

INSTITUT ZA JAVNO ZDRAVLJE NIŠ

**ANALIZA ZDRAVSTVENOG STANJA STANOVNIŠTVA
TOPLIČKOG OKRUGA (OBLASTI)
U PERIODU 2018-2024.GOD.**

Niš, decembar 2025.

	1
1. DEMOGRAFSKI I SOCIO-EKONOMSKI POKAZATELJI	5
1.1. Vitalno-demografske karakteristike	5
1.1.1. Teritorija i stanovništvo	5
1.1.2. Starosna i polna struktura	6
1.1.3. Rađanje i obnavljanje stanovništva	8
1.1.4. Smrtnost stanovništva (mortalitet)	9
1.1.5. Prirodni priraštaj	15
1.1.6. Sklopljeni i razvedeni brakovi	16
1.2. Socijalno-ekonomski pokazatelji	16
2. OBOLEVANJE STANOVNIŠTVA (MORBIDITET)	19
2.1. Vanbolnički morbiditet	19
2.1.1. Zdravstvena zaštita odraslih (opšta medicina i medicina rada)	19
2.1.2. Služba za zdravstvenu zaštitu predškolske dece	21
2.1.3. Služba za zdravstvenu zaštitu školske dece i omladine	23
2.1.4. Služba za zdravstvenu zaštitu žena	25
2.1.5. Služba za zaštitu i lečenje bolesti usta i zuba	27
2.2. Bolnički morbiditet i mortalitet	28
3. ORGANIZACIJA, KADROVI, RAD I KORIŠĆENJE ZDRAVSTVENE ZAŠTITE	34
3.1. Mreža zdravstvenih ustanova i kadrovi	34
3.2. Rad i korišćenje zdravstvenih kapaciteta	36
3.2.1. Rad i korišćenje primarne zdravstvene zaštite	36
3.2.1.1. Služba za zdravstvenu zaštitu odraslog stanovništva	36
3.2.1.2. Služba za zdravstvenu zaštitu predškolske dece	37
3.2.1.3. Služba za zdravstvenu zaštitu školske dece i omladine	38
3.2.1.4. Služba za zdravstvenu zaštitu žena	39
3.2.1.6. Služba za zaštitu i lečenje bolesti usta i zuba	40
3.2.2. Rad i korišćenje bolničke zdravstvene zaštite	41
ZAKLJUČCI I PREDLOG MERA	42
PRILOG	47
4. STANJE ŽIVOTNE SREDINE	52
4.1. Kvaliteta vazduha	52
4.2. Kvalitet površinskih voda i otvorenih kupališta	52
4.2.1. Zdravstvena ispravnost vode za piće	52
4.2.2. Zdravstvena ispravnost bazenskih voda kontrolisana 2023	56
4.3. Zdravstvena ispravnost namirnica i predmeta opšte upotrebe	60
5. EPIDEMIOLOGIJA	63
5.1. Kretanje zaraznih bolesti	63
5.2. Obolevanje i umiranje od masovnih hroničnih nezaraznih bolesti u populaciji Topličkog okruga, period 2018 – 2024. godina	73
5.3. Obolevanje i umiranje od malignih tumora u populaciji Topličkog okruga period 2018 – 2024. godina	74
5.4. Obolevanje i umiranje od šećerne bolesti u populaciji Topličkog okruga period 2018 – 2024. godina	76
5.5. Obolevanje i umiranje od akutnog koronarnog sindroma u populaciji Topličkog okruga, period 2018 – 2024. godina	77

UVOD

Zdravstveno stanje je «*opis i/ili merenje zdravlja pojedinca, grupe ili celokupne populacije prema prihvaćenim standardima uz pomoć zdravstvenih indikatora*».

Zdravstveni indikatori ili pokazatelji su osnovni instrumenti pomoću kojih se procenjuje stanje zdravlja stanovništva. Idealnog zdravstvenog indikatora (validan, objektivan, senzitivan i specifičan) nema, bez obzira na napore koji su u traganju za objektivnim merilima zdravlja učinjeni kroz vekove.

Paralelno sa razvojem društva menjao se i pristup zdravlju. Procena (analiza) zdravstvenog stanja stanovništva prolazila je kroz **više faza**, a u skladu sa nastalim promenama, menjali su se i pokazatelji korišćeni za procenu zdravlja populacije.

Poslednjih decenija menja se pristup merenju zdravstvenog stanja stanovništva od „negativnog“ (fokusiranog na bolest) ka „pozitivnom“ aspektu zdravlja koji je zasnovan na percepciji zdravlja, funkcionisanju i mogućnosti adaptacije u životnoj sredini. Ovakav pristup podrazumeva da se za procenu koriste pokazatelji životnog stila i kvaliteta života.

U isto vreme, sa pojavom tzv. «pokreta za indikator», došlo je do značajnih pomaka u ovoj oblasti javnog zdravstva. «Pokret za indikator» su započele Ujedinjene nacije, ali je nastavljen i unapređen kroz programe razvoja indikatora koje vodi Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD). Insistira se na tesnoj povezanosti zdravlja i ekonomskog rasta, pa su i preporučeni pokazatelji koji mere vrednosti u zdravlju dobijene za uloženi novac (VFM - „value for money“).

Većina novijih indikatora jesu kompozitni pokazatelji (složene mere zdravlja) za koje bi, prema preporukama iz literature, trebalo koristiti termin „indeks“ zdravlja. U Srbiji se po prvi put pristupilo određivanju DALY indeksa 2003.god. u okviru projekta koji je finansirala EU pod rukovodstvom Evropske agencije za rekonstrukciju.

Zdravstveni informacioni sistem (u našoj zemlji) se menjao, ali sporo i često nefunkcionalno, tako da ne obezbeđuje dovoljno adekvatnih i kvalitetnih podataka koji bi pratili promene u načinu merenja/procene zdravstvenog stanja stanovništva, manjih teritorijalnih celina.

Ciljevi procene zdravstvenog stanja stanovništva su:

- očuvanje i unapređenje zdravstvenog stanja stanovništva
- praćenje promena zdravstvenog stanja tokom vremena
- identifikovanje prioriternih zdravstvenih problema
- uočavanje i analiza razlika između pojedinih teritorija ili populacionih grupa
- preispitivanje zdravstvene politike, strategije zdrav. zaštite i zdravstvene tehnologije
- unapređenje menadžmenta u zdravstvu.

Kao **izvor podataka** korišćeni su: podaci i publikacije Republičkog zavoda za statistiku (www.stat.gov.rs), izveštaji rutinske zdravstvene statistike (koje prema Zakonu o evidencijama u zdravstvu, sve službe zdravstvenih ustanova dostavljaju Centru za informatiku i biostatistiku u zdravstvu IZJZ-Niš), dostupne baze podataka formirane iz individualnih statističkih izveštaja, Izveštaj o radu Instituta i baza podataka o zaraznim bolestima i imunoprofilaksi, populacioni registri za neka od hroničnih masovnih nezaraznih bolesti, podaci SZO i EUROSTATA

(<http://www.euro.who.int/hfad>)

(<https://gateway.euro.who.int/en/datasets/european-health-for-all-database/>)

(<https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>)

Popis stanovništva, domaćinstava i stanova u Srbiji sproveden je od 1. do 22. oktobra 2022 godine. Rezultati popisa predstavljaju vrlo vredan izvor informacija za analizu zdravstvenog stanja. U ovoj analizi korišćene su i procene broja stanovnika (ukupno i prema populacionim grupama) Zavoda za statistiku Republike Srbije, dostupne na zvaničnom sajtu.

Publikacije Republičkog zavoda za statistiku, koje sadrže podatke i/ili indikatore na opštinskom i nivou Nišavske i Topličke oblasti, nisu više dostupni u momentu analize. Stoga je, kao osnovni izvor informacija, korišćena baza podataka Zavoda za statistiku R. Srbije.

Materijal dostavljen od strane centara Instituta koji pripadaju oblasti *epidemiologije* i *higijene* deo je ove analize u izvornom obliku, izuzev minimuma tehničkih korekcija. Analiza zdravstvenog stanja stanovništva Topličkog okruga bazirana je na rutinskim podacima demografske i zdravstvene statistike i predstavlja praćenje i nadzor nad stanjem zdravlja stanovništva ovog područja.

Rad zdravstvenih ustanova je sagledan globalno i samo za stanovništvo Topličkog okruga, jer detaljne analize radi Centar za analizu, planiranje i organizaciju zdravstvene zaštite.

Na samitu održanom septembra 2015.godine, Ujedinjene nacije su usvojile rezoluciju nazvanu Agenda 2030. Agenda 2030 je univerzalna strategija i od država potpisnica očekuje se da mobilišu sve svoje resurse kako bi ciljevi bili ostvareni do 2030.godine. Sadrži 17 ciljeva koji uključuju tri dimenzije održivog razvoja: ekonomski rast, socijalnu inkluziju i zaštitu životne sredine. Indikatori ciljeva održivog razvoja mogu se naći na zvaničnom sajtu UN <https://unstats.un.org/sdgs/>. Lista sadrži 232 pokazatelja o kojima je postignut opšti dogovor.

Globalna referentna lista sa 100 osnovnih zdravstvenih pokazatelja standardni je skup osnovnih pokazatelja kojima globalna zajednica daje prioritet kako bi pružila sažete informacije o zdravstvenoj situaciji i trendovima, uključujući odgovore na nacionalnom i globalnom nivou.

Drugo izdanje ove liste (2018.god.) nadovezuje se na prethodni rad međuagencijske radne grupe koju su globalni zdravstveni lideri naručili da smanje teret izveštavanja. Lista pokazatelja za 2018. godinu sadrži izmene i dopune indikatora i elemenata metapodataka kako bi odražavali preporučene indikatore zdravlja i zdravstvene pokazatelje ciljeva održivog razvoja, uključujući univerzalnu zdravstvenu pokrivenost. Opšti cilj *Globalne referentne liste* je da služi kao normativno uputstvo za izbor standardnih pokazatelja i njihovih definicija koje zemlje i partneri mogu da koriste za praćenje u skladu sa svojim zdravstvenim prioritetima i resursima.

Lista uključuje izbor prioriternih indikatora koji se odnose na **4 domena**, a koji uključuju *zdravstveno stanje, faktore rizika, pokrivenost uslugama i zdravstvene sisteme*.

Prva tri poglavlja izrađena su u Centru za informatiku i biostatistiku u zdravstvu, a druga dva u Centru za higijenu i humanu ekologiju i Centru za kontrolu i prevenciju bolesti

1. DEMOGRAFSKI I SOCIO-EKONOMSKI POKAZATELJI

1.1. Vitalno-demografske karakteristike

1.1.1. Teritorija i stanovništvo

Prema Popisu stanovništva 2022. godine, Toplički okrug/oblast je površine 2231 km². Na toj površini, u 267 naselja sa 28824 domaćinstva, živi 77341 stanovnik. Gustina naseljenosti je 34,7/km². Prosečno domaćinstvo broji 3 (2,7) člana, što je posledica brojnih samačkih domaćinstava (28,2%) i porodica sa jednim detetom.

Procena Republičkog zavoda za statistiku je da 2024.godine (sredinom godine), u Topličkom okrugu broj stanovnika iznosi 76003.

Vitalno-demografske karakteristike

- ❖ Demografski *vrlo staro* stanovništvo
- ❖ *Niska* opšta stopa fertiliteta i nataliteta
- ❖ *Visoke* opšte stope mortaliteta
- ❖ *Negativan* prirodni priraštaj
- ❖ Očekivano trajanje života sve *duže*
- ❖ *Veoma niske* stope mortaliteta odojčadi
- ❖ Vodeći uzroci smrti su *KVB, tumori i simptomi, znaci i nenormalni klinički i laboratorijski nalazi*

Tabela 1. Broj stanovnika na teritoriji Nišavskog i Topličkog okruga, 2018-2024.god.

GODINA	TERITORIJA	
	Toplički okrug	Nišavski okrug
2018	84252	362331
2019	83200	360494
2020	82067	357920
2021	80765	357920
2022	77649	344877
2023	76773	342670
2024	76003	340930

Izvor: Opštine i regioni u Republici Srbiji 2018-2025.god.
Zavod za statistiku R. Srbije, baza podataka

Na teritoriji Topličkog okruga, između 2018. i 2024. godine broj stanovnika se konstantno blago smanjuje (Tabela 1), prosečno godišnje za 1.178 (indeks 2024/2018.=90,2%).

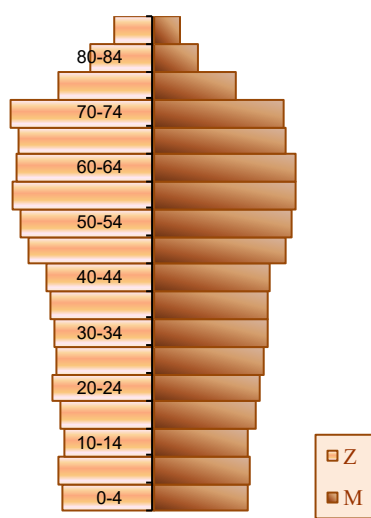
1.1.2. Starosna i polna struktura

Analiza bioloških karakteristika stanovništva služi za procenu prioriternih zdravstvenih potreba. Ona je osnov za planiranje mera zdravstvene zaštite i razvoj zdravstvenih resursa. Raspodela stanovništva, prema polu i životnom dobu, slikovito se prikazuje piramidom starosti (drvo života, arbor vitae). Već duže vreme, oblik piramide je izmenjen i ona sve više poprima izgled «urne» (Grafikon 1), karakterističan za demografski staro stanovništvo.

Tabela 2. Stanovništvo Topličkog okruga prema starosti i polu, 2024.god.

Starost	Ukupno	M	Ž
0	768	417	351
1-4	2942	1477	1465
5-9	3814	1925	1889
10-14	3648	1886	1762
15-19	3900	2033	1867
20-24	4128	2134	1994
25-29	4142	2203	1939
30-34	4246	2283	1963
35-39	4335	2303	2032
40-44	4484	2346	2138
45-49	5138	2631	2507
50-54	5403	2770	2633
55-59	5670	2863	2807
60-64	5549	2828	2721
65-69	5353	2651	2702
70-74	5450	2594	2856
75-79	3542	1661	1881
80-84	2147	886	1261
85 i više	1344	549	795
UKUPNO	76003	38440	37563

Izvor: Procena Zavoda za statistiku R. Srbije, baza podataka

Grafikon 1. Piramida starosti stanovništva Topličkog okruga, 2024. god.

Procena za 2024.godinu pokazuje da je na teritoriji Topličkog okruga prisutna pozitivna **stopa maskuliniteta** – 1023 muškaraca na hiljadu žena, što je indirektni pokazatelj lošijeg zdravlja i socijalnog statusa ženske populacije (Tabela 2). U opštinama Blace, Žitorađa i Kuršumljia zabeleženo je isto stanje. Samo Prokuplje ima negativnu stopu maskuliniteta (984 muškaraca na hiljadu žena).

Stanovništvo Topličkog okruga/oblasti spada u kategoriju vrlo starog stanovništva.

Srbija je u evropskom vrhu po broju starijih od 65 godina iza Italije, Portugala, Grčke, Finske i Nemačke, a trend starenja stanovništva traje duže od decenije baš kao na prostoru cele Evrope.

Populaciona starost se procenjuje na osnovu više različitih parametara. Stanovništvo je *vrlo staro* ako je **zrelost stanovništava** (procentualno učešće osoba starih 65 i više godina u ukupnoj populaciji) veća od 10%. Prema podacima za period 2018-2024.god. na teritoriji Topličkog okruga bilo je, prosečno, 23,1% stanovnika ove starosne grupe, a 2024. godine 17.836 ili 23,5% (Tabela 3).

Na teritoriji Evropske unije **2022.** godine bilo je 21% starijih od 65 godina. Najviše u Italiji i Portugaliji – 24%, a zatim u Grčkoj i Finskoj– 23%. Srbija sa 20,5% starijih od 65 godina je neznatno iznad proseka. Na dnu liste nalaze se Turska, S. Makedonija, Albanija, Irska i Island.

Indeks starosti za Toplički okrug, u analiziranom periodu, je u konstantnom porastu i 2024.godine iznosi 155,2 (više nego u Srbiji - 151,6, a manje nego u Nišavskom okrugu 159,5).

Tabela 3. Pokazatelji starenja stanovništva Topličkog okruga u periodu 2018-2024.god.

Osnovni pokazatelji starenja	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
% starijih od 65 godina	22,6	23,0	23,2	23,2	23,1	23,2	23,5
Indeks starenja	152,4	153,4	154,3	154,5	154,4	154,4	155,2
Prosečna starost	44,0	44,2	44,3	44,1	44,3	44,3	44,4

Izvor: Zavod za statistiku R. Srbije, baza podataka

Prosečna starost preko 30 godina označava odmakao proces starenja populacije. Prema kriterijumu prosečne starosti, stanovništvo Topličkog okruga/oblasti spada u *staro* stanovništvo. Prosečna starost u periodu 2018-2024. iznosi 44,2 godine. Poslednje kalendarske godine njena vrednost je 44,4 – kao i u Nišavskom okrugu (Tabela 3). Iste godine u Srbiji je prosečna starost stanovništva 44 godine.

Tabela 4. Struktura stanovništva (%) Topličkog okruga prema Sündberg-u, 2018-2024.

STAROST (godine)	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
0-14	13,9	13,9	13,8	13,9	14,4	14,5	14,7
15-49	42,4	42,2	42,1	42,1	40,7	40,4	40,0
50 i više	43,7	43,9	44,1	44,0	44,9	45,1	45,3
UKUPNO	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Prema starosti, stanovništvo Topličkog okruga pripada *regresivnom* biološkom tipu (Sündberg). Učešće mlađih od 15 godina i osoba srednjeg životnog doba (15-49) se smanjuje (Tabela 4). Prosek **Evropske unije 2022.god.** je 15% stanovništva uzrasta 0-14 godina. Osobe starosti 50 i više godina čine preko 40% ukupnog stanovništva i njihov broj raste.

1.1.3. Rađanje i obnavljanje stanovništva

Promene broja stanovnika uslovljene su fenomenima rađanja i umiranja, kao i *migratornim* kretanjima. Prirodno kretanje stanovništva, pored produženja životnog veka, je osnovni činilac koji utiče na formiranje starosne strukture. Na ovaj oblik kretanja stanovništva utiču nasledni i socijalno-ekonomski faktori, obolevanje, sklapanje i razvodi brakova, razvoj zdravstvene službe, kao i drugi činioci.

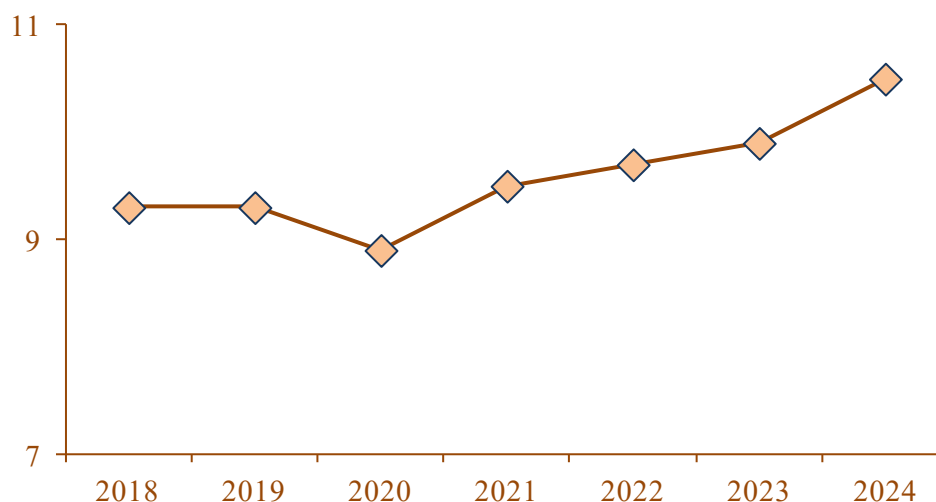
Tabela 5. Stopa nataliteta i opšta stopa fertiliteta u Topličkom okrugu 2018-2024. god.

Parametri rađanja	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Broj stanovnika	84252	83200	82067	80765	77649	76773	76003
Broj živorođenih	768	770	732	770	752	758	795
Stopa nataliteta	9,1	9,3	8,9	9,5	9,7	9,9	10,5
Broj žena 15-49 god.	16976	16661	16364	16088	15083	14763	14440
Opšta stopa fertiliteta	45,2	46,2	44,7	47,9	49,9	51,3	55,0
Stopa ukupnog fertiliteta	1,64	1,68	1,63	1,74	1,84	1,88	2,01

Izvor: Zavod za statistiku R. Srbije, baza podataka

Niska **opšta stopa fertiliteta** (manja od 50%) doprinosi negativnom trendu prirodnog kretanja stanovništva. Prethodnih sedam godina, na teritoriji Topličkog okruga, stopa fertiliteta pokazuje porast uz blage varijacije (Tabela 5). Prosečna opšta stopa fertiliteta za period 2018-2024.god. iznosila je 48,6%.

Stopa ukupnog fertiliteta (broj dece po ženi) u Topličkom okrugu/oblasti postepeno se povećava (od 1,60 do 2,01 - 2024.god.). Starost majke pri rađanju prvog deteta je preko 25 godina (70,2% živorođenih 2024.god.). U R. Srbiji njena vrednost 1,63, a u Beogradu 1,58. U većini razvijenih zemalja stopa ukupnog fertiliteta od 2,1 smatra se nivoom fertiliteta koji obezbeđuje prostu reprodukciju stanovništva (zamenu generacija).

Grafikon 2. Kretanje stope nataliteta na teritoriji Topličkog okruga, 2018-2024.godine

Toplički okrug, kao i Nišavski, predstavlja *niskonatalitetno* područje. Stopa nataliteta ispod 12‰ smatra se nepovoljnom stopom. U periodu 2018-2024. stopa nataliteta u Topličkom okrugu varira između najmanje – 8,9 ‰, zabeležene 2020.godine i *najviše* - 10,5‰ registrovane 2024.godine (Tabela 5). Trend je blago pozitivan. Stopa nataliteta je **2020.godine u Evropskoj uniji (EU 28)** iznosila 9,5‰, u Nemačkoj 9‰, Finskoj 11‰, Švedskoj 12‰, Hrvatskoj 9‰, Sloveniji 9‰, Turskoj 15‰, Srbiji 9‰.

1.1.4. Smrtnost stanovništva (mortalitet)

Opšta stopa mortaliteta preko 11‰ karakteriše *visok mortalitet*, a ukoliko vrednosti prelaze granicu od 15‰ kategoriše se kao *vrlo visoka* stopa.

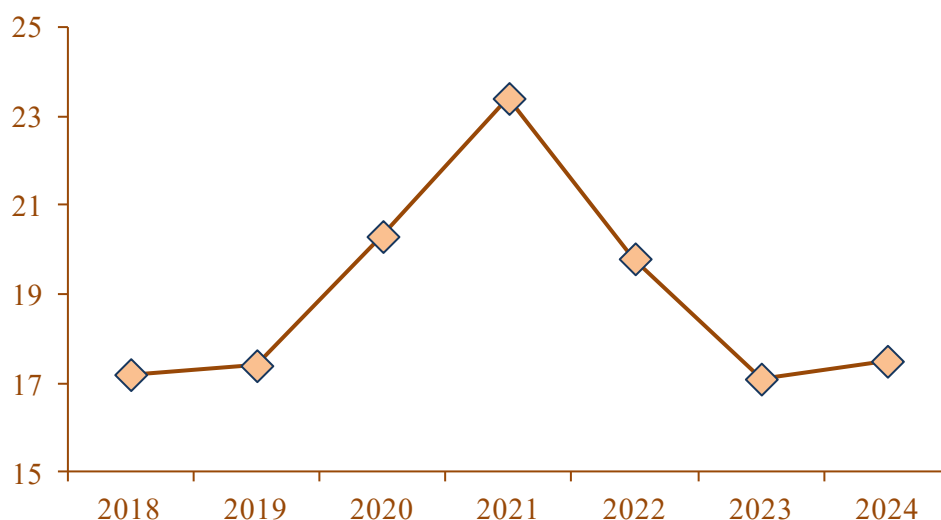
Tabela 6. Opšta stopa mortaliteta u Topličkom okrugu, 2018-2024.godine

Godina	Broj umrlih	Stopa na 1000 stanovnika	SDR* ukupno
2018	1445	17,2	1491,9
2019	1445	17,4	1485,1
2020	1663	20,3	...
2021	1887	23,4	...
2022	1537	19,8	...
2023	1310	17,1	...
2024	1327	17,5	...

Izvor: Zavod za statistiku R. Srbije, baza podataka

* Evropska standardna populacija iz 2013.god. (<http://ec.europa.eu/eurostat/documents/>)

Opšta stopa mortaliteta u Topličkom okrugu iznosi preko 15‰. od 2011.godine. Najviša stopa je iznosila 23,4 promila, a zabeležena je 2021.godine (Tabela 6).

Grafikon 3. Kretanje opšte stope mortaliteta na teritoriji Topličkog okruga, 2018-2024.god.

U EU(28) opšta stopa mortaliteta je **2021.god.** iznosila **11,8/1000** stanovnika, a u R. Srbiji je 20%.

Očekivano trajanje života na rođenju je jedan od najboljih pokazatelja zdravstvenog stanja stanovništva. **Evropska unija (28 zemalja), 2021.godine:** za muškarce 77,2 godine, a za žene 82,9 godina. Očekivano trajanje života za oba pola (M:Ž) na rođenju je 2021. godine preko 80 godina u: Španiji (80,3:86,2), Luksemburgu (80,5:84,8), Malti (80,8:84,3), Švedskoj (81,3:84,9), Švajcarska (81,8:85,8), Norveškoj (81,6:84,7). Najniže u Evropi je preko 70 godina, prema dostupnim podacima. Iste godine očekivano trajanje života na rođenju u Hrvatskoj iznosi za muškarce 73,6 godina, a za žene – 79,8, u Sloveniji 77,7 i 83,8 godine, u Poljskoj 71,6 i 79,6. U Japanu, još 2016.godine, očekivano trajanje života na rođenju je bilo 83,8 godina.

Tabela 7. Očekivano trajanje života na rođenju u Topličkom okrugu, 2018-2024. god.

Pol	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Muško	73,6	71,9	69,8	69,5	72,1	71,7	72,55
Žensko	76,2	77,6	75,6	74,5	77,1	77,5	76,39

Izvor: : Zavod za statistiku R.Srbije, baza podataka (procena)

Zdravstveno-statistički godišnjak Srbije Batut

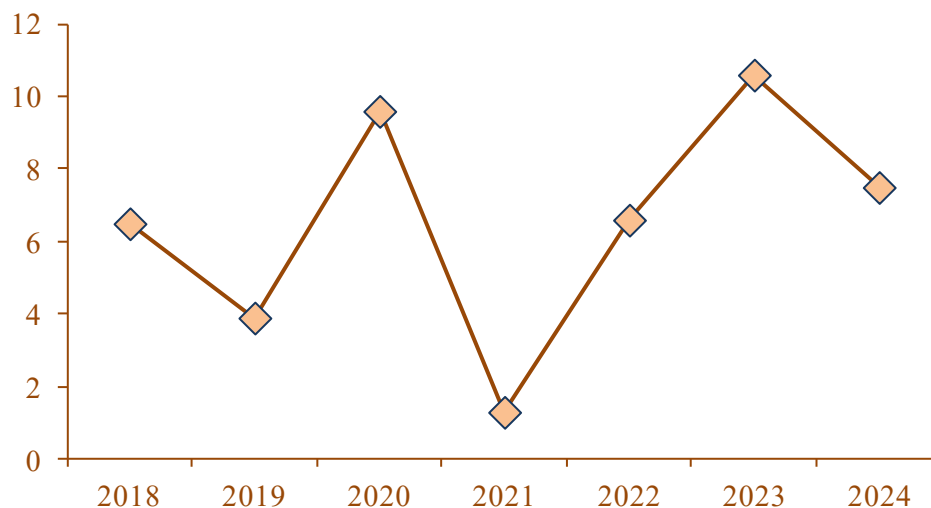
Na teritoriji Topličkog okruga, u periodu od 2018-2024 godine, očekivano trajanje života se postepeno povećava (Tabela 7). Razlika u očekivanom trajanju života između muškaraca i žena u Topličkom okrugu je 4-5 godina. Očekivano trajanje života muškaraca i žena je blago variralo, tako da 2024.godine iznosi 72 godine za muškarce i preko 76 za žene (baza podataka Republičkog zavoda za statistiku: skraćene aproksimativne tablice mortaliteta).

Među pokazateljima zdravstvenog stanja, **mortalitet odojčadi** je najpoznatiji, široko prihvaćen i za mnoge zemlje sveta, još uvek vrlo osjetljiv indikator zdravlja, ne samo odojčadi, već i celokupne populacije. On odražava i nivo zdravlja majke, nivo antenatalne i postnatalne zaštite majke i deteta, politiku planiranja porodice, higijenske prilike i uopšte, nivo socijalno-ekonomskog razvoja društva. Pored toga, stopa smrtnosti odojčadi je koristan indikator u proceni dostupnosti, korišćenja i efektivnosti zdravstvene zaštite, a time i organizacije i kvaliteta rada zdravstvene službe.

Postoje velike razlike u visini stope mortaliteta odojčadi između bolje i slabije razvijenih područja, kao i određenih populacionih grupa različitog socijalno-ekonomskog stanja, unutar svake zemlje. Generalno se može reći da je smrtnost dece u prvoj godini života visoka u nerazvijenim zemljama, a niska u razvijenim sredinama, gde je usled boljeg životnog standarda i kontrole egzogenih noksi postala indikator, prvenstveno, perinatalne zaštite.

U periodu od 2018-2024.godine na teritoriji Topličkog okruga **stopa mortaliteta odojčadi** se menja, ali ima blago rastući trend (Grafikon 4). Najniža je bila 2021.godine 1,3‰, dok 2024.godine iznosi 10,6‰, a 2024.godine 7,5 promila. Stope smrtnosti odojčadi se smatraju *niskim* ukoliko je njihova vrednost manja od 30‰, a *veoma niske stope* su ispod 18‰. **Cilj SZO za evropski region do 2020.godine** je da smrtnost odojčadi bude ispod 20‰, a ako je taj cilj ostvaren treba težiti da bude **manja od 10‰**.

Stopa smrtnosti odojčadi **2021. godine u Evropskoj uniji** bila je samo **3,2%**. Najniže stope imale su Crna Gora – 1,4%, Švedska, Finska i Slovenija - 1,8%, Norveška– 1,9%. Stopa mortaliteta odojčadi je manja od 10‰ i u Srbiji 4,7‰, što govori o napretku u zdravstvenoj zaštiti najmlađih. Iste godine je umrlo 9,1 odojčadi na 1000 živorođene dece u Turskoj.

Grafikon 4. Kretanje stope mortaliteta odojčadi, Toplički okrug, 2018-2024.god.

Struktura umiranja odojčadi prema starosti je najbolji pokazatelj dejstava egzogenih i endogenih faktora kao uzroka smrti.

Tabela 8. Stopa mortaliteta odojčadi Topličkog okruga, 2018-2024.god.

PARAMETRI	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Broj ukupno rođene dece	772	776	735	775	755	766	797
Broj živorođenih	768	770	732	770	752	758	795
Broj mrtvorodenih	4	6	3	5	3	8	2
Stopa mortinataliteta	5,2	7,7	4,1	6,5	4,0	10,4	2,5
Broj umrle odojčadi	5	3	7	1	5	8	6
Stopa mortaliteta odojčadi	6,5	3,9	9,6	1,3	6,6	10,6	7,5

*Izvor: Baza podataka o rođenima i umrlima Instituta za javno zdravlje Niš

Perinatalni mortalitet odojčadi podrazumeva mrtvorodenost i ranu neonatalnu smrtnost. Izražava se stopom na 1000 ukupno rođene dece u toku godine (živorođene i mrtvorodene). Ova

U **2018. godini** stopa perinatalnog mortaliteta odojčadi u Srbiji je bila 8,2‰, u Finskoj – 3,4‰, Norveškoj 3,9‰, Švedskoj 4,7‰, Sloveniji – 2,8‰, Hrvatskoj – 6,8‰ , Bugarskoj 8,5‰.

Stopa mortinataliteta ili mrtvorodenosti je indeks kasne fetalne smrti (posle 28 nedelja trudnoće) i predstavlja broj mrtvorodjenih na 1000 ukupno rođene dece. Na visinu stope mortinataliteta utiču brojni faktori: nepovoljna telesna građa majke, pol deteta (više je mrtvorodjene muške dece), pušenje majke, određene bolesti, trovanje teškim metalima, kao i efikasnost kontrole toka trudnoće i obuhvat stručnom pomoći pri porođaju.

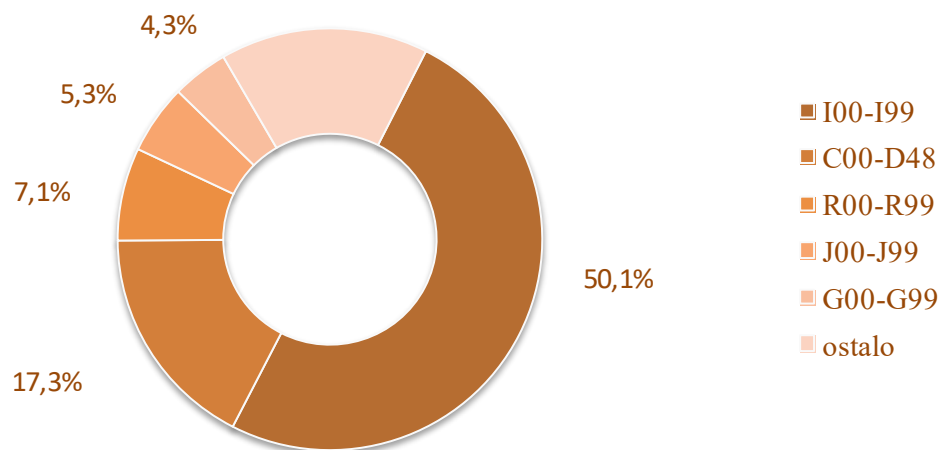
Stopa mortinataliteta, u poslednjih sedam godina, pokazuje varijacije i 2024.godine iznosi 2,5‰ (prosečna – 5,8‰. Ovaj proces se može dovesti u vezu sa „igrom malih brojeva“ : broj mrtvorodjene dece se kretao između 2 i 8, a stopa se uočljivo menja, ako se smrtnost promeni za samo jedan (Tabela 8).

Razvoj naučnih saznanja u oblasti medicine koja su dovela do unapređenja prevencije, dijagnostike i lečenja, produženje životnog veka, bolji socijalno-ekonomski uslovi i razvoj zdravstvene delatnosti, doveli su do značajnih promena u **strukturi mortaliteta**. Promene se ogledaju u smanjenju učesća zaraznih bolesti i većem udelu hroničnih masovnih nezaraznih oboljenja.

Novootkrivena respiratorna zarazna oboljenja kao posledica infekcije novim korona virusom (COVID-19) sa visokom stopom letaliteta, kao i druga slična zarazna oboljenja moraju biti u žiži interesovanja zdravstvene delatnosti.

Tabela 9. Umrli prema uzrocima smrti sa teritorije Topličkog okruga u periodu 2018-2024.god.

Grupe bolesti prema MKB-X	2018		2019		2020		2021		2022		2023		2024	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Zarazne i parazitarne bolesti (A00-B99)	7	0,6	14	1,0	9	0,5	11	0,6	17	1,1	24	1,8	18	1,4
Tumori (C00-D48)	201	13,9	202	14,0	194	11,7	177	9,4	216	14,1	241	18,4	229	17,3
Bolesti krvi, krvotvornih organa i poremećaji imuniteta (D50-D89)	4	0,3	7	0,5	3	0,2	4	0,2	5	0,3	3	0,2	4	0,3
Bolesti žlezda sa unut lučenjem, ishrane i metabolizma (E00-E90)	81	5,6	63	4,3	58	3,5	69	3,7	62	4,0	47	3,6	46	3,5
Duševni poremećaji i poremećaji ponašanja (F00-F99)	9	0,6	9	0,6	9	0,5	15	0,8	25	1,6	28	2,1	20	1,5
Bolesti nervnog sistema (G00-G99)	29	2,0	26	1,8	18	1,1	26	1,4	36	2,3	38	2,9	57	4,3
Bolesti oka i pripojaka oka (H00-H59)	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Bolesti uva i bolesti mastoidnog nastavka (H60-H95)	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Bolesti sistema krvotoka (I00-I99)	756	52,3	822	56,9	887	53,3	885	46,9	708	46,1	670	51,1	665	50,1
Bolesti sistema za disanje (J00-J99)	52	3,6	49	3,4	86	5,2	113	6,0	84	5,5	69	5,3	70	5,3
Bolesti sistema za varenje (K00-K93)	34	2,4	30	2,1	40	2,4	42	2,2	40	2,6	37	2,8	51	3,8
Bolesti kože i potkožnog tkiva (L00-L90)	4	0,3	0	0,0	2	0,1	1	0,1	1	0,1	0	0,0	2	0,2
Bolesti mišićno-koštanog sistema i vezivnog tkiva (M00-M99)	1	0,1	1	0,1	0	0,0	2	0,1	2	0,1	3	0,2	8	0,6
Bolesti mokraćno-polnog sistema (N00-N99)	55	3,8	39	2,6	36	2,2	36	1,9	39	2,5	19	1,5	35	2,6
Trudnoća, rađanje i babinje (O00-O99)	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	0,1	0	0,0
Stanja u porodjajnom periodu (P00-P96)	4	0,3	2	0,1	4	0,2	0	0,0	1	0,1	6	0,5	6	0,5
Urodjene nakaznosti, deformacije i hromozomske nenormalnosti (Q00-Q99)	2	0,1	1	0,1	3	0,2	2	0,1	4	0,3	2	0,2	0	0,0
Simptomi, znaci i patološki klinički i laboratorijski nalazi (R00-R99)	165	11,4	128	8,9	136	8,2	127	6,7	110	7,2	65	5,0	94	7,1
Povrede, trovanja i posledice delovanja spoljnih faktora (S00-T98)	41	2,8	52	3,6	43	2,6	49	2,6	50	3,3	51	3,9	29	2,2
Šifre za posebne namene (U00-U89)					135	8,1	328	17,4	37	2,4	6	0,5	3	0,2
UKUPNO	1445	100,0	1445	100,0	1663	100,0	1887	100,0	1537	100,0	1310	100,0	1327	100,0

Grafikon 5. Vodeće grupe bolesti kao uzroci smrti stanovnika Topličkog okruga 2024.godine

Ukupan broj umrlih stanovnika **Topličkog okruga** 2024.godine je 1.327. Bez obzira što većinu čine osobe muškog pola (673 ili 50,7%), razlika u umiranju između polova je sve manja.

Vodeći uzrok smrti stanovništva Topličkog okruga (kod oba pola), jesu *bolesti sistema krvotoka* (I00-I99) koje su, u periodu od 2018-2024.godine, činile polovinu ili skoro polovinu umrlih (Grafikon 5). Njihovo učešće se značajno smanjilo tokom 2021. i 2022.godine (sa 53,3% 2020.godine na 46,1% 2022.). Slično je i sa *tumorima*. Do 2020.godine njihovo učešće je bilo oko 15%. Sledeće dve godine smanjuje se na 11,7% i 9,4% (Tabela 9). Ova promena u strukturi smrtnosti stanovništva Topličkog okruga je posledica pandemije COVID-19, usled koje *zarazne bolesti* preuzimaju treće, a zatim i drugo mesto (2020. i 2021.) u strukturi uzroka smrti (ukupno sa grupom U). Od 2020.godine novouvedena je grupa u MKB klasifikaciji - *šifra za posebne namene* koja podrazumeva šifre U00-U89 i obuhvata privremeno dodeljivanje novih bolesti neizvesne etiologije (U00-U49), kao i bakterijske agense otporne na antibiotike (U80-U89).

Poslednje dve godine, po završetku pandemije, *respiratorna oboljenja* su treća, odnosno četvrta grupa po frekventnosti među uzrocima mortaliteta (2023. i 2024.god.- 5,3%).

Nedefinisani uzroci smrti, odnosno grupa– *simptomi, znaci i nenormalni klinički i laboratorijski nalazi -je* na četvrtom mestu 2024.godine, a na trećem 2024.god-. Poslednje kalendarske godine učešće u strukturi mortaliteta je 7,1%. Njihova zastupljenost u ukupnoj smrtnosti stanovništva Topličkog okruga je, nedozvoljeno, visoka i negativan je pokazatelj zdravstvenog stanja populacije, ali i kvaliteta rada zdravstvene službe.

Peto mesto (2024. god.) zauzimaju *povrede i trovanja* koja čine, prosečno, 3% umrlih. Ova grupa je, u posmatranom periodu, ili među prvih pet ili na šestom mestu u strukturi mortaliteta.

Poslednje kalendarske godine, među prvih pet uzroka smrti, su i *bolesti nervnog sistema* (4,3%).

1.1.5. Prirodni priraštaj

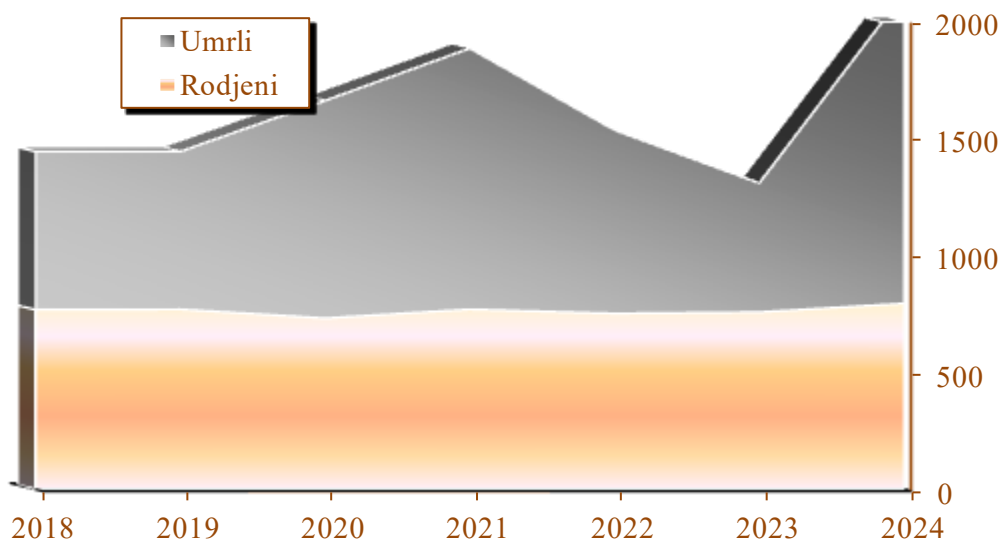
Dinamiku stanovništva pratimo, prvenstveno kroz kretanje prirodnog priraštaja, kao rezultante delovanja nataliteta i mortaliteta.

Tabela 10. Prirodni priraštaj u Topličkom okrugu, 2018-2024.godine

Godina	Broj živorođenih	Broj umrlih	Razlika (n)	Stopa
2018	768	1445	-677	-8,0
2019	770	1445	-675	-8,1
2020	732	1663	-931	-11,4
2021	770	1887	-1117	-13,8
2022	752	1537	-785	-10,1
2023	758	1310	-552	-7,2
2024	795	1327	-532	-7,0

*Izvor: Opštine i regioni u Republici Srbiji 2018-2025.god.
Zavod za statistiku R. Srbije, baza podataka*

U Topličkom okrugu, stopa prirodnog priraštaja negativna je više od deset godina (Tabela 10).

Grafikon 6. Kretanje prirodnog priraštaja na teritoriji Topličkog okruga, 2018-2024.

U ovom periodu (2018-2024. godine) najviša negativna stopa je bila je 2021. godine -13,8‰ (Grafikon 8), a najniža 2024. godine i iznosila je -7‰.

1.1.6. Sklopljeni i razvedeni brakovi

Reprodukcija stanovništva se, većinom, obavlja kroz instituciju braka. U Republici Srbiji 70% živorođene dece rađa se u bračnoj zajednici. Zbog toga visina stope nataliteta, u određenoj meri, zavisi od broja sklopljenih brakova, odnosno od stepena bračnosti stanovništva. U Institutu za javno zdravlje Niš prikupljaju se podaci o porođajima na području Nišavskog i Topličkog okruga.

U sedmogodišnjem periodu, od 2018-2024.godine, **stopa nupcijaliteta** (broj sklopljenih brakova na 1000 stanovnika) u Topličkom okrugu kretala se oko 2,5-4,4‰. Stopa sklapanja brakova varira ali, posmatrano u dužem vremenskom periodu, ona je u blagom porastu (Tabela 11). Pri sklapanju braka, u Srbiji, oba supružnika su bila, u proseku, stara oko 30 godina (muškarci 34,5, a žene 31,5), kao i u Topličkom okrugu (33:29). Ovakav trend je još jedan nepovoljni pokazatelj kada se radi o reprodukciji.

Poslednje godine analiziranog perioda stopa sklapanja brakova je 3,9‰. Ono što je potrebno je dalje pratiti trend stope nupcijaliteta i insistirati na kvalitetu i ažurnosti podataka.

Tabela 11. Stopa sklapanja i razvoda brakova u Topličkom okrugu, 2018-2024.godine

Sklapanje i razvodi brakova		2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Sklopljeni brakovi	Broj	350	202	366	300	340	225	296
	Stopa/1000 st.	4,2	2,5	4,2	3,7	4,4	2,9	3,9
Razvedeni brakovi	Broj	87	75	103	51	66	63	93
	Stopa/1000 st.	1,0	0,9	1,2	0,6	0,9	0,8	1,2
	Stopa/1000 sklopljenih brakova	249	371	281	170	194	280	314

*Izvor: Opštine i regioni u Republici Srbiji 2018-2025.god.
Zavod za statistiku R. Srbije, baza podataka*

Stopa divorcijaliteta (broj razvoda na 1000 venčanja) u Republici Srbiji u 2024.godini iznosi 349 (svaki treći brak je razveden). Na teritoriji Topličkog okruga ova stopa pokazuje manje ili veće varijacije, ali je bila niža nego u Srbiji. Međutim, 2024. godine njena vrednost je 314 promila.

1.2. Socijalno-ekonomski pokazatelji

Stopa zaposlenosti u Topličkom okrugu se povećava u periodu 2018-2024.godine, prosečno godišnje za 8,4‰. Ukupan broj zaposlenih na području Topličkog okruga 2024.godine iznosio je 24.440, tako da je stopa 322/1000 stanovnika. Među zaposlenima je 46,5% žena i 18,1% starih između 15 i 29 godina. U ovom periodu svaki peti radnik je radio kod privatnog preduzetnika (Tabela 12).

U Republici Srbiji stopa zaposlenosti 2024.godine iznosi 360/1000 stanovnika. U Beogradskoj oblasti stopa je viša i iznosila je 420‰.

Stopa zaposlenosti u EU-28 za osobe starosti 20 do 64 godina, koja je merena istraživanjem radne snage EU u 2019. godini, iznosila je 73,9%, što je najveći godišnji prosek zabeležen za EU. Iza ovog proseka se ipak mogu naći velike razlike između zemalja. Pojedine države imaju stopu iznad 80% npr. Švedska - 82,1% i Nemačka – 80,6%. Finska je zapošljavala 77,2% stanovnika ove starosne grupe, Slovenija 76,4%, Hrvatska 66,7%, Srbija 65,2%, Turska 53,8%.

Tabela 12. Zaposlenost na teritoriji Topličkog okruga, 2018-2024.godine

Parametri	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Broj zaposlenih*	22129	23137	23548	24092	24318	24507	24440
Stopa/1000 stanovnika	263,0	278,1	287,0	298,3	313,2	319,2	321,6
% zaposlenih kod privatnih preduzetnika	18,3	17,9	18,0	18,2	18,1	18,4	21,3

*Izvor: Opštine i regioni u Republici Srbiji 2018-2025.god.
Zavod za statistiku R. Srbije, baza podataka*

Stopa nezaposlenosti, na području Topličkog okruga, varira ali pokazuje konstantan pad sa 142‰ u 2018.godini, na 95‰ u 2024.godini (prosečno godišnje za 7‰). U odnosu na Beogradsku oblast (22/1000 stanovnika) stopa nezaposlenosti je četiri do pet puta veća.

Prema podacima Eurostata, u EU stopa nezaposlenosti u septembru 2024.godine je bila 5,9%. Najviše nezaposlenih je u Španiji (11,2%) i Grčkoj (9,3%), a najniže stopu beleže Češka (2,8%) i Poljska (2,9%)(preuzeto <https://www.statista.com/statistics/1115276/unemployment-in-europe-by-country/>).

Tabela 13. Nezaposlenost na teritoriji Topličkog okruga, 2018-2024.godine

Parametri	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Broj nezaposlenih	11961	11164	10031	10091	9225	8119	72300
% bez kvalifikacija	40,4	40,3	39,5	39,4	38,9	39,8	39,2
% žena	48,8	49,0	49,6	49,4	49,0	48,8	49,2
Stopa nezaposlenih na 1000 stanov.	142,0	134,0	122,0	125,0	119,0	106	95

*Izvor: Opštine i regioni u Republici Srbiji 2018-2025.god.
Zavod za statistiku R. Srbije, baza podataka*

Procentualno učešće žena u ukupnom broju nezaposlenih kreće se oko 50%. Učešće osoba koje traže zaposlenje, a bez kvalifikacija su (nekvalifikovani i polukvalifikovani), se održava na oko 40% (Tabela 13). Naša zemlja je u vrhu liste evropskih zemalja prema stopi nezaposlenosti. U R. Srbiji je stopa nezaposlenosti 2024.godine 59/1000 stanovnika.

Tabela 14. Prosečne neto mesečne zarade (RSD) po zaposlenom na području Topličkog okruga u periodu 2018-2024. godine

Parametri	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Zarada	40418	44688	49478	52912	58502	67417	76436
Indeks u odnosu na R. Srbiju	81,4	81,4	82,4	80,3	78,1	78,4	77,9
Indeks u odnosu na Beograd	66,6	65,6	66,6	64,4	61,7	61,6	61,6

*Izvor: Opštine i regioni u Republici Srbiji 2018-2025.god.
Zavod za statistiku R. Srbije, baza podataka*

Prosečna mesečna zarada po zaposlenom, na teritoriji Topličkog okruga, u sedmogodišnjem periodu varira, ali je u blagom porastu sa 40.418 (2018.god.) na 76.436 dinara (2024.god.). U ovom periodu indeks u odnosu R. Srbiju se kretao od 78% do 82% 2020.godine (77,9% 2024.god.). U odnosu na Beograd 2024.godine (124.010 RSD) zarade su manje za približno 40% (Tabela 14).

2. OBOLEVANJE STANOVNIŠTVA (MORBIDITET)

Zvanično registrovani morbiditet, čine podaci o broju i vrsti oboljenja, osnovnim demografskim karakteristikama osobe, dužini lečenja, vrsti terapije i ishodu, ali samo onog dela stanovništva koje se obrati zdravstvenoj ustanovi radi pružanja usluga.

2.1. Vanbolnički morbiditet

Podaci o morbiditetu u primarnoj zdravstvenoj zaštiti rezultat su rutinske zdravstvene statistike: beleže se samo ona stanja koja su pacijenta, zbog subjektivnih smetnji, navela da zatraži pomoć zdravstvenih radnika. Veći broj evidentiranih dijagnoza ne mora, obavezno, da znači veći broj bolesnih u populaciji, već može biti posledica učestalijeg korišćenja zdravstvene službe ili neadekvatne evidencije.

2.1.1. Zdravstvena zaštita odraslih (opšta medicina i medicina rada)

- ❖ Vodeće grupe su *respiratorne i kardiovaskularne bolesti*
- ❖ Najčešće dijagnoze su *povišen krvni pritisak, akutna upala ždrela i druga oboljenja leđa*

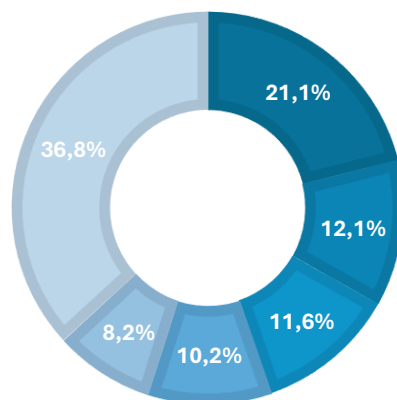
U službama opšte medicine i zdravstvene zaštite radnika, na području Topličkog okruga, u periodu 2018-2024. godine evidentirano je ukupno 720.854 oboljenja, stanja i povrede ili 102.979, u proseku, godišnje (Tabela 1 u PRILOGU). Broj registrovanih dijagnoza se, u sedmogodišnjem periodu, smanjio za 32,3% (indeks 2024/2018.=67.6%).

Ukupna stopa vanbolničkog morbiditeta odraslog stanovništva (20 i više godina) Topličkog okruga 2024.godine iznosila je 1365/1000 korisnika.

Najzastupljenija grupa jesu **bolesti sistema za disanje** Stopa morbiditeta je u 2024.godini iznosila 288/1000. Više od 50% dijagnoza ove grupe jesu *akutno zapaljenje ždrela i krajnika*.

Na drugom mestu po učestalosti su **kardiovaskularna oboljenja**. (10156 ili 12,1%). Među njima dominira *povišen krvni pritisak* koji čini 63% svih KVB 2024.godine. Sledi grupa **faktori koji utiču na zdravstveno stanje i kontakt sa zdravstvenom službom** (9758 ili 11,5%). Među prvih pet grupa nalaze se i **bolesti mišićno-koštanog sistema i vezivnog tkiva sa najfrekventnijom dijagnozom – druga oboljenja leđa**.

■ J00-J99 ■ I00-I99 ■ Z00-Z99 ■ M00-M99 ■ R00-R99 ■ Ostale grupe

Grafikon 7. Vodećih pet grupa bolesti u službama opšte medicine i zdravstvene zaštite radnika Topličkog okruga 2024. god.

Tabela 15. Vodećih pet dijagnoza u zdravstvenoj zaštiti odraslog stanovništva Topličkog okruga 2024. god.

Dijagnoza prema MKB-X	N	%
Povišen krvni pritisak (I10)	6395	7,6
Akutno zapaljenje ždrela i krajnika (J02-J03)	9340	11,1
Druga oboljenja ledja (M40-M49, M53-M54)	4458	5,3
Lica koja traže zdravstvene usluge radi pregleda i ispitivanja (Z00-Z13)	4022	4,8
Lica u zdavstvenim službama iz drugih razloga (Z31-Z33, Z37, Z55-Z99)	4928	5,9
Ostali simptomi, znaci i patološki klinički i laboratorijski nalazi (R00-R09, ...R55-R99)	4698	5,6
Ostale dijagnoze bolesti	50385	59,8
UKUPNO	84226	100,0

2.1.2. Služba za zdravstvenu zaštitu predškolske dece

- ❖ Prosečno 8 dijagnoza po detetu 2024. god.
- ❖ Dominiraju *respiratorna oboljenja*

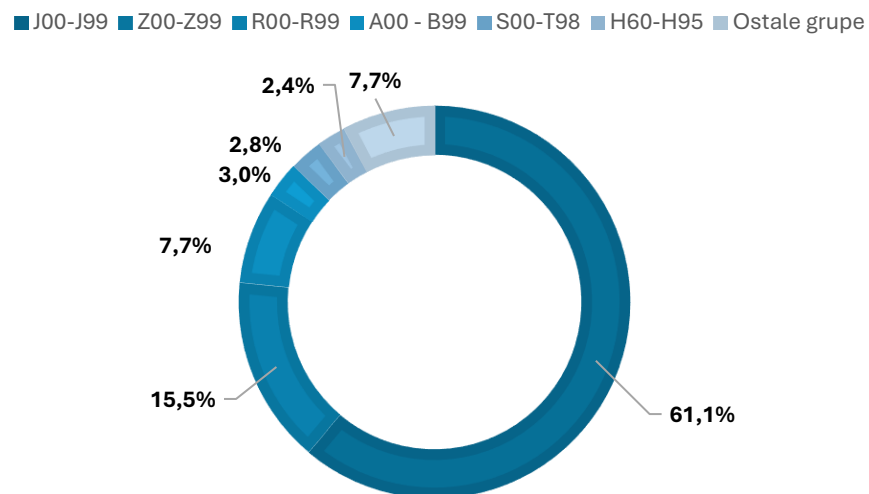
Broj utvrđenih oboljenja, stanja i povreda u službama za zdravstvenu zaštitu predškolske dece na području **Topličkog okruga** u periodu 2018.-2024.godine je 234.386 (indeks 2024/2018=104,9%). Prosečno godišnje registrovano je 33.483 dijagnoza, a stopa obolevanja 2024.godine iznosi 78431,100 dece predškolskog uzrasta.

U ovoj populaciji dominiraju **respiratorna oboljenja**. Svako drugo dete koje se obratilo lekaru ove službe imalo je neku bolest disajnih organa (61,1% 2024. god.). Učešće u ukupnom morbiditetu službe, od 2018. do 2024.godine, se kretalo između 53% i 64% (Tabela 3 u PRILOGU). Stopa morbiditeta 2024. god. iznosi 4792 ‰.

Sledi grupa **faktori koji utiču na zdravstveno stanje i kontakt sa zdravstvenom službom** (6356). Udeo ovih bolesti tokom poslednjih sedam godina je 10-19% (2024. – 15,5%). Ovoj grupi pripadaju i preventivne posete službi za zdravstvenu zaštitu dece predškolskog uzrasta.

Treće mesto pripada grupi **simptomi, znaci i patološki klinički i laboratorijski nalazi**. Slede **zarazne bolesti**, kao i **bolesti uva i mastoidnog nastavka** (Grafikon 8).

Dve od pet najučestalijih dijagnoza pripadaju grupi respiratornih oboljenja. To su: *akutno zapaljenje ždrela i krajnika* i *akutne infekcije gornjih respiratornih puteva*. Dve su iz grupe **faktori koji utiču na zdravstveno stanje i kontakt sa zdravstvenom službom**: *lica koja traže zdravstvene usluge radi pregleda i ispitivanja* i *ostale osobe sa potencijalnim rizicima po zdravlje povezanim sa zaraznim bolestima* (Tabela 16). *Groznica nepoznatog porekla* je među najčešćim dijagnozama. Prvih pet dijagnoza u službi za zdravstvenu zaštitu predškolske dece na teritoriji **Topličkog okruga** 2024.godine činile su više od dve trećine (71,5%) ukupnog vanbolničkog morbiditeta.

Grafikon 8. Vodećih pet grupa bolesti u službama za zdravstvenu zaštitu predškolske dece Topličkog okruga 2024. god.

Tabela 16. Vodećih pet dijagnostičkih kategorija u službama za zdravstvenu zaštitu predškolske dece Topličkog okruga 2024. god.

Dijagnoza prema MKB-X	N	%
Akutno zapaljenje ždrela i krajnika (J02-J03)	12481	30,4
Akutne infekcije gornjih respiratornih puteva(J00-J01, J05-J06)	9171	22,3
Lica koja traže zdravstvene usluge radi pregleda i ispitivanja (Z00-Z13)	3665	8,9
Groznica nepoznatog porekla (R50)	2190	5,3
Ostale osobe sa potencijalnim rizicima po zdravlje povezanim sa zaraznim bolestima (Z20,Z22-Z29)	1847	4,5
Ostale dijagnoze bolesti	11716	28,5
UKUPNO	41070	1000

2.1.3. Služba za zdravstvenu zaštitu školske dece i omladine

- ❖ Dve od pet najzastupljenijih dijagnoza pripadaju *respiratornim oboljenjima*
- ❖ Prosečan broj dijagnoza po detetu školskog uzrasta je 6

Broj utvrđenih oboljenja, stanja i povreda u službama za zdravstvenu zaštitu školske dece na području **Topličkog okruga** u periodu 2018-2024.godine je varirao i iznosi prosečno godišnje 34.086 i za 1,8% je manji 2024. god. u odnosu na 2018.godinu (indeks 2024/2018=98,2%). Stopa oboljevanja 2024.godine iznosila je 6427‰ (prosečno 6 dijagnoze po detetu školskog uzrasta).

Najučestalija su, kao i obično, **respiratorna oboljenja**. Udeo ovih bolesti u ukupnom morbiditetu bio je 60% (Tabela 5 u PRILOGU). Stopa oboljevanja iznosila je 3853‰ u 2024.godini.

Slede **faktori koji utiču na zdravstveno stanje i kontakt sa zdravstvenom službom** (Grafikon 9) sa učestalošću 1305/1000 dece školskog uzrasta. Najčešća kategorija 2024.godine bila je *osobe u kontaktu sa zdravstvenom službom radi pregleda i ispitivanja*.

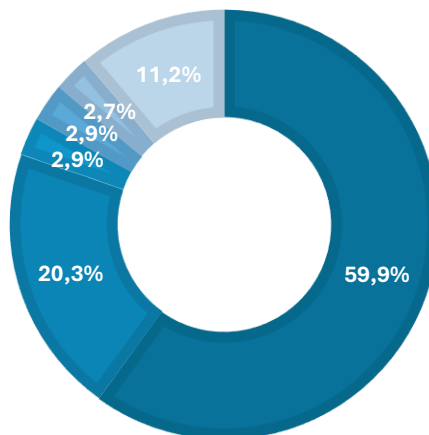
Treće mesto pripada grupi **simptomi, znaci i patološki klinički i laboratorijski nalazi**. (2,9 ukupnog morbiditeta dece školskog uzrasta). Slede **bolesti sistema za varenje** (stopa 185‰).

Poslednje kalendarske godine na petom mestu su **zarazne bolesti** sa najfrekventnijom dijagnostičkom kategorijom *druge virusne bolesti* (udeo 2,2%).

Navedenih pet grupa činile su 88% ukupno evidentiranog morbiditeta službe u 2024.godini.

U službama za zdravstvenu zaštitu dece školskog uzrasta na teritoriji **Topličkog okruga** 2024. godine prvih pet vodećih dijagnoza čine 75% registrovanog morbiditeta. Među njima su dve dijagnoze iz grupe respiratornih oboljenja. Dijagnoza *akutno zapaljenje ždrela i krajnika* se nalazi na prvom mestu. Slede *ostale akutne infekcije gornjeg dela sistema za disanje* (Tabela 17). Na trećem mestu je dijagnostička kategorija *osobe u kontaktu sa zdravstvenom službom radi pregleda i ispitivanja*, a na četvrtom *ostale osobe sa potencijalnim rizicima po zdravlje povezanim sa zaraznim bolestima*. Dijagnoza *osobe u zdravstvenim službama iz drugih razloga* zauzimaju peto mesto (Tabela 6 u PRILOGU).

■ J00-J99 ■ Z00-Z99 ■ R00-R99 ■ K00-K93 ■ A00 - B99 ■ Ostale grupe

Grafikon 9. Vodećih pet grupa bolesti u službama za zdravstvenu zaštitu školske dece Topličkog okruga 2024. god.

Tabela 17. Vodećih pet dijagnostičkih kategorija u službama za zdravstvenu zaštitu školske dece Topličkog okruga 2024. god.

Dijagnoza prema MKB-X	N	%
Akutno zapaljenje ždrela i krajnika (J02-J03)	14407	37,8
Ostale akutne infekcije gornjeg dela sistema za disanje (J00-J01, J05-J06)	6228	16,3
Osobe u kontaktu sa zdravstvenom službom radi pregleda i ispitivanja (Z00-Z13)	5078	13,3
Ostale osobe sa potencijalnim rizicima po zdravlje povezanim sa zaraznim bolestima (Z20,Z22-Z29)	1662	4,4
Osobe u zdravstvenim službama iz drugig razloga (Z31-Z33, Z37, Z55-Z99)	1009	2,6
Ostale dijagnoze bolesti	9767	25,6
UKUPNO	38153	100,0

2.1.4. Služba za zdravstvenu zaštitu žena

- ❖ *Bolesti mokraćno-polnog sistema* su najzastupljenije i čine oko 55% ukupnog morbiditeta ove službe
- ❖ Najčešće pojedinačne dijagnoze su: *druga zapaljenja karličnih organa, lica koja traže zdravstvene usluge radi pregleda i ispitivanja, poremećaji menstruacije*

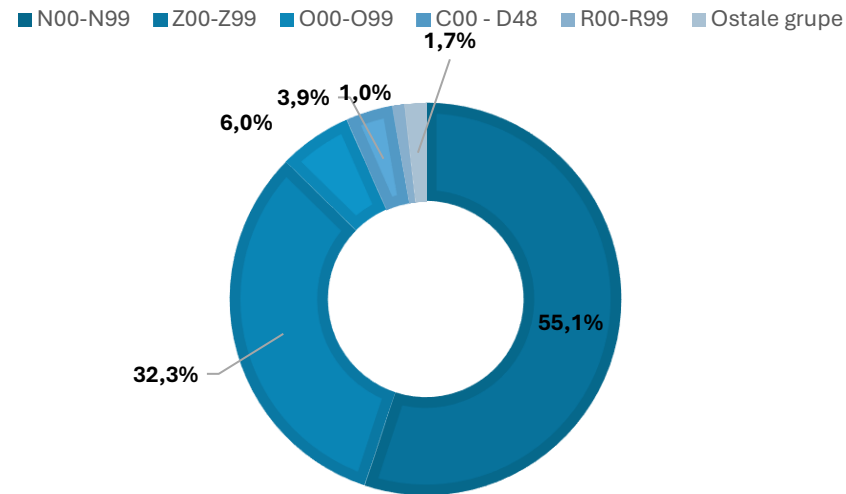
U službi za zdravstvenu zaštitu žena na teritoriji **Topličkog okruga** u periodu 2018-2024. godine broj registrovanih oboljenja, stanja i povreda je iznosio ukupno 59.791 ili prosečno 8.542 godišnje. Smanjio se broj evidentiranih dijagnoza za 23% (indeks 2024/2018=85,9%). Stopa morbiditeta u 2024.godini iznosi 263/1000 žena starijih od 15 godina.

U službi za zdravstvenu zaštitu žena najčešće su prisutne **bolesti mokraćno-polnog sistema** (Tabela 7 u PRILOGU). Ova oboljenja čine 55% registrovanog morbiditeta 2024.godine. Na 1000 žena starijih od 15 godina 2024.godine, 144 su vanbolnički lečene od ovih bolesti.

Na drugom mestu je grupa bolesti **faktori koji utiču na zdravstveno stanje i kontakt sa zdravstvenom službom** čiji je udeo u ukupnom morbiditetu 2024.godine bio 32%. U ovu grupu spadaju različite vrste *preventivnih pregleda* koji se obavljaju u službi za zdravstvenu zaštitu žena. Navedene dve grupe dijagnoza čine, približno, 90% registrovanog morbiditeta u službi za zdravstvenu zaštitu žena u periodu od 2018-2024.godine.

Mnogo manja je zastupljenost stanja koja pripadaju grupi **trudnoća, rađanje i babinje** (6,0%) i **tumora** – 3,9% (Grafikon 10). Ono što je nepovoljan pokazatelj jeste da se poslednjih pet godina, među prvih pet grupa bolesti, pojavila i dijagnostička grupa **simptomi, znaci i patološki klinički i laboratorijski nalazi** sa učešćem u ukupnom morbiditetu službe oko 1% (1,0% - 2024.godine).

Na teritoriji **Topličkog okruga** su posete službama za zdravstvenu zaštitu žena u 2024. godini najčešće ostvarivane pod dijagnozom: *druga zapaljenja ženskih karličnih organa* (17,3%), *lica koja traže zdravstvene usluge radi pregleda i ispitivanja* (14,5%), *poremećaji menstruacije* (12,1%), *preporođajni pregledi i druge kontrole trudnoće* (8,4%), i *morbi climacterici* (5,8%). Prvih pet dijagnoza čine 58,1% registrovanih oboljenja i stanja u službi zdravstvene zaštite žena (Tabela 18).

Grafikon 10. Vodećih pet grupa bolesti u službama za zdravstvenu zaštitu žena Topličkog okruga 2024. god.

Tabela 18. Vodećih pet dijagnostičkih kategorija u službama za zdravstvenu zaštitu žena Topličkog okruga 2024. god.

Dijagnoza prema MKB-X	N	%
Druga zapaljenja ženskih karličnih organa (N71, N73-N77)	1458	17,3
Lica koja traže zdravstvene usluge radi pregleda i ispitivanja (Z00-Z13)	1226	14,5
Poremećaji menstruacije (N91-N92)	1016	12,1
Preporođajni pregledi i druge kontrole trudnoće (Z34-Z36)	709	8,4
Bolesti menopauze - klimakterijuma (N95)	490	5,8
Ostale dijagnoze bolesti	3531	41,9
UKUPNO	8430	100

2.1.5. Služba za zaštitu i lečenje bolesti usta i zuba

Na području Topličkog okruga u periodu 2018-2024.godine u stomatološkoj službi evidentirano je ukupno 147.683 oboljenja i stanja, ili prosečno godišnje 21.098. Stopa oboljevanja je 2024.godine iznosila 247/1000 stanovnika, nešto više nego prethodne godine.

Najčešća oboljenja registrovana u ovoj službi su: *druge bolesti zuba i potpornih struktura* (64-74%), a sledi *zubni karijes* (oko 30%, a 2024.godine 26%) i *druge bolesti usne duplje, pljuvačnih žlezda i vilica* (Tabela 19).

Stopa morbiditeta za *zubni karijes* 2024.godine iznosi 64/1000 stanovnika Topličkog okruga i nešto je niža nego prethodne godine.

Tabela 19. Morbiditet u stomatološkim službama Topličkog okruga, 2018-2024. god.

Dijagnoze prema MKB-X		2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Zubni karijes (K02)	N	7487	4813	10662	4505	3331	5250	4872
	%	30,2	26,6	30,3	28,9	21,0	27,0	25,9
Druge bolesti zuba i potpornih struktura (K00-K01, K03-K08)	N	16789	12714	22455	10778	11716	12740	12871
	%	67,8	70,2	64,0	69,1	73,9	65,5	68,5
Druge bolesti usne duplje, pljuvačnih žlezda i vilica (K09-K14)	N	498	587	2009	305	800	1454	1047
	%	2,0	3,2	5,7	2,0	5,1	7,5	5,6
UKUPNO	N	24774	18114	35126	15588	15847	19444	18790
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Struktura obolevanja u stomatološkoj službi na teritoriji Topličkog okruga, u odnosu na uzrast 2024.godine, prikazana je u Tabeli 20.

Tabela 20. Morbiditet prema uzrastu u državnoj stomatološkoj službi Topličkog okruga 2024. god.

Grupa bolesti prema MKB-X	Predškolski		Školski		Ostali	
	N	%	N	%	N	%
Zubni karijes (K02)	503	30.2	2326	28.6	2043	22.7
Druge bolesti zuba i potpornih struktura (K00-K01, K03-K08)	1073	64.5	5558	68.4	6240	69.4
Druge bolesti usne duplje, pljuvačnih žlezda i vilica (K09-K14)	88	5.3	248	3.0	711	7.9
UKUPNO	1664	100,0	8132	100,0	8994	100,0

U grupi dece predškolskog uzrasta 2024.godine, ukupna stopa morbiditeta registrovana u državnoj stomatološkoj službi bila je 318%. Među školskom decom evidentirano je 8.132 stomatoloških oboljenja, tako da je stopa obolevanja 1370%. Stopa morbiditeta od zubnog karijesa je najviša u populaciji školske dece i 2024.godine je bila 392%.

2.2. Bolnički morbiditet i mortalitet

U toku 2024. godine u Opštoj bolnici Prokuplje i stacionaru opšteg tipa u Domu zdravlja Kuršumljija, 6702 lica ostvarilo je ukupno 7509 epizoda bolničkog lečenja bez dnevnih bolnica. Stopa hospitalizacije je 229‰ (svaki četvrti ili peti stanovnik Topličkog okruga je bio hospitalizovan u ovim zdravstvenim ustanovama). Većina hospitalizacija pripada muškarcima 9.463 - 53,8%, a stopa hospitalizacije iznosi 98/1000 stanovnika. Stanovništvo ženskog pola je u 2024.godini ostvarilo 3.879 epizoda bolničkog lečenja (51,6%), tako da je stopa hospitalizacije žena 101‰. Tokom 2024.godine među hospitalizovanim osobama bilo je 3.233 muškaraca (48%) i 3469 žena (52%).

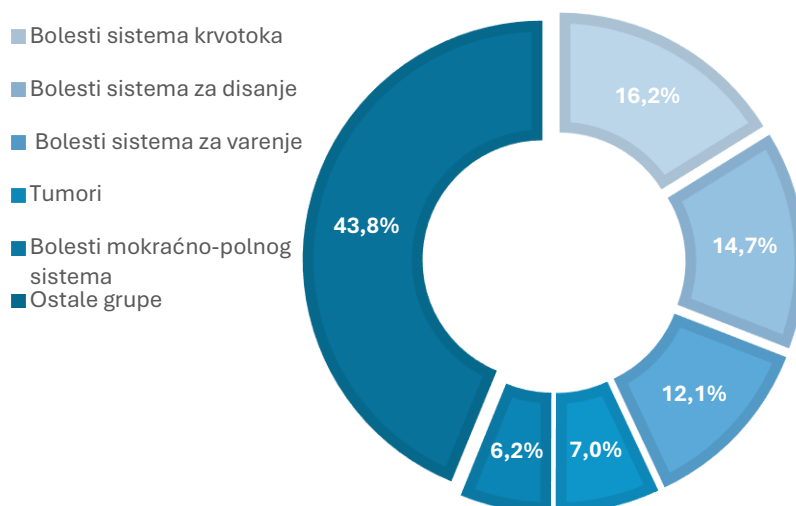
Tabela 21. Bolnički morbiditet (bez dnevnih bolnica) stanovništva Topličkog okruga 2024. god.

Grupe bolesti prema MKB-X	Broj hospitalizacija	%	Stopa na 1000 st.	Broj osoba	Broj umrlih	Stopa letaliteta
Zarazne i parazitarne bolesti (A00-B99)	297	4,0	3,9	277	23	8,3
Tumori (C00-D48)	528	7,0	6,9	439	49	11,2
Bolesti krvi, krvotvornih organa i poremećaji imuniteta (D50-D89)	145	1,9	1,9	123	5	4,1
Bolesti žlezda sa unutrašnjim lučenjem, ishrane i metabolizma (E00-E90)	235	3,1	3,1	217	2	0,9
Duševni poremećaji i poremećaji ponašanja (F00-F99)	204	2,7	2,7	162	9	5,6
Bolesti nervnog sistema (G00-G99)	216	2,9	2,8	195	12	6,2
Bolesti oka i pripojaka oka (H00-H59)	259	3,4	3,4	239	0	0,0
Bolesti uva i bolesti mastoidnog nastavka (H60-H95)	71	0,9	0,9	67	0	0,0
Bolesti sistema krvotoka (I00-I99)	1215	16,2	16,0	1072	140	13,1
Bolesti sistema za disanje (J00-J99)	1106	14,7	14,6	984	33	3,4
Bolesti sistema za varenje (K00-K93)	909	12,1	12,0	854	24	2,8
Bolesti kože i potkož. tkiva (L00-L90)	167	2,2	2,2	157	6	3,8
Bolesti mišićno-koštanog sistema i vezivnog tkiva (M00-M99)	232	3,1	3,1	213	2	0,9
Bolesti mokr-polnog sistema (N00-N99)	462	6,2	6,1	385	14	3,6
Trudnoća, rađanje i babinje (O00-O99)*	705	9,4	48,8	617	0	0,0
Stanja u porođajnom periodu (P00-P96)	6	0,1	0,1	6	0	0,0
Urodjene nakaznosti, deformacije i hromozomske nenormalnosti (Q00-Q99)	4	0,1	0,1	4	0	0,0
Simptomi, znaci i patološki klinički i laboratorijski nalazi (R00-R99)	272	3,6	3,6	252	9	3,6
Povrede, trovanja i posledice delovanja spoljnih faktora (S00-T98;V00-Y98)	415	5,5	5,5	378	24	6,3
Faktori koji utiču na zdr. stanje i kontakt sa zdr. službom (Z00-Z99)	58	0,8	0,8	58	0	0,0
Šifre za posebne namene (U00-U99)	3	0,0	0,0	3	0	0,0
UKUPNO	7509	100,0		6702	352	5,3

* žene starosti 15-49 godina (procena za 2024.godinu -14.440)

Hospitalizacije u vezi sa *trudnoćom i porođajem* čine 9.4% ukupnog bolničkog morbiditeta (stopa na 1000 žena starosti 15-49 godina – 48,8‰).

U bolničkom morbiditetu koji ne uključuje rad dnevnih bolnica, a takođe, izuzima hospitalizacije u vezi sa *trudnoćom i porođajem*, najčešći razlog stacionarnog lečenja 2024.godine bile su: *bolesti sistema krvotoka* (16,2%), *respiratorna oboljenja* (14,7%), *bolesti sistema za varenje* (12,1%), *tumori* (7,0%) (Grafikon 11).

Grafikon 11. Struktura bolničkog morbiditeta (bez dnevnih bolnica) stanovništva Topličkog okruga 2024. god.

Najveća prosečna dužina lečenja beleži se kod bolnički lečenih obolelih od *duševnih poremećaja i poremećaja ponašanja* (14,7 dana). Slede *bolesti mišićno-koštanog sistema* (10,3 dana) i *povrede i trovanja* (10,2 dana).

Bolesti *sistema za varenje* su bile razlog 909 epizoda stacionarnog lečenja i čine 12,1% bolničkog morbiditeta, a imaju stopu hospitalizacije – 11,6‰.

Sledeće po frekventnosti su *maligne bolesti*, koje sa 528 epizoda hospitalizacije čine 7,0% bolničkog morbiditeta (stopa 7,2/1000) i nalaze se na petom mestu.

Navedenih pet grupa bolesti čine trećinu (59,4%) hospitalno lečenih stanovnika Topličkog okruga 2024.godine.

Tromesne dijagnoze kao vodeći uzroci hospitalizacije stanovnika Topličkog okruga u 2024.godini ukupno, sa brojem hospitalizovanih i prosečnom dužinom boravka u stacionarnoj zdravstvenoj ustanovi, prikazani su u tabeli 22.

Posmatrano prema pojedinačnim dijagnozama (ukoliko izuzmemo hospitalizacije zbog porođaja), najčešći uzroci stacionarnog boravka stanovnika **Topličkog okruga** su bili: *zapaljenje pluća, infarkt mozga, infarkt miokarda, preponska kila, senilna i druge katarakte, poremećaj varenja, drugi gastroenteritis i kolitis infektivnog ili neoznačenog porekla* (Tabela 22).

Najduže su lečena psihijatrijska oboljenja: *demencija* – 20-29 dana, *laka duševna zaostalost* – 29 dana, *afektivno bipolarnooboljenje* -23 dana i *šizofrenija* - 22 dana.

U deset vodećih dijagnoza u 2024. najduže prosečno su pacijenti hospitalizovani zbog: infarkt mozga (I63), zapaljenje pluća (J18), a najkraća prosečna hospitalizacija bila je kod sledećih dijagnoza: senilna katarakta (H25), druge katarakte (H26), preponska kila (K40) (Tabela 22).

Tabela 22. Deset vodećih uzroka hospitalizacije stanovništva Topličkog okruga, 2024. god. (bez dnevnih bolnica)

Dijagnoza (šifra MKB-X)	Broj hospitalizacija	Broj lečenih osoba	Broj dana lečenja	Prosečna dužina lečenja
J18 - Zapaljenje pluća uzrokovano neoznačenim mikroorganizom	492	464	4170	8,5
O80 - Spontani porodaj kod jednoplodne trudnoće	216	216	894	4,1
I63 - Infarkt mozga	196	181	1986	10,1
K40 - Preponska kila	195	193	691	3,5
I21 - Akutni infarkt miokarda	161	147	968	6,0
A09 - Drugi gastroenteritis i kolitis infektivnog ili neoznačenog porekla	158	146	708	4,5
H26 - Druge katarakte	156	148	679	4,4
O82 - Porodaj carskim rezom kod jednoplodne trudnoće	156	156	1257	8,1
I50 - Srčana insuficijencija	141	121	1174	8,3
K30 - Poremećeno varenje	139	133	558	4,0
UKUPNO	7509	6982	53935	7,2

Najčešći uzrok hospitalizacije stanovnika Topličkog okruga, **muškog pola**, 2024.godine su bile sledeće dijagnostičke kategorije: *zapaljenje pluća, preponska kila, infarkt mozga, akutni infarkt miokarda, srčana insuficijencija, druge katarakte, drugi gastroenteritis i kolitis infektivnog ili neoznačenog porekla, Treperenje pretkomora i lepršanje pretkomora, poremećeno varenje*. Prvih deset dijagnoza čine više od trećine svih hospitalizacija muškaraca (1066 ili 29,4%).

Tabela 23. Deset vodećih dijagnoza kao uzroci hospitalizacije stanovništva muškog pola Topličkog okruga, 2024.godine (bez dnevnih bolnica)

Dijagnoza (šifra MKB-X)	Broj hospitalizacija	Broj lečenih osoba	Broj dana lečenja	Prosečna dužina lečenja
J18 - Zapaljenje pluća uzrokovano neoznačenim mikroorganizom	275	259	2354	8,6
K40 - Preponska kila	185	184	655	3,5
I63 - Infarkt mozga	100	93	965	9,7
I21 - Akutni infarkt miokarda	95	89	580	6,1
I50 - Srčana insuficijencija	85	71	698	8,2
H26 - Druge katarakte	81	78	369	4,6
A09 - Drugi gastroenteritis i kolitis infektivnog ili neoznačenog porekla	80	75	352	4,4
I48 - Treperenje pretkomora i lepršanje pretkomora	55	51	430	7,8
K30 - Poremećeno varenje	55	53	219	4,0
L03 - Celulitis [Flegmona] – zapaljenje vezivnog ćelijskog tkiva	55	50	493	9,0
UKUPNO	3630	3352	26274	7,2

Najkraće stacionarno lečenje imala je dijagnoza *preponske kile* – 3,5 dana i poremećeno varenje (4,0 dana).

Stanovnice Topličkog okruga generativnog doba hospitalizovane su, 2024.godine, najčešće zbog: *spontanog porođaja kod jednoplodne trudnoće* (stopa 15/1000 žena 15-49 godina), usled *porođaja carskim rezom kod jednoplodne trudnoće* (stopa 11‰) i *drugog porođaja kod jednoplodne trudnoće uz stručnu pomoć* (9‰).

Tabela 24. Deset vodećih dijagnoza kao uzroci hospitalizacije stanovništva ženskog pola Topličkog okruga, 2024.godine

Dijagnoza (šifra MKB-X)	Broj hospitalizacija	Broj lečenih osoba	Broj dana lečenja	Prosečna dužina lečenja
J18 - Zapaljenje pluća uzrokovano neoznačenim mikroorganizom	217	206	1816	8,4
O80 - Spontani porođaj kod jednoplodne trudnoće	216	216	894	4,1
O82 - Porođaj carskim rezom kod jednoplodne trudnoće	156	156	1257	8,1
O83 - Drugi porođaj kod jednoplodne trudnoće uz stručnu pomoć	123	123	586	4,8
I63 - Infarkt mozga	96	88	1021	10,6
S72 - Prelom butnjače	87	81	1170	13,4
K30 - Poremećeno varenje	84	81	339	4,0
A09 - Drugi gastroenteritis i kolitis infektivnog ili neoznačenog porekla	78	72	356	4,6
H26 - Druge katarakte	75	70	310	4,1
K80 - Kamen u žučnoj kesi	67	61	402	6,0
Ukupno	3879	3633	27661	7,1

* žene starosti 15-49 godina (procena za 2024.godinu -14440)

Ukoliko izuzmemo pomenute hospitalizacije, najfrekventniji razlog boravka žena sa područja Topličkog okruga u opštoj bolnici bile su sledeće dijagnoze: *J18 - Zapaljenje pluća uzrokovano neoznačenim mikroorganizom*, *I63 - Infarkt mozga*, *S72 - Prelom butnjače*, *K30 - Poremećeno varenje*, *A09 - Drugi gastroenteritis i kolitis infektivnog ili neoznačenog porekla*, *H26 - Druge katarakte*, *K80 - Kamen u žučnoj kesi*. (Tabela 24). Prvih deset prikazanih dijagnoza (bez grupe O) činile su 18,1% bolničkog morbiditeta žena.

U okviru dnevnih bolnica na teritoriji Topličkog okruga u 2024.godini lečeno/ispitivano je 4220 lica i ostvareno je 8317 epizoda hospitalizacije (svaka osoba je boravila u dnevnoj bolnici, prosečno, 1,9 puta). Najveći broj hospitalizacija odnosi se na **faktore koji utiču na zdravstveno stanje i kontakt sa zdravstvenom službom** (6.034 ili 58%). *Nega koja uključuje dijalizu i druga medicinska nega* činile su čak 99,3% grupe Z00-Z99.

Tabela 22. Deset vodećih dijagnoza stanovnika Topličkog okruga, evidentiranih u dnevnim bolnicama 2024. god.

Dijagnoza (šifraa MKB-X)	Broj hospitalizacija	Broj osoba	%
Z49 - Nega koja uključuje dijalizu	2421	63	29,1
Z51 - Druga medicinska nega	1376	244	16,5
I10 - Povišen krvni pritisak, nepoznatog porekla	229	219	2,8
N18 - Hronična bolest bubrega	220	46	2,6
J18 - Zapaljenje pluća uzrokovano neoznačenim mikroorganizom	210	194	2,5
K30 - Poremećeno varenje	203	185	2,4
J06 - Akutne infekcije gornjeg dela sistema za disanje multiplih i neoznačenih lokalizacija	187	176	2,2
R42 - Nestabilnost i vrtoglavica	182	166	2,2
E11 - Šećerna bolest, insulinonezavisan oblik	174	170	2,1
D17 - Dobročudni tumor masnog tkiva	171	169	2,1
Ukupno	8317	4220	100,0

Najčešći uzrok hospitalizacije stanovnika Topličkog okruga, **muškog pola**, 2024.godine su bile sledeće dijagnostičke kategorije: *Z49 - Nega koja uključuje dijalizu, Z51 - Druga medicinska nega, J18 - Zapaljenje pluća uzrokovano neoznačenim mikroorganizom, D17 - Dobročudni tumor masnog tkiva, I10 - Povišen krvni pritisak, nepoznatog porekla, N18 - Hronična bolest bubrega, E11 - Šećerna bolest, insulinonezavisan oblik, D23 - Drugi dobroćudni tumor kože, J06 - Akutne infekcije gornjeg dela sistema za disanje multiplih i neoznačenih lokalizacija*. Prvih deset dijagnoza čine više od trećine svih hospitalizacija muškaraca u dnevnim bolnicama (2896 ili 69,5%).

Tabela 23. Deset vodećih dijagnoza kao uzroci hospitalizacije stanovništva muškog pola u dnevnim bolnicama Topličkog okruga, 2024.godine

Dijagnoza (šifra MKB-X)	Broj hospitalizacija	Broj osoba	%
Z49 - Nega koja uključuje dijalizu	1634	45	39,2
Z51 - Druga medicinska nega	635	139	15,2
J18 - Zapaljenje pluća uzrokovano neoznačenim mikroorganizom	100	88	2,4
D17 - Dobročudni tumor masnog tkiva	94	93	2,3
I10 - Povišen krvni pritisak, nepoznatog porekla	93	88	2,2
N18 - Hronična bolest bubrega	93	27	2,2
E11 - Šećerna bolest, insulinonezavisan oblik	86	85	2,1
D23 - Drugi dobroćudni tumor kože	82	79	2,0
J06 - Akutne infekcije gornjeg dela sistema za disanje multiplih i neoznačenih lokalizacija	79	76	1,9
Ukupno	4167	1834	100,0

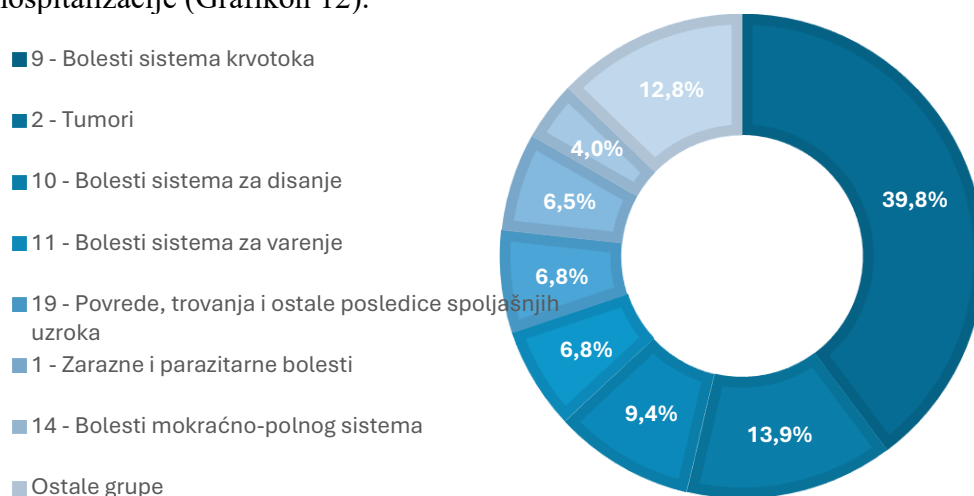
Tabela 24. Deset vodećih dijagnoza kao uzroci hospitalizacije stanovništva ženskog pola Topličkog okruga, 2024.godine

Dijagnoza (šifra MKB-X)	Broj hospitalizacija	Broj osoba	%
Ukupno	4150	2386	100,0
Z49 - Nega koja uključuje dijalizu	787	18	19,0
Z51 - Druga medicinska nega	741	105	17,9
I10 - Povišen krvni pritisak, nepoznatog porekla	136	131	3,3
K30 - Poremećeno varenje	130	118	3,1
N18 - Hronična bolest bubrega	127	19	3,1
R42 - Nestabilnost i vrtoglavica	112	102	2,7
J18 - Zapaljenje pluća uzrokovano neoznačenim mikroorganizom	110	106	2,7
J06 - Akutne infekcije gornjeg dela sistema za disanje multiplih i neoznačenih lokalizacija	108	100	2,6
E11 - Šećerna bolest, insulinonezavisan oblik	88	85	2,1

* žene starosti 15-49 godina (procena za 2023.godinu -14763)

Stanovnice Topličkog okruga hospitalizovane su u dnevnim bolnicama, 2024.godine, najčešće zbog: *Z49 - Nega koja uključuje dijalizu, Z51 - Druga medicinska nega, I10 - Povišen krvni pritisak, nepoznatog porekla, K30 - Poremećeno varenje, N18 - Hronična bolest bubrega, R42 - Nestabilnost i vrtoglavica, J18 - Zapaljenje pluća uzrokovano neoznačenim mikroorganizom, J06 - Akutne infekcije gornjeg dela sistema za disanje multiplih i neoznačenih lokalizacija, E11 - Šećerna bolest, insulinonezavisan oblik.* Njihovo učešće u ukupnom broju hospitalizacija je 56,4%.

Ukupan broj **fatalnih ishoda** stacionarno lečenih stanovnika Topličkog okruga u 2024. godini je 352 što daje opštu stopu bolničkog mortaliteta od 5,2%. Među umrlima je bila 184 pacijentata muškog pola ili 52,3% i 168 žena ili 47,7% muškaraca. U 2024. godini stanovnici Nišavskog okruga su, prema podacima izveštaja o hospitalizaciji, najčešće umirali usled *kardiovaskularnih i tumori (25,8% i 12,5%).* Slede *bolesti sistema za disanje (11,6%), bolesti sistema za varenje (8,9%), simptomi, znaci i patološki klinički i laboratorijski nalazi, neklasifikovani na drugom mestu (8,0%).* Prvih pet grupa čine 67% umrlih tokom hospitalizacije (Grafikon 12).

Grafikon 12. Mortalitet u stacionarnim zdravstvenim ustanovama, Toplički okrug 2024.godine

3. ORGANIZACIJA, KADROVI, RAD I KORIŠĆENJE ZDRAVSTVENE ZAŠTITE

3.1. Mreža zdravstvenih ustanova i kadrovi

U momentu kada se analizira zdravstveno stanje stanovnika Topličkog okruga (oblasti) u primeni je *Uredba o Planu mreže zdravstvenih ustanova* („Službeni glasnik RS“ br.5/2020, 11/2020, 52/2020, 88/2020, 62/2021, 69/2021, 74/2021, 95/2021, 43/2023, 58/2023, 87/2023 i 103/2023) koja utvrđuje broj, strukturu, kapacitete i prostorni raspored zdravstvenih ustanova u javnoj svojini i njihovih organizacionih jedinica po nivoima zdravstvene zaštite, organizaciju pružanja hitne medicinske pomoći, kao i druga pitanja od značaja za organizaciju sistema zdravstvene zaštite u R. Srbiji.

Uredbom je određeno da, na teritoriji Topličke upravnog okruga, zdravstvenu zaštitu stanovništva obezbeđuje 5 samostalnih zdravstvenih ustanova (3 doma zdravlja, jedan zdravstveni centar i jedna apotekarska ustanova).

Podaci o kadrovima prikazani u **Tabeli 25** odnose se samo na zdravstvene ustanove iz Plana mreže, na teritoriji Topličkog okruga, sa zaposlenima na *neodređeno* vreme 31. decembra 2018-2024.godine.

Tabela 25. Radnici u zdravstvenim ustanovama Topličkog okruga, 2018-2024. godine

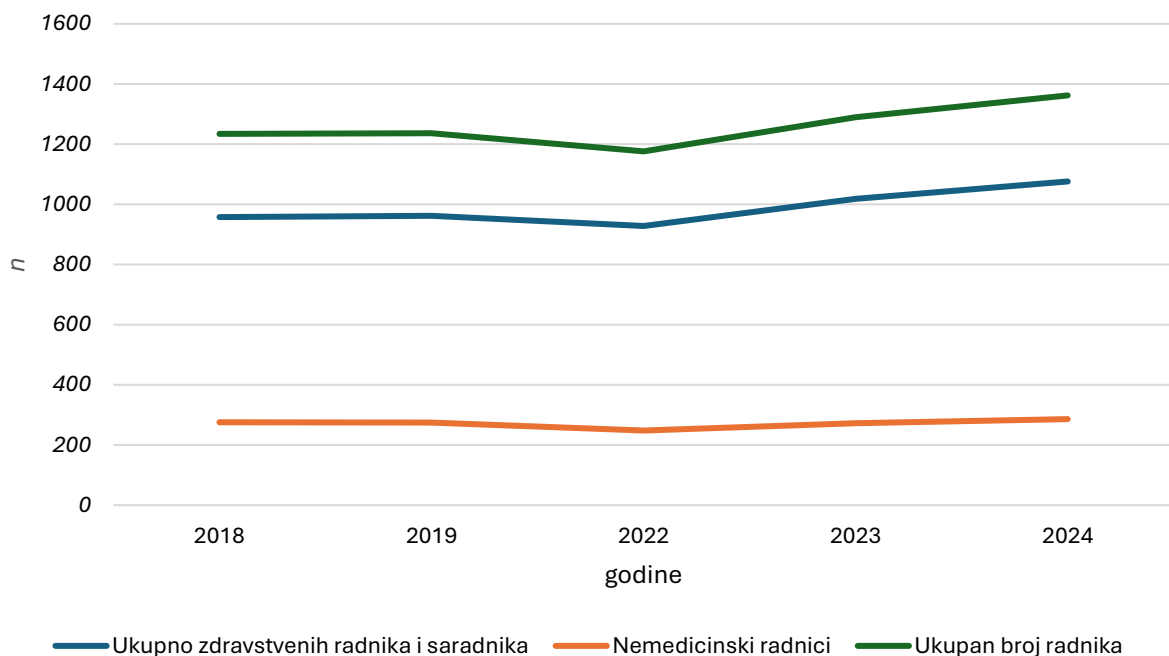
Zaposleni		2018	2019	2022	2023	2024
Visoka SS	Doktori medicine	231	224	234	251	256
	Doktori stomatologije	23	27	23	22	21
	Magistri farmacije	18	19	6	3	3
	Zdravstveni saradnici	6	6	7	6	8
	Svega	278	276	270	282	288
Viša SS		80	84	102	49	111
Srednja SS		603	602	537	673	675
Viša i srednja SS		683	686	639	722	788
Ukupno zdravstvenih radnika i saradnika		958	962	928	1018	1076
Nemedicinski radnici		276	274	248	272	286
Ukupan broj radnika		1234	1236	1176	1290	1362

Podaci za 2020. i 2021.godinu nisu prikazani, jer je zbirni izveštaj o zaposlenima na neodređeno vreme ukinut, a baza koja se formira na osnovu unetih informacija o kadrovima u samoj zdravstvenoj ustanovi, na dan 31.12. nije bila potpuna/ažurna.

Na teritoriji **Topličkog okruga** na dan 31.12.2024.godine bilo je zaposleno 1362 osobe u državnim zdravstvenim ustanovama: 1076 zdravstvenih radnika i saradnika i 286 ili 20,9% nemedicinskih. Zaposlenih zdravstvenih radnika i saradnika sa srednjom stručnom spremom bilo je 675, sa višom i srednjom 111. Broj zaposlenih lekara iznosio je 256 (198 ili 77,3% specijalista), 21 stomatolog i 3 magistra farmacije. U 2024.godini u Topličkom okrugu je radiolo 336 lekara na 100.000 stanovnika, u zdravstvenim ustanovama u državnoj svojini, na neodređeno radno vreme.

Ukupan broj lekara za period 2018-2024.godine se povećao za 10% (indeks 2024/2018=108,6%). Smanjio se broj zaposlenih stomatologa i farmaceuta u državnim zdravstvenim ustanovama, dok je broj saradnika sa visokom školskom spremom ostao, praktično, isti (Tabela 25).

Ukupan broj radnika zaposlenih u zdravstvenim ustanovama u Topličkom okrugu se povećao u analiziranom periodu za 10,4%. Broj zdravstvenih radnika i saradnika je za 23,5 veći 2024.godine u odnosu na 2018. Povoljan pokazatelj je gotovo konstantan broj nemedicinskih radnika u periodu 2018-2024. god. za 103,6% (Grafikon 11).

Grafikon 11. Zdravstveni i nemedicinski radnici u državnim zdr. ustanovama Topličkog okruga, 2017-2024.godine (neodređeno radno vreme)

Velike su varijacije u pokrivenosti stanovništva **lekarima u Evropi 2018.godine**: Srbija ima 298 lekara na 100.000 stanovnika, Austrija 524, Slovenija 318/100.000, Hrvatska 344/100.000, Danska 419/100.000, Nemačka 431/100.000, Švajcarska 434, Rumunija 305/100000 stanovnika

3.2. Rad i korišćenje zdravstvenih kapaciteta

3.2.1. Rad i korišćenje primarne zdravstvene zaštite

Primarnu zdravstvenu zaštitu u 2024.godini na teritoriji Topličkog okruga (oblasti) pružala su četiri doma zdravlja – tri samostalna (DZ Blace, DZ Žitorađa, DZ Kuršumlja) i jedan u okviru Zdravstvenog centra u Prokuplju, kao i Apoteka Prokuplje.

3.2.1.1. Služba za zdravstvenu zaštitu odraslog stanovništva

U službama opšte medicine i zdravstvene zaštite radnika, na području **Topličkog okruga**, 2024. godine bilo je zaposleno 54 lekara (29 ili 53,7% specijalista) i 114 zdravstvenih radnika sa srednjom i višom stručnom spremom (Tabela 26). Odnos broja lekara/medicinskih sestara-tehničara je, u analiziranom periodu, od 1:1,8 do 1:2,1. Broj korisnika po lekaru iznosi 1142 (normativ – 1 lekar i 1 med. sestra na 1600 odraslih stanovnika).

Tabela 26. Kadrovi i posete u službama za zdravstvenu zaštitu odraslog stanovništva na teritoriji Topličkog okruga, 2018-2024. god.

Parametri	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	
Broj korisnika	68778	67020	66090	65029	63161	62385	61711	
Broj lekara	57	54	66	59	44	58	54	
Broj korisnika na 1 lekara	1207	1241	1001	1002	1435	1076	1142	
Broj medicinskih sestara	100	105	122	109	80	117	114	
Broj medicinskih sestara na 1 lekara	1,8	1,9	1,8	1,8	1,8	2,0	2,1	
Broj poseta	Ukupno	498453	379930	1320909	392490	358100	333763	349376
	% pregleda preventivnih	1,9	0,3	1,6	0,4	0,7	0,2	0
	Dnevno po lekaru	36,3	32,0	89,0	30,0	36,9	25,6	24,7
	Po korisniku	7,1	5,7	20,0	6,0	5,7	5,4	5,6

Prosečan broj pregleda po korisniku u ovom periodu je 8, a prosečan broj poseta po lekaru 39 (2020.godine lekar je dnevno imao čak 89 pregleda, dok je svaki korisnik 20 puta koristio usluge ovih službi). Ovako velika dnevna opterećenost lekara je posledica pandemije COVID-19. Broj prijavljenih preventivnih pregleda, kroz izveštaje ove službe, je nula ili zanemarljivo mali broj, maksimalno 2% od ukupnog broja poseta (Tabela 26).

3.2.1.2. Služba za zdravstvenu zaštitu predškolske dece

U službama za zdravstvenu zaštitu dece predškolskog uzrasta na području Topličkog okruga 2024.godine bilo je zaposleno 9 pedijatarata i 18 zdravstvenih radnika sa srednjom i višom stručnom spremom. Odnos broja lekara/medicinskih sestara-tehničara je 1:2,0 (Tabela 27).

Broj dece 0-6 godina na jednog lekara je nepromenjen i iznosi 581 (normativ – 1 lekar specijalista pedijatrije i jedna pedijatrijska sestra na 850 dece 0-6 godina starosti, a na dva ovakva tima još jedna pedijatrijska sestra). Na teritoriji Topličkog okruga 2024.godine, u predškolskom uzrastu, prosečan broj poseta lekaru iznosio je 15.

Tabela 27. Kadrovi i posete u službama za zdravstvenu zaštitu dece predškolskog uzrasta na teritoriji Topličkog okruga, 2018-2024. god.

Parametri		2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Broj korisnika		5229	5221	5210	5208	5243	5231	5236
Broj lekara		9	9	9	9	9	9	9
Broj korisnika na 1 lekara		581	580	579	579	583	581	581
Broj medicinskih sestara		14	13	13	14	14	18	18
Broj medicinskih sestara na 1 lekara		1,6	1,4	1,4	1,6	1,6	2,0	2,0
Broj poseta	Ukupno	71061	73898	46983	67609	82123	79518	74832
	% pregleda preventivnih	15,1	15,3	18,3	13,2	12,7	11,7	10,2
	Dnevno po lekaru	35,1	37,3	23,7	33,4	41,4	39,3	31,8
	Po korisniku	13,6	14,1	9,0	13,0	15,7	15,2	14,3

Dnevna opterećenost lekara, poslednje kalendarske godine, bila je 32 posete/pregleda. Preventivni pregledi su činili 10-18% svih poseta (Tabela 27).

3.2.1.3. Služba za zdravstvenu zaštitu školske dece i omladine

U službama za zdravstvenu zaštitu školske dece i omladine na području **Topličkog okruga** 2024. god. bilo je zaposleno 10 lekara (70% specijalista pedijatrije) i 18 zdravstvenih radnika sa srednjom i višom stručnom spremom. Odnos broja lekara/medicinskih sestara-tehničara je 1:1,8 (Tabela 28).

Tabela 28. Kadrovi i posete u službama za zdravstvenu zaštitu dece školskog uzrasta na teritoriji Topličkog okruga, 2018-2024. god.

Parametri		2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Broj korisnika		10245	10959	10767	10528	9245	9157	5936
Broj lekara		10	10	9	9	9	10	10
Broj korisnika na 1 lekara		1024	1096	1196	1170	1027	916	594
Broj medicinskih sestara		12	11	10	11	10	18	19
Broj medicinskih sestara na 1 lekara		1,2	1,1	1,1	1,2	1,1	1,8	1,9
Broj poseta	Ukupno	63136	63713	38218	46555	57597	59461	61038
	% pregleda preventivnih	11,7	10,5	8,3	7,5	5,7	5,0	4,0
	Dnevno po lekaru	28,7	28,3	19,3	23,0	29,1	26,4	23,3
	Po korisniku	5,8	6,7	3,5	4,4	6,2	6,5	10,3

Na jednog lekara ove službe dolazi prosečno, u analiziranom sedmogodišnjem periodu, 1003 školske dece (2024.godine 594), a prema Pravilniku treba obezbediti jednog lekara i jednu medicinsku sestru za 1500 dece uzrasta 7-18 godina, a na deset ovakvih timova još jednu višu medicinsku sestru.

Prosečan broj poseta po korisniku, u ovom periodu, bio je najmanji 2020.godine – 3,5. Poslednje dve godine analiziranog perioda je preko 5 (Tabela 28). Dnevna opterećenost lekara u 2024. godini iznosila je 23 pregleda/poseta. Niska je zastupljenost preventivnih pregleda u proseku 7,5% u analiziranom periodu.

3.2.1.4. Služba za zdravstvenu zaštitu žena

U službama za zdravstvenu zaštitu žena na području **Topličkog okruga** 2024.godine bila su zaposlena 6 lekara (5 specijalista) i 11 medicinskih sestara (odnos 1:1,8). Broj korisnika po lekaru je bio 5074 u 2018.godini, a veći 2024.godine - 6260. Prema Pravilniku treba obezbediti jednog ginekologa i jednu ginekološko-akušersku sestru za 6500 žena preko 15 godina, a na tri ovakva tima još jednu ginekološko-akušersku sestru.

Tabela 29. Kadrovi i posete u službama za zdravstvenu zaštitu žena na teritoriji Topličkog okruga, 2018-2024. god.

Parametri		2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Broj korisnika		35519	35480	34962	34370	32981	32518	37563
Broj lekara		7	7	7	6	6	4	6
Broj korisnika na 1 lekara		5074	5069	4995	5728	5497	8129	6260
Broj medicinskih sestara		9	9	10	10	10	12	11
Broj medicinskih sestara na 1 lekara		1,3	1,3	1,4	1,7	1,7	3,0	1,8
Broj poseta	Ukupno	34197	36544	28759	28028	24168	26079	30910
	% pregleda preventivnih	44,6	44,6	48,1	45,3	44,6	46,2	34,3
	Dnevno po lekaru	22,2	23,7	18,7	21,2	18,3	29,0	19,7
	Po korisniku	1,0	1,0	0,8	0,8	0,7	0,8	0,8

Dnevna opterećenost lekara je 20 poseta u 2024.godini. Najveći broj pregleda žena, u toku jednog dana, ostvaren je 2023.godine – 29. Prosečan broj poseta po korisniku je konstantno jedna poseta godišnje. Zastupljenost preventivnih pregleda je između 20% i 29% od ukupno prijavljenih kroz izveštaj službe (Tabela 29).

3.2.1.6. Služba za zaštitu i lečenje bolesti usta i zuba

Broj zaposlenih stomatologa u primarnoj zdravstvenoj zaštiti na teritoriji **Topličkog** okruga 2024.godine, bio je 21, a broj stomatoloških sestara/zubnih tehničara 27 (odnos 1:1,3).

Tabela 30. Kadrovi i posete u službama za zdravstvenu zaštitu i lečenje bolesti usta i zuba na teritoriji Topličkog okruga, 2018-2024. god.

Parametri		2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Broj korisnika		84252	83200	82067	80765	77649	76773	76003
Broj stomatologa		24	25	25	24	22	20	21
Broj korisnika na 1 stomatologa		3510	3328	3283	3365	3529	3839	3619
Broj zubnih tehničara i asistenata		29	30	29	30	30	30	27
Broj zubnih tehničara i asistenata na 1 stomatologa		1,2	1,2	1,2	1,2	1,4	1,5	1,3
Broj poseta	Ukupno	54132	50943	41253	33411	33072	37771	41929
	% pregleda preventivnih	11,5	50,5	4,8	6,3	7,2	6,6	5,4
	Dnevno po stomatologu	9,8	9,8	7,3	6,2	6,8	8,4	7,6
	Po korisniku	0,7	0,6	0,5	0,4	0,4	0,5	0,6

Dnevna opterećenost stomatologa u ovom okrugu je između 6 i 10 poseta/pregleda. Prosečan broj poseta po korisniku se lagano smanjuje sa 0,7 na 0,4 godišnje (Tabela 30). Treba imati na umu, da se radi o domovima zdravlja u državnoj svojini, te da je taj broj značajno veći, kada bi se analizirao rad i privatnih stomatoloških zdravstvenih ustanova.

3.2.2. Rad i korišćenje bolničke zdravstvene zaštite

Stacionarne zdravstvene ustanove na području **Topličkog okruga** 2024. godine imale su 389 postelja, od čega 369 u opštoj bolnici u Zdravstvenom centru Prokuplje i 20 u stacionaru opšteg tipa pri domu zdravlja Kuršumlja (ukupno 511 postelje na 100000 stanovnika okruga). **Evropska unija (2018.godine)**, u proseku, ima 500 postelja/100000 stanovnika. Broj bolničkih postelja na 100000 stanovnika je, iste godine, bio u: Nemačkoj – 800/100000, – Finskoj 361/100000, Sloveniji 443/100000, Hrvatskoj 561/100000, Srbiji 564/100000 i u Turskoj 285/100000 stanovnika.

Ukupan broj postelja u zdravstvenim ustanovama Topličkog okruga se, u analiziranom periodu, malo menjao. Prosečna dužina lečenja je gotovo nepromenjena, u poslednjih sedam godina, i iznosi prosečno 7 dana (Tabela 31).

Tabela 31. Korišćenje bolničke zdravstvene zaštite na teritoriji Topličkog okruga, 2018-2024. god.

Parametri	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Broj lekara	58	55	59	61	63	64	61
Broj specijalista	42	45	41	43	38	39	36
Viša i srednja SS	216	226	223	226	226	236	245
Broj postelja	373	373	373	373	373	389	389
Bolesnički dani	74066	66100	47320	51858	48793	48902	50489
Broj ispisanih pacijenata	10047	9341	6858	7525	7385	7222	7503
Prosečna dužina lečenja	7,4	7,1	6,9	6,9	6,6	6,8	6,7
Zauzetost postelja (%)	54,4	48,5	34,7	38,1	35,8	34,4	35,5
Broj bolesnika na 1 lekara	173	170	116	123	117	113	123
Broj bolesnika na 1 med. sestru	46	41	31	33	33	31	31
Broj lekara/ 100 postelja	15	15	16	16	17	16	16
Broj sestara/ 100 postelja	58	61	60	61	61	61	63

Iskorišćenost posteljnog fonda se smanjila sa 55% u 2018..godini na 35,5% u 2024.godini. Broj bolesnika na jednog lekara, ima tendenciju blagog pada i 2024.godine iznosi 123.

Svaki četvrti lekar Topličkog okruga radi u stacionarnoj zdravstvenoj zaštiti. Broj lekara na 100 postelja je 15-17. Broj sestara na 100 bolničkih postelja je 60, u proseku.

Od ukupnog broja ispisanih pacijenata 2024.godine (7.503), umrlo je 340 tako da je opšta stopa bolničkog mortaliteta, za stanovništvo Topličkog okruga, 4,4 promila.

ZAKLJUČCI I PREDLOG MERA

Analizom izabраних pokazatelja zdravstvenog stanja stanovništva **Topličkog okruga/oblasti** došlo se do sledećih

ZAKLJUČAKA

I – DEMOGRAFSKA SITUACIJA

- ❖ Broj stanovnika se konstantno *blago smanjuje*
- ❖ demografski *vrlo staro* stanovništvo (svaki četvrti stanovnik ima više od 65 godina)
- ❖ stanovništvo Topličkog okruga pripada **regresivnom** biološkom tipu (Sündberg). Učešće mladih od 15 godina i osoba srednjeg životnog doba (15-49) se smanjuje. Osobe starosti 50 i više godina čine preko 40% ukupnog stanovništva i njihov broj raste.
- ❖ niska opšta stopa fertiliteta, veoma niske stope rađanja (manje od 10‰), 2024.godine 10,5‰. Trend nataliteta pokazuje blagi porast. Stopa ukupnog fertiliteta u Topličkom okrugu/oblasti je u analiziranom periodu 1,8 prosečno, a starost majke pri rađanju prvog deteta je preko 25 godina.
- ❖ *vrlo visoke* opšte stope mortaliteta (preko 15‰; 2024.godine 17,5‰) i
- ❖ *negativan* prirodni priraštaj („bela kuga“)
- ❖ očekivano trajanje života sve *duže* i 2024.godine je $\text{Ž:M}=76,4:72,5$ godina
- ❖ *veoma niske* stope mortaliteta odojčadi (manje od 10‰). Ostvaren cilj SZO za Evropski region: *do 2020.godine smrtnost odojčadi treba da bude ispod 20‰, a ako je taj cilj ostvaren treba težiti da bude manja od 10‰.*
- ❖ vodeći uzrok smrti stanovništva Topličkog okruga jesu *bolesti sistema krvotoka* koje su činile polovinu ili skoro polovinu umrlih. Njihovo učešće se značajno smanjilo tokom 2021. i 2022.godine. Slično je i sa *tumorima*. Ova promena u strukturi smrtnosti stanovništva Topličkog okruga je posledica pandemije COVID-19, usled koje *zarazne bolesti* preuzimaju treće, a zatim i drugo mesto u strukturi uzroka smrti (ukupno sa grupom U).

Nedefinisani uzroci smrti, odnosno grupa– *simptomi, znaci i nenormalni klinički i laboratorijski nalazi* -je na četvrtom mestu 2024.godine, a na trećem 2024.god-. Poslednje kalendarske godine učešće u strukturi mortaliteta je 7,1%. Njihova zastupljenost u ukupnoj smrtnosti stanovništva Topličkog okruga je, nedozvoljeno, visoka i negativan je pokazatelj zdravstvenog stanja populacije, ali i kvaliteta rada zdravstvene službe.

Peto mesto (2024. god.) zauzimaju *povrede i trovanja* koja čine, prosečno, 3% umrlih. Ova grupa je, u posmatranom periodu, ili među prvih pet ili na šestom mestu u strukturi mortaliteta.

Poslednje kalendarske godine, među prvih pet uzroka smrti, su i *bolesti nervnog sistema* (4,3%).

- ❖ *socijalno-ekonomski pokazatelji* su nepovoljni: naša zemlja je u vrhu liste evropskih zemalja prema stopi nezaposlenosti, svega petina zaposlenih u Topličkom okrugu radi u privatnom sektoru, među nezaposlenima je 40% bez kvalifikacija i 50% žena, mesečna zarada je 2024.godine 76.436 RSD. U odnosu na Beogradsku oblast zarade su manje za približno 40%, dok je stopa nezaposlenosti tri do četiri puta veća
- ❖ supružnici, prilikom sklapanja braka, imaju više od 30 godina (u proseku), a svaki treći brak se razvede.

Demografska slika odgovara razvijenim zemljama, izuzev u pogledu socijalno-ekonomskih pokazatelja koji su nepovoljniji.

II – MORBIDITET

U **vanbolničkom morbiditetu** odraslog stanovništva koje je koristilo usluge službe *opšte medicine* i *medicine rada* 2024.godine dominiraju respiratorne i kardiovaskularne bolesti. Najčešće dijagnoze su *povišen krvni pritisak, akutna upala ždrela i krajnika* i *druge virusne bolesti*.

Kod dece *predškolskog* uzrasta najčešća su respiratorna oboljenja. Svako drugo dete koje se obratilo lekaru ove službe imalo je neku bolest disajnih organa. Druga na listi vodećih grupa bolesti jesu faktori koji utiču na zdravstveno stanje i kontakt sa zdravstvenom službom, u koju spadaju preventivne posete i aktivnosti. U 2024.godini bilo je, prosečno, 8 dijagnoza po detetu starosti 0-6 godina.

U službi za zdravstvenu zaštitu dece *školskog* uzrasta dve od pet nazastupljenijih dijagnoza pripadaju respiratornim oboljenjima. Najfrekventnija dijagnoza je *akutno zapaljenje ždrela i krajnika*, kao i kod predškolske dece. Prosečan broj dijagnoza po detetu školskog uzrasta u 2024.godini je 6.

Najčešći razlog poseta službi za zdravstvenu zaštitu *žena* su bolesti mokraćno-polnog sistema. One su najzastupljenije i čine 55% ukupnog morbiditeta ove službe. Najčešće pojedinačne dijagnoze su: *druga zapaljenja karličnih organa, poremećaji menstruacije, preporodjajni pregledi i druge kontrole trudnoće*

U grupi dece predškolskog uzrasta 2024.godine, ukupna stopa morbiditeta stomatološke službe bila je 247‰. Među školskom decom evidentirano je 8.132 stomatološko oboljenje, tako da je stopa obolevanja 1370‰. Stopa morbiditeta od zubnog karijesa je najviša u populaciji školske dece i 2024.godine je bila 392‰.

Najčešći razlog hospitalizacije stanovnika Topličkog okruga u 2024.godini bile su dijagnostičke kategorije iz grupe *kardiovaskularne bolesti, respiratorne* i *digestivne bolesti*.

Posmatrano prema pojedinačnim dijagnozama (ukoliko izuzmemo hospitalizacije zbog porodjaja), najčešći uzroci stacionarnog boravka stanovnika **Topličkog okruga** su bili: *druga medicinska nega, nega koja uključuje dijalizu, zapaljenje pluća, insulin zavisni dijabetes melitus, senilna i druge katarakte*. Među prvih deset nalaze se i sledeće dijagnostičke kategorije: *akutni infarkt miokarda, preponska kila, dobroćudni tumor masnog tkiva i poremećaj varenja*.

III – KADROVI I KORIŠĆENJE ZDRAVSTVENE ZAŠTITE

Uredbom o Planu mreže zdravstvenih ustanova je određeno da na teritoriji Topličkog upravnog okruga, zdravstvenu zaštitu stanovništva obezbeđuje 5 samostalnih zdravstvenih ustanova (3 doma zdravlja, jedan zdravstveni centar i jedna apotekarska ustanova).

Na teritoriji **Topličkog okruga** na dan 31.12.2024.godine bilo je zaposleno 1362 osobe u državnim zdravstvenim ustanovama: 1076 zdravstvenih radnika i saradnika i 286 ili 20,9% nemedicinskih. Zaposlenih zdravstvenih radnika i saradnika sa srednjom stručnom spremom bilo je 675, sa višom i srednjom 111. Broj zaposlenih lekara iznosio je 256 (198 ili 77,3% specijalista), 21 stomatolog i 3 magistra farmacije. U 2024.godini u Topličkom okrugu je radiolo 336 lekara na 100.000 stanovnika, u zdravstvenim ustanovama u državnoj svojini, na neodređeno radno vreme

Velike su varijacije u pokrivenosti stanovništva **lekarima u Evropi 2018.godine**: Srbija ima 298 lekara na 100.000 stanovnika, Austrija 524, Slovenija 318/100.000, Hrvatska 344/100.000, Danska 419/100.000, Nemačka 431/100.000, Švajcarska 434, Rumunija 305/100000 stanovnika

Kadrovska obezbedjenost stanovništva zdravstvenim radnicima primarne zdravstvene zaštite je, posmatrano u celini, zadovoljavajuća i u skladu je sa *Pravilnikom o bližim uslovima za obavljanje zdravstvene delatnosti u zdravstvenim ustanovama i drugim oblicima zdravstvene službe*. Dnevna opterećenost lekara je veoma različita, kako po opštinama, tako i po službama, ali se kreće u okvirima zakonski predviđenog.

Ukupan posteljni fond u hospitalnim zdravstvenim ustanovama na teritoriji **Topličkog okruga** u 2024.godini iznosi 511 postelje na 100.000 stanovnika.

Iskorišćenost posteljnog fonda se smanjila sa 54,4% u 2016.godini na 35,5% u 2024.godini. Broj bolesnika na jednog lekara, ima tendenciju blagog pada i 2024.godine iznosi 123.

Svaki četvrti lekar Topličkog okruga radi u stacionarnoj zdravstvenoj zaštiti. Broj lekara na 100 postelja je 15-17. Broj sestara na 100 bolničkih postelja je 60, u proseku.

Od ukupno 7503 ispisanih pacijenata 2024.godine, umrlo je 340 tako da je opšta stopa bolničkog mortaliteta, za stanovništvo Topličkog okruga, 4,5%.

Prosečna dužina lečenja je gotovo nepromenjena i iznosi približno 6-7 dana.

PREDLOG MERA

I – DEMOGRAFSKA SITUACIJA

Nepovoljni vitalno-demografski pokazatelji zahtevaju primenu raznovrsnih mera pronatalitetne politike, koje je država već započela. Posebno treba istaći nepovoljnu socijalno-ekonomsku situaciju, bez čijeg bržeg napretka neće biti ni skorih povoljnijih pokazatelja iz ove oblasti zdravstvene zaštite.

Izraženo starenje populacije, slično visoko razvijenim državama Evrope, podrazumeva aktivniju brigu o starima kroz razvijanje različitih oblasti zdravstvenog sistema: Sa jedne strane briga o bolesnima i nesposobnima, a sa druge povećanje kvaliteta života starih, kroz timski rad vladinog i nevladinog sektora društva.

Novootkrivena respiratorna zarazna oboljenja sa visokom stopom letaliteta (infekcija novim korona virusom - COVID-19), kao i druga slična zarazna oboljenja treba da budu, svakako, u žiži interesovanja zdravstvene delatnosti. Zbog promena u strukturi mortaliteta, koje podrazumevaju smanjeno učešće KVB i tumora, a porast broja umrlih od *zaraznih i respiratornih bolesti* neophodno je vršiti redovnu kontrolu kompletne dokumentacije, ovako evidentiranih, preminulih osoba. Među prvih pet grupa u strukturi mortaliteta jesu stanja iz dijagnostičke grupe R00-R99, što zahteva intenzivnu kontinuiranu edukaciju lekara-sertifikatora o pravilnom izboru i adekvatnom upisu osnovnog uzroka smrti u Potvrdu o smrti i ostale individualne izveštaje koji to zahtevaju.

II – MORBIDITET

U strukturi morbiditeta (vanbolničkog i hospitalnog), ali i mortaliteta dominiraju *hronična masovna nezarazna oboljenja*. Uz produženje životnog veka i izraženo starenje populacije, može se reći da je i na području Topličkog okruga ostvarena „epidemiološka tranzicija“.

Najviše su stope obolevanja i umiranja od bolesti *circulatornog sistema, bolesti disajnih organa i tumora*. Stope su više nego u razvijenim zemljama Evrope, tako da je neophodan intenzivan programski rad na suzbijanju svih faktora rizika hroničnih masovnih nezaraznih bolesti, ali i efikasniji skrining malignih oboljenja.

III – KADROVI I KORIŠĆENJE ZDRAVSTVENE ZAŠTITE

Ukupan broj radnika zaposlenih u zdravstvenim ustanovama Topličkog okruga je porastao u periodu 2018-2024.godine kako zdravstvenih, tako i nemedicinskih radnika. Uskladiti strukturu zaposlenih u zdravstvu sa potrebama stanovništva.

Kadrovska obezbedjenost stanovništva zdravstvenim radnicima primarne zdravstvene zaštite je, posmatrano u celini, zadovoljavajuća i u skladu je sa *Pravilnikom o bližim uslovima za obavljanje zdravstvene delatnosti u zdravstvenim ustanovama i drugim oblicima zdravstvene službe*.

Značaj preventivnih pregleda, posebno u primarnoj zdravstvenoj zaštiti, je odavno poznat. Treba povećati obim preventivnih pregleda u svim službama, osim u zdravstvenoj zaštiti žena gde oni čine gotovo polovinu ukupnog rada ginekologa. Tzv. „besplatni preventivni pregledi“ ne postoje, jer vreme i rad zdravstvenog osoblja, upotrebljeni materijal i amortizacija opreme imaju svoju cenu. Potrebno je kroz promociju zdravlja podizati svest o neophodnosti preventivnih pregleda, izuzev kada se radi o određenim zaraznim bolestima gde je neophodno da postoji zakonska obaveza i sankcije.

Broj postelja je zadovoljavajući (511 na 100.000 stanovnika). Evropska unija, u proseku, ima 500 postelja/100000 stanovnika 2018.godine. Prosečna zauzetost postelja je, u analiziranom periodu, niska što govori o nedovoljnoj iskorišćenosti bolničkih kapaciteta. Potrebno je razmotriti strukturnu i organizacionu preraspodelu u skladu sa evidentiranim potrebama stanovništva.

PRILOG

Tabela 1. Vodeće grupe bolesti u zdravstvenoj zaštiti odraslog stanovništva Topličkog okruga, 2018-2024. god.

Dijagnoza prema MKB-X	2018		2019		2020		2021		2022		2023		2024	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Bolesti sistema za disanje (J00-J99)	22178	17,8	19684	19,1	18994	19,0	15403	15,4	17771	17,9	18736	18,5	17758	21,1
Bolesti sistema krvotoka (I00-I99)	22682	18,2	16287	15,8	15859	15,9	14389	14,4	14135	14,3	14828	14,6	10156	12,1
Bolesti mišićno-koštanog sistema i vezivnog tkiva (M00-M99)	12268	9,8	9980	9,7	8697	8,7	9882	9,9	1053	10,1	10395	10,2	8597	10,2
Faktori koji utiču na zdravstveno stanje i kontakt sa zdravstvenom službom (Z00-Z99)	15912	12,8	15452	15,0	12741	12,7	18206	18,2	11957	12,1	11522	11,4	9758	11,6
Simptomi, znaci i patološki klinički i laboratorijski nalazi (R00-R99)			4476	4,3	6371	6,4			7166	7,2	7651	7,5	6941	8,2
Ostale grupe bolesti	45844	36,8	37426	36,2	37361	37,4	40555	37,4	37999	38,4	38361	37,8	31016	36,8
UKUPNO	124552	100	103305	100	100023	100	108174	100	99081	100	101493	100	84226	100,0

Tabela 2. Vodećih pet dijagnoza u zdravstvenoj zaštiti odraslog stanovništva Topličkog okruga, 2018-2024. god.

Dijagnoza prema MKB-X	2018		2019		2020		2021		2022		2023		2024	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Povišen krvni pritisak (I10)	21088	13,6	10596	10,3	10581	10,6	8319	7,7	8951	9,0	9730	9,6	6395	7,6
Akutno zapaljenje ždrela i krajnika (J02-J03)	8713	5,6	8572	8,3	8207	8,2	6359	5,9	7861	7,9	8752	8,6	9340	11,1
Druga oboljenja ledja (M40-M49, M53-M54)	7293	4,7	5651	5,5	4918	4,9	5548	5,1	5957	6,0	5588	5,5	4458	5,3
Lica koja traže zdravstvene usluge radi pregleda i ispitivanja (Z00-Z13)	11739	7,6	9937	9,6	5330	5,2					5221	5,1	4022	4,8
Lica u zdravstvenim službama iz drugih razloga (Z31-Z33, Z37, Z55-Z99)	10116	6,5	3515	3,4	5118	5,1	8225	7,6	5357	5,4			4928	5,9
Ostali simptomi, znaci i patološki klinički i laboratorijski nalazi (R00-R09, ...R55-R99)											5190	5,1	4698	5,6
Ostale dijagnoze bolesti	95683	61,9	65034	63,0	34154	34,0	71328	65,9	65853	66,6	67012	66,1	50385	59,8
UKUPNO	124552	100	103305	100	100023	100	108174	100	99081	100	101493	100	84226	100,0

Tabela 3. Vodeće grupe bolesti u službama za zdravstvenu zaštitu predškolske dece Topličkog okruga, 2018-2024. god.

Grupa bolesti prema MKB-X	2018		2019		2020		2021		2022		2023		2024	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Bolesti sistema za disanje (J00-J99)	23630	60,4	22829	60,5	14320	63,6	6972	57,8	20354	53,2	27144	62,3	25092	61,1
Faktori koji utiču na zdr. stanje i kontakt sa zdravstvenom službom (Z00-Z99)	6019	15,4	4468	11,8	2369	10,5	2297	19,0	5900	15,4	6020	13,8	6356	15,5
Bolesti kože i potkožnog tkiva (L00-L90)			1655	4,4	888	2,3	427	3,5						
Simptomi, znaci i patološki klinički i laboratorijski nalazi (R00-R99)	486	3,8	1843	4,9	828	3,9	594	4,9	2867	7,5	3408	7,8	3142	7,7
Zarazne bolesti (A00-B99)	1739	4,4	2122	5,6	1194	5,3	491	4,1	3224	8,4	1272	2,9	1216	3,0
Povrede, trovanja i posledice delovanja spoljnjih faktora (S00-T98)									1363	3,6			1139	2,8
Bolesti uva i mastoidnog nastavka (H60-H95)											1138	2,6	971	2,4
Ostale grupe bolesti	4717	12,1	4844	12,8	2905	12,9	1279	10,6	4568	11,9	4609	10,6	3154	7,7
UKUPNO	39124	100	37761	100	22504	100	12060	100	38276	100	43591	100	41070	100

Tabela 4. Vodećih pet dijagnoza u službama za zdravstvenu zaštitu predškolske dece Topličkog okruga, 2018-2024. god.

Dijagnoza prema MKB-X	2018		2019		2020		2021		2022		2023		2024	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Akutno zapaljenje ždrela i krajnika (J02-J03)	11152	28,5	12358	32,7	6160	27,4	4237	35,1	11627	30,4	13984	32,1	12481	30,4
Akutne infekcije gornjih respiratornih puteva (J00-J01, J05-J06)	7238	18,5	6750	17,9	6558	29,1	1993	16,5	5288	13,8	10152	23,3	9171	22,3
Akutni laringitis i traheitis (J04)	2760	7,1												
Lica koja traže zdravstvene usluge radi pregleda i ispitivanja (Z00-Z13)	3550	9,1	2171	5,7	1191	5,3	1107	9,2	3692	9,6	3008	6,9	3665	8,9
Ostala lica potencijalno ugrožena zaraznom bolešću (Z20, Z22-Z29)	1614	4,1	1767	4,7							2035	4,7	1847	4,5
Druge virusne bolesti (A81, A87-A89...B27-B34)			1632	4,3	968	4,3	421	3,5	2592	6,8				
Groznica nepoznatog porekla (R50)									2052	5,4	2457	5,6	2190	5,3
Ostale dijagnoze bolesti	12810	32,7	13083	34,7	6992	31,1	3521	29,2	13025	34,0	11955	27,4	11716	28,5
UKUPNO	39124	100	37761	100	22504	100	12060	11,0	38276	100	43591	100	41070	100

Tabela 5. Vodeće grupe bolesti u službama za zdravstvenu zaštitu školske dece i omladine Topličkog okruga, 2018-2024. god.

Grupa bolesti prema MKB-X	2018		2019		2020		2021		2022		2023		2024	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Bolesti sistema za disanje (J00-J99)	22611	58,2	22316	63,4	13744	67,2	19640	65,0	25431	67,1	24622	65,2	22872	59,9
Faktori koji utiču na zdravstveno stanje i kontakt sa zdravstvenom službom (Z00-Z99)	5121	13,2	2250	6,4	1080	5,3	3654	12,1	4407	11,6	5552	14,7	7752	20,3
Zarazne bolesti (A00-B99)	2301	5,9	1497	4,3	1447	7,1			1829	4,8			1044	2,7
Bolesti sistema za varenje (K00-K93)	2006	5,2	1662	4,7					1136	3,0	1100	2,9	1097	2,9
Bolesti kože i potkožnog tkiva (L00-L90)					728	3,5	830	2,7						
Simptomi, znaci i patološki klinički i laboratorijski nalazi (R00-R99)	1721	4,4	2315	6,6	805	3,9	1586	5,2			1328	3,5	1102	2,9
Povrede, trovanja i posledice delovanja spoljnjih faktora (S00-T98)							1074	3,6	1261	3,3	1046	2,8		
Ostale grupe bolesti	5104	13,1	5170	14,7	2672	13,0	3442	11,4	3827	10,2	4101	10,9	4286	11,2
UKUPNO	38864	100	35210	100	20506	100	30226	100	37891	100	37749	100	38153	100

Tabela 6. Vodećih pet dijagnoze u službama za zdravstvenu zaštitu školske dece i omladine Topličkog okruga, 2018-2024. god.

	2018		2019		2020		2021		2022		2023		2024	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Akutno zapaljenje ždrela i krajnika (J02-J03)	11819	30,4	12732	36,2	7383	36,0	10687	35,4	13651	36,0	13879	36,8	14407	37,8
Akutne infekcije gornjih respir. puteva (J00-J01, J05-J06)	6434	16,6	6673	19,0	5326	26,0	7510	24,8	9697	25,6	8817	23,4	6228	16,3
Akutni laringitis i traheitis (J04)	2223	5,7	1240	3,5										
Lica koja traže zdravstvene usluge radi pregleda i ispitivanja (Z00-Z13)	2702	7,0	1438	4,1	633	3,1	1669	5,5	1664	4,4	2596	6,9	5078	13,3
Ostala lica potencijalno zdravstveno ugrožena zaraznom bolešću (Z20,Z22-Z29)							1028	3,4	1978	5,2	2038	5,4	1662	4,4
Ostala lica u zdravstvenim ustanovama (Z31-Z33, Z37, Z55-Z99)	1745	4,5			1309	6,4			1377	3,6			1009	2,6
Ostale dijagnoze bolesti	13941	35,9	11926	33,9	5389	26,3	8279	27,4	9524	25,2	9498	25,1	9769	25,6
UKUPNO	38864	100	35210	100	20506	100	30226	100	37891	100	37749	100	38153	100

Tabela 7. Vodeće grupe bolesti u službama za zdravstvenu zaštitu žena Topličkog okruga, 2018-2024. god.

Grupa bolesti prema MKB-X	2018		2019		2020		2021		2022		2023		2024	
	N	%	N	N	%	N	N	%	N	%	N	%	N	%
Bolesti mokraćno-polnog sistema (N00-N99)	6988	71,1	6710	65,8	4912	60,5	4543	60,6	4306	56,2	4611	57,1	4642	55,1
Faktori koji utiču na zdravstveno stanje i kontakt sa zdravstvenom službom (Z00-Z99)	1966	20,0	2613	25,6	2327	28,6	2114	28,2	2364	30,9	2563	31,8	2723	32,3
Tumori (C00-D48)	249	2,5	294	2,9	304	3,7	300	4,0	274	3,6	270	3,3	326	3,9
Trudnoća, rađanje i babinje (O00-O99)	362	3,7	378	3,7	367	4,5	343	4,6	413	5,4	389	4,8	508	6,0
Simptomi, znaci i patološki klinički i laboratorijski nalazi (R00-R99)	138	1,4	97	1,0	115	1,4	89	1,2	160	2,1	98	1,2	84	1,0
Ostale grupe bolesti	119	1,2	99	1,0	99	1,3	105	1,4	144	1,8	138	1,8	147	1,7
UKUPNO	9822	100	10191	100	8124	100	7494	100	7661	100	8069	100	8430	100

Tabela 8. Vodećih pet dijagnoza u službama za zdravstvenu zaštitu žena Topličkog okruga, 2018-2024. god.

Dijagnoza prema MKB-X	2018		2019		2020		2021		2022		2023		2024	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Druga zapaljenja ženskih karličnih organa (N71, N73-N77)	1738	22,1	1466	14,4	1291	15,9	1108	14,8	1254	16,4	1331	16,5	1458	17,3
Lica koja traže zdravstvene usluge radi pregleda i ispitivanja (Z00-Z13)					907	11,2	603	8,0	855	11,2	1086	13,5	1226	14,5
Poremećaji menstruacije (N91-N92)	1262	16,1	1154	11,3	958	11,8	977	13,0	938	12,2	993	12,3	1016	12,1
Cervicitis uteri (N72)	1259	16,0	1395	13,7			489	6,5						
Preporodajni pregledi i druge kontrole trudnoće (Z34-Z36)	912	11,6	1162	11,4	822	10,1	906	12,1	557	7,3	746	9,2	709	8,4
Morbi climacterici (N95)									464	6,1	532	6,6	490	5,8
Ostale dijagnoze bolesti	3904	39,7	4139	40,6	3501	43,1	3411	45,6	3593	46,8	3381	41,9	3531	41,9
UKUPNO	9822	100	10191	100	8124	100	7494	100	7661	100	8069	100	8430	100

Tabela 9 Osnovne kategorije stanovništva Topličkog okruga, 2024.god.

Kategorije stanovnika	Ukupno
UKUPNO	76003
M	38440
Ž	37563
ODRASLI	61711
0-6 godina	5236
školska deca (7-14 god.)	5936
žene sa 15+ godina	32096
žene sa 15-49 godina	14440

Izvor: Procena Zavoda za statistiku R. Srbije, baza podataka

4. STANJE ŽIVOTNE SREDINE

4.1. Kvaliteta vazduha

Na području Topličkog okruga u periodu jul-decembar 2024. godine vršena je kontrola kvaliteta vazduha u Prokuplju (dva merna mesta) i Blacu (jedno merno mesto). Sve izmerene dnevne vrednosti sumpordioksida i čađi na svim mernim mestima bile su niže od propisanih vrednosti.

Na području Topličkog okruga u 2024. godini vršena je kontrola kvaliteta vazduha u i Blacu (jedno merno mesto). Sve izmerene dnevne vrednosti sumpordioksida i čađi bile su niže od propisanih vrednosti.

4.2. Kvalitet površinskih voda i otvorenih kupališta

Na području Topličkog okruga nije vršena kontrola kvaliteta površinskih voda i voda otvorenih kupališta u posmatranom periodu.

4.2.1. Zdravstvena ispravnost vode za piće

Zdravstveno bezbedna voda za piće odgovara normama važećeg Pravilnika o higijenskoj ispravnosti vode za piće koji prihvata preporuke Svetske zdravstvene organizacije i Evropske unije i podleže kontinuiranom monitoringu koji realizuju ovlašćene zdravstvene ustanove određenom dinamikom i opsegom ispitivanja u akreditovanim laboratorijama.

Monitoring zdravstvene ispravnosti vode za piće na teritoriji Nišavskog i Topličkog okruga sprovodi Institut za javno zdravlje, preko Centra za higijenu i humanu ekologiju.

Metodologija: Monitoring se obavlja na osnovu ugovora sa vlasnicima objekata javnog vodosnabdevanja. Uzorkovanje voda za piće vrše stručna lica Odeljenja za vode i vazduh Centra za higijenu i humanu ekologiju. Uzorci vode za piće su uzorkovani na mestima na kojima je voda za piće dostupna korisnicima - na slavini krajnjeg potrošača. Nakon adekvatnog transporta, vrši se prijem uzoraka i započinju analize u akreditovanoj laboratoriji. Kompletan izveštaj o ispitivanju vode ima u svom sastavu i stručno mišljenje koje koncipiraju doktori medicine - specijalisti higijene. Stručnim mišljenjem se ocenjuje usaglašenost vode za piće normama Pravilnika i dozvoljava se ili zabranjuje upotreba vode. U slučaju neispravnosti vode, ukoliko ona podleže kontinuiranom monitoringu, daje se predlog mera za obezbeđivanje njene ispravnosti.

Zdravstvena ispravnost vode za piće na teritoriji Nišavskog i Topličkog okruga je i 2024. godine ispitivana dominantno u komunalnim vodovodima. Javne česme i seoski vodovodi nisu obuhvaćeni redovnim monitoringom. Tokom 2024. godine zdravstvena ispravnost vode za piće sagledavana je kroz podatke dobijene kontinuiranim monitoringom voda iz komunalnih vodovoda sledećih komunalnih sistema: Niš, Aleksinac, Gadžin Han, Svrljig, Merošina, Doljevac i Ražanj u Nišavskom okrugu i Prokuplju, Kuršumlji, Blacu i Žitorađi u Topličkom okrugu.

Vodosnabdevanje na teritoriji TOPLIČKOG OKRUGA

U Topličkom okrugu tokom 2024. godine uzeta su 706 uzoraka na mikrobiološku ispravnost i 706 uzoraka na fizičko-hemijsku ispravnost. Mikrobiološka neispravnost je detektovana u 7 uzoraka (0,99%) kao problem točecjeg mesta. Ponovljenim uzorkovanjem dokazana je ispravnost vode. Fizičko-hemijska neispravnost identifikovana je kod 102 uzorka (14,44%). Razlozi su iz grupe parametara koje mogu izazvati primedbe potrošača: mutnoća, boja i rezidualni hlor, kao i povećan sadržaj mangana i gvožđa. Zabeležene neispravnosti su bile kratotrajnog karaktera i nisu predstavljale rizik po zdravlje stanovništva.

Vodovod u Prokuplju ima dva izvorišta - akumulaciju Bresnica sa fabrikom vode u kojoj se vrši prečišćavanje i dezinfekcija i bunare Grčki mlin odakle se voda na svom putu ka potrošaču samo dezinfikuje. Za vodovod Prokuplje kao veći sistem vodosnabdevanja, stručnim mišljenjem je ocenjivano stanje u komunalnom vodovodu na osnovu dnevne serije uzoraka.

Vodovod u Blacu ima jedno izvorište - akumulaciju Pridvorica sa fabrikom vode u kojoj se vrši prečišćavanje i dezinfekcija. U Topličkom okrugu rezultati fizičko - hemijskih analiza su pokazali značajniju neusaglašenost sa Pravilnikom u JKP Blace. Veći procenat neusaglašenosti je rezultat lošeg stanja akumulacije Pridvorica i zastarelog postrojenja za preradu vode.

Vodovod u Kuršumliji ima jedno izvorište – voda se crpi iz reke Toplice, nakon čega ide u nalivna polja, odakle ide u podzemlje kroz filtersku ispunu, a kasnije se crpi iz bunara. Dezinfekcija se radi u hlornoj stanici u sklopu samog izvorišta.

Izvorište vodovoda u Žitorađi – čine bunari. Dezinfekcija se radi u hlornoj stanici.

Najčešći razlozi neispravnosti sumarno za sve vodovode su iz grupe primedbi potrošača (mutnoća, boja i rezidualni hlor). Što se mikrobiologije tiče, kao razlog neispravnosti dominiraju AMB koje predstavljaju indikator lošeg tretmana vode i zahtevaju bolje održavanje cevovoda do krajnjeg potrošača. Ponovljenim uzorkovanjem je dokazana zdravstvena ispravnost vode.

U odnosu na isti period prošle godine, zabeležena je povećana mikrobiološka neispravnost i povišena fizičko hemijska neispravnost u uzorcima vode za piće.

U odnosu na tolerantne granice neispravnosti za komunalne vodovode (5% za mikrobiološku neispravnost i 20% za hemijsku), vodovodi na posmatranoj teritoriji su objekti vodosnabdevanja koji obezbeđuju zdravstveno bezbednu vodu za piće.

Stanje vodosnabdevanja u komunalnim vodovodima na teritoriji Topličkog okruga ocenjujemo zdravstveno bezbednim, s obzirom na mali procenat zabeleženih neispravnosti. Ti vodovodi podležu kontinuiranom monitoringu i za ovlašćenu zdravstvenu ustanovu nema iznenađenja čak i kada se uvede vanredno stanje vezano za vodosnabdevanje. U izveštaju nisu prikazani uzorci prirodnih voda - voda izvorišta, koja se tretiraju propisanim metodama kondicioniranja, jer njih u prirodnom stanju potrošači urbanih sredina ne koriste. Zdravstveno bezbedna voda teče iz slavina komunalnih vodovoda na teritoriji Topličkog okruga.

Na tabeli 1. prikazana je distribucija broja uzoraka, broja neispravnih uzoraka i njihovog procenta tokom perioda od 2018. zaključno sa 2024. godinom. Razlog za taj prikaz je akreditacija laboratorije, veliki broj internih obuka uzorkivača i bolja organizacija i unapređenje rada na terenu, a sve je to imalo za cilj tačniji monitoring vode za piće na teritoriji Nišavskog i Topličkog okruga pa samim tim i egzaktnije izveštavanje.

Tabela 1. Higijenska ispravnost vode za piće iz komunalnih vodovoda Nišavskog i Topličkog okruga u periodu od 2018.-2024. Godine

Redni broj	Godina	Mikrobiologija			Fiziko-Hemija		
		Broj uzoraka	Neispravnih		Broj uzoraka	Neispravnih	
			Broj	%		Broj	%
1.	2018	6764	20	0,3	6765	307	4,54
2.	2019	9472	23	0,24	9472	159	1,67
3.	2020	11062	52	0,47	11062	177	1,6
4.	2021	11171	13	0,12	11171	226	2,02
5.	2022	11170	11	0,1	11170	125	6,64
6.	2023	11148	81	0,73	11148	92	0,83
7.	2024	11259	68	0,60	11259	167	1,48
UKUPNO		72046	268	0,37	72047	1253	1,74

Stanje vodosnabdevanja u komunalnim vodovodima ocenjujemo zdravstveno bezbednim, sa obzirom na mali procenat zabeleženih neispravnosti u analiziranim uzorcima u periodu od 2018.-2024. godine i kontinuiran monitoring koji sprovodi ovlašćena ustanova.

U tabeli 1 nisu prikazani uzorci prirodnih voda - voda izvorišta, koja se tretiraju propisanim metodama kondicioniranja, jer njih u prirodnom stanju potrošači urbanih sredina ne koriste.

U tabeli 2. prikazana je neispravnost u odnosu na ukupan broj uzetih uzoraka iz pojedinih vodovoda na teritoriji Nišavskog i Topličkog okruga tokom 2024. godine.

Tabela 2. Higijenska ispravnost vode za piće iz komunalnih vodovoda I-XII 2024.godini na teritoriji Nišavskog i Topličkog okruga

Red . broj	OPŠTINA	MIKROBIOLOŠKI pregled vode				FIZIČKO-HEMIJSKI pregled vode			
		Broj uzetih uzoraka	neispravn o		Razlog neispravnosti	Broj uzetih uzoraka	neispravno		Razlog neispravnosti
			bro j	%			bro j	%	
NIŠAVSKI OKRUG									
1.	NIŠ	9889	56	0,57	UKB ¹ , KBFP ⁴ ,AMB ¹ , SFP ⁴⁴ , PSEUDOMONAS AE. ²	9889	44	0,44	Boja ³ , NTU ³⁷ , Rez.Cl ⁵ , Fe ¹
2.	ALEKSINAC	315	1	0,32	UKB ¹	315	16	5,08	Boja ⁹ , Rez.Cl ⁷
3.	SVRLJIG	149	1	0,67	SFP ¹	149	0	-	-
4.	GADŽIN HAN	64	0	-	-	64	0	-	-
5.	MEROŠINA	39	3	7,69	UKB ³ , KBFP ³ ,AMB ¹ ,	39	1	2,56	Rez.Cl ¹

6.	DOLJEVAC	48	0	-	-	48	4	8,33	Boja ⁴
7.	RAŽANJ	49	0	-	-	49	0	-	-
UKUPNO NO		10553	61	0,58	UKB, KBFP,AMB, SFP, PSEUDOMONA S AE.	10553	65	0,62	Boja, NTU, Rez.Cl, Fe
TOPLIČKI OKRUG									
8.	PROKUPLJE	292	1	0,34	AMB ¹	292	2	0,83	Boja ² , NTU ¹
9.	KURŠUMLIJA	108	0	-	-	108	0	-	-
10.	BLACE	270	3	1,11	UKB ¹ , AMB ²	270	100	37,04	Boja ³⁴ , NTU ⁴ , Rez.Cl ²⁴ , Fe ² ; Mn ⁷⁵ ;
11.	ŽITORAĐA	36	3	8,33	UKB ³	36	0	-	-
UKUPNO TO		706	7	0,99	UKB, AMB	706	102	14,44	Boja, NTU, Rez.Cl, Fe; Mn;
UKUPNO NO + TO		11259	68	0,60	UKB, KBFP,AMB, SFP, PSEUDOMONA S AE.	11259	167	1,48	Boja, NTU, Rez.Cl, Fe; Mn

Tabela 3. Higijenska ispravnost vode za piće iz komunalnih vodovoda oba okruga tokom 2024. godine

Red. broj	OPŠTINA	MIKROBIOLOŠKI pregled vode				FIZIČKO-HEMIJSKI pregled vode			
		Broj uzetih uzoraka	neispravno		Razlog neispravnosti	Broj uzetih uzoraka	neispravno		Razlog neispravnosti
			broj	%			broj	%	
NIŠAVSKI OKRUG									
UKUPNO NO		10553	61	0,58	UKB, KBFP,AMB, SFP, PSEUDOMONAS AE.	10553	65	0,62	Boja, NTU, Rez.Cl, Fe
TOPLIČKI OKRUG									
UKUPNO TO		706	7	0,99	UKB, AMB	706	102	14,44	Boja, NTU, Rez.Cl, Fe; Mn;
UKUPNO NO + TO		11259	68	0,60	UKB, KBFP,AMB, SFP, PSEUDOMONAS AE.	11259	167	1,48	Boja, NTU, Rez.Cl, Fe; Mn

Razlozi neispravnosti sumarno za sve vodovode su iz grupe primedbi potrošača (mutnoća, boja i rezidualni hlor) ili problema točecjeg mesta. Što se mikrobiologije tiče, kao razlog neispravnosti dominiraju AMB koje predstavljaju indikator lošeg tretmana vode i zahtijevaju bolje

održavanje cevovoda do krajnjeg potrošača. Mikrobiološke neispravnosti (povećan broj uzoraka sa SFP) su detektovane u najvećem procentu na rezervoaru Miljkovac u sklopu JKP Naissus Niš, gde se mikrobiološka neispravnost češće detektuje kao problem točećeg mesta. Ponovljenim uzorkovanjem je dokazana zdravstvena ispravnost vode.

Zaključak

Stanje vodosnabdevanja u komunalnim vodovodima na teritoriji Nišavskog i Topličkog okruga koje kontroliše IZJZ Niš, ocenjujemo zdravstveno bezbednim, s obzirom na mali procenat zabeleženih neispravnosti.

4.2.2. Zdravstvena ispravnost bazenskih voda kontrolisana 2023

Kontinuiranim monitoringom bazenskih voda obuhvaćeni su objekti SRC „Čair“ (olimpijski, rekreacioni i dečiji bazen); bazeni za hidroterapiju i rekreaciju u Niškoj banji (Radon, Staro kupatilo, Terme, Zelengora, Velnes), bazen za rehabilitaciju Kliničkom centru Niš, bazen „Health & Active“ i baeni SB Sokobanja; i bazeni u Prolom, Lukovskoj i Kuršumlijskoj Banji i SUR Prolom, što ukupno iznosi 31 objekat obuhvaćen uzorkovanjem tokom 2024.godine. Takođe je rađen sezonski monitoring (u letnjim mesecima) otvorenih javnih bazena tokom 2024.godine. (tabela)

Ukupno je ispitano (zatvoreni i otvoreni bazeni) 667 uzoraka na mikrobiološke parametre i 667 uzoraka na fizičko-hemijske parametre:

- Od ispitanih uzorka na mikrobiološku ispravnost, 51 uzorak (7,64%) je bilo mikrobiološki neispravno. Ponovljenim uzorkovanjem dokazana je ispravnost vode.
- Od ispitanih uzoraka na fizičko-hemijsku ispravnost, 180 uzoraka (26,98%) je bilo fizičko-hemijski neispravno.

Zabeležene nesipravnosti treba uslovno shvatiti, sem mikrobiološke koja je preduslov za upotrebu vode za obavljanje rekreacije i sportskih aktivnosti ili hidroterapije. Kao razlog neispravnosti dominira povišena vrednost za rezidualni hlor i pH vrednost i hloridi, naročito kod banjskih termalnih voda (koje su posebno sagledane kroz Pravilnik Prilog 2 Parametri pokazatelji bazenske vode).

Zdravstvenu ispravnost bazenskih voda na teritoriji Nišavskog i Topličkog okruga ocenjujmo kao zadovoljavajuću, s obzirom visok procenat mikrobiološke ispravnosti.

Rezultati mikrobiološkog ispitivanja vode iz javnih bazena 1-12 2024.godini na teritoriji Nišavskog i Topličkog okruga

Red. broj	OPŠTINA	Vrsta (O/Z) i naziv bazena (ako postoji)	MIKROBIOLOŠKI pregled vode			
			Broj uzetih uzoraka	neispravn o		Razlog neispravnosti
				broj	%	
NIŠAVSKI OKRUG						
1.	Niš	SC „Čair“ (3-Z)	87	4	4,60	AMB ⁴
2.	Niš	SC „Čair“ (3-O)	33	-	-	-
3.	Niš	Institut „Niška Banja“ (6-Z)	130	1	0,76	AMB ¹
4.	Niš	KC-fizikalna (1-Z)	14	2	14,3	UKB ¹ , AMB ¹
5.	Niš	„TAMI TRADE“ DOO (1-O)	4	-	-	-
6.	Niš	„HEALTH AND ACTIVE“ (1-Z)	12	-	-	-
7.	Niš	PANORAMA LUX (1-O)	3	-	-	-
8.	Niš	New Blue Wave (1-O)	2	-	-	-
9.	Niš	Lux & Spa Zen (1-O)	1	-	-	-
10.	Niš	Marica d.o.o. (1-O)	1	-	-	-
11.	Niš	Poseidon (1-O)	1	-	-	-
12.	Niška Banja	„GREEN PARADISE“ (1-O)	2	-	-	-
13.	Paljina	„POPOLEND“ (2-O) V i M + Tobogani	2	-	-	-
14.	Doljevac	TO Opštine Doljevac (5-O)	55	4	7,27	AMB ⁴
15.	Svrljig	„PASTIRIŠTE“ (2-O)	8	-	-	-
16.	Aleksinac	UR SA BAZENOM KAFE KLUB AQUARIUS (2-O)	10	-	-	-
17.	Aleksinac	Fevki (1-O)	5	3	60	UKB ³ , AMB ³ , E. coli ¹ , S. aureus ¹ , Pseudomonas ¹
18.	Donji Dušnik	JP Direkcija Gadžin Han (1-O)	3	-	-	-
19.	Prva Kutina	Aquazen (2-O)	3	-	-	-
20.	Sokobanja	SB Sokobanja (3-Z)	36	5	13,9	S. aureus ² , E. coli ³
21.	Sokobanja	Nataly spa (1-Z)	12	2	16,6	AMB ²
UKUPNO NO			424	21	0,05	UKB, AMB, E. coli, S. aureus, Pseudomonas
22.	Prolom banja	Hotel Radan (2-Z)	35	1	2,86	UKB ¹

23.	Prolom banja	Hotel Radan (3-O)	27	5	18,5	UKB ⁴ , AMB ¹ , S. Aureus ¹
24.	Prolom banja	SUR Prolom (1-Z)	17	1	5,88	AMB ¹
25.	Lukovska banja	Hoteli Jelak, Kopaonik i Bela Jela (6-Z)	81	8	9,87	UKB ¹ , AMB ⁷ , S. Aureus ¹
26.	Kuršumlija	JP SPC (1-O)	14	1	7,14	AMB ¹
27.	Kuršumlijska banja	(7-Z)	37	12	32,4	UKB ⁴ , AMB ¹⁰ , S. Aureus ¹
28.	Blace	STTC BLACE (1-O)	3	2	66,6	UKB ¹ , E. Coli ¹
29.	Žitorađa	Turistička Organizacija Žitorađa (3-O)	29	-	-	-
UKUPNO TO			243	30	12,3	UKB, AMB, E. coli, S. aureus
UKUPNO NO+TO			667	51	7,64	UKB, AMB, E. coli, S. aureus, Pseudomonas

Rezultati fizičko-hemijskog ispitivanja vode iz javnih bazena 1-12 2024.godini na teritoriji Nišavskog i Topličkog okruga

Red. broj	OPŠTINA	Vrsta (O/Z) i naziv bazena (ako postoji)	FIZIČKO-HEMIJSKI pregled vode			
			Broj uzetih uzoraka	neispravno		Razlog neispravnosti
				broj	%	
1.	Niš	SC „Čair“ (3-Z)	87	65	74,7	pH ^{9x7,9; 13x8,0; 10x8,1; 17x8,2; 11x8,3; 2x8,4; 3x8,6} Rez. Cl ^{<0,1; 1,5; 2x1,2; 2x2,0}
2.	Niš	SC „Čair“ (3-O)	33	3	9,09	pH ^{2x8,2;8,3} Rez. Cl ^{1,4; 1,5; 1,1}
3.	Niš	Institut „Niška Banja“ (6-Z)	130	8	6,15	pH ^{2x7,3} Rez. Cl ^{6x<0,1}
4.	Niš	KC-fizikalna (1-Z)	14	2		Ph ^{8,0} Rez. Cl ^{1,2}
5.	Niš	„TAMI TRADE“ DOO (1-O)	4	1	0,25	pH ^{8,0}
6.	Niš	„HEALTH AND ACTIVE“ (1-Z)	12	1	8,33	pH ^{8,0}
7.	Niš	PANORAMA LUX (1-O)	3	-	-	-
8.	Niš	New Blue Wave (1-O)	2	2	100	pH ^{8,0} *Hloridi ^{2278, 2558}
9.	Niš	Lux & Spa Zen (1-O)	1	-	-	-
10.	Niš	Marica d.o.o. (1-O)	1	-	-	-
11.	Niš	Poseidon (1-O)	1	-	-	-
12.	Niška Banja	„GREEN PARADISE“ (1-O)	2	2	100	pH ^{8,2} Hloridi ^{497,927}
13.	Paljina	„POPOLEND“ (2-O) V i M + Tobogani	2	-	-	-
14.	Doljevac	TO Opštine Doljevac (5-O)	55	3	5,45	pH ^{2x8,0; 8,1}

15.	Svrljig	„PASTIRIŠTE“ (2-O)	8	1	12,5	Rez.Cl ^{1,2}
16.	Aleksinac	UR SA BAZENOM KAFE KLUB AQUARIUS (2-O)	10	10	100	pH ^{4x0,8;8,2; 2x8,3;2x8,4;8,5}
17.	Aleksinac	Fevki (1-O)	5	4	80	pH ^{2x8,3; 7,9; 8,0} Rez. Cl ^{<0,1}
18.	Donji Dušnik	JP Direkcija Gadžin Han (1-O)	3	-	-	-
19.	Prva Kutina	Aquazen (2-O)	3	3	100	pH ^{2x8,0;8,1}
20.	Sokobanja	SB Sokobanja (3-Z)	36	-	-	-
21.	Sokobanja	Nataly spa (1-Z)	12	1	8,33	pH^{7,9}
UKUPNO NO			424	106	25	pH, Rez. Cl, Hloridi
22.	Prolom banja	Hotel Radan (2-Z)	35	10	28,6	pH^{4x8,0; 2x8,1; 8,2; 2x8,3; 8,5} Rez. Cl^{2x1,4; 1,2}
23.	Prolom banja	Hotel Radan (3-O)	27	16	59,2	pH ^{3x8,0; 2x8,1; 4x7,9; 3x8,3; 8,4;} 8,5; 8,2; 8,6
24.	Prolom banja	SUR Prolom (1-Z)	17	2	11,7	pH^{7,9} Hloridi³⁴⁰
25.	Lukovska banja	Hoteli Jelak, Kopaonik i Bela Jela (6-Z)	81	4	4,94	Rez. Cl^{4x<0,1}
26.	Kuršumlija	JP SPC (1-O)	14	5	35,7	Rez. Cl ^{5x,21}
27.	Kuršumlijska banja	(7-Z)	37	11	29,7	Rez. Cl^{10x1,2} pH^{2x8,2;8,1}
28.	Blace	STTC BLACE (1-O)	3	1	33,3	pH ^{8,1}
29.	Žitorađa	Turistička Organizacija Žitorađa (3-O)	29	25	86,2	pH ^{6x8,6;8x8,5;4x8,8; 5x8,7;8,4;} 8,1 Hloridi ^{350; 335, 331;} 329;317,5;366;360; 388; 334; 347
UKUPNO TO			243	74	30,4	pH, Rez. Cl, Hloridi
UKUPNO NO+TO			667	180	26,98	pH, Rez. Cl, Hloridi

ZAKLJUČAK VODE ZA PIĆE I BAZENI

Od kad je počeo da važi Zakon o bezbednosti hrane, voda za piće iz komunalnih vodovoda predstavlja najkontrolisaniju namirnicu - zna se dinamika, broj uzoraka prema veličini vodovoda i da kontrolu vrši ovlašćena zdravstvena ustanova.

Tokom petogodišnjeg perioda 2018 - 2024. godine ukupno je analizirano oko 72000 uzoraka vode za piće iz komunalnih vodovoda na higijensku ispravnost. Ti vodovodi podležu kontinuiranom monitoringu i za ovlašćenu zdravstvenu ustanovu nema iznenađenja čak i kada se uvede vanredno stanje vezano za vodosnabdevanje. Stanje vodosnabdevanja u komunalnim vodovodima ocenjujemo zdravstveno bezbednim, obzirom na mali procenat zabeleženih neispravnosti u analiziranim uzorcima u periodu od 2018-2024. godine i kontinuiran monitoring koji sprovodi ovlašćena ustanova. U izveštaju nisu prikazani uzorci prirodnih voda - voda izvorišta, koja se tretiraju propisanim metodama kondicioniranja, jer njih u prirodnom stanju potrošači urbanih sredina ne koriste. Zdravstveno bezbedna voda teče iz slavina komunalnih vodovoda na teritoriji Nišavskog i Topličkog okruga.

Kako nemamo uvid u vodosnabdevanje preko seoskih vodovoda za kompletnu teritoriju Nišavskog i Topličkog okruga i preko javnih česama kao alternativnih vodnih objekata u naseljima, vodu iz ovih objekata ocenjujemo potencijalno zdravstveno rizičnom i ne preporučujemo je za konzumiranje od strane potrošača.

Voda iz procesa proizvodnje hrane se takođe veoma studiozno sagledava u IZJZ Niš, bilo da potiče iz komunalnih vodovoda ili iz lokalnih sistema. Kako objekata koji proizvode hranu ima mnogo više, očekujemo intenzivniji monitoring vode iz procesa proizvodnje u narednom periodu.

Zdravstvena ispravnost bazenskih voda na teritoriji Nišavskog i Topličkog okruga ocenjuje se kao zadovoljavajuća, s obzirom na visok procenat mikrobiološki ispravnih uzoraka.

4.3. Zdravstvena ispravnost namirnica i predmeta opšte upotrebe

U periodu od 01.01.2018. - 31.12.2024. sa područja Nišavskog i Topličkog okruga na parametre mikrobiološke bezbednosti hrane analizirano je 13530 namirnica, a fizičko-hemijske bezbednosti 11724 namirnice (tabela 1).

Tabela 1. Bezbednost hrane sa područja Nišavskog i Topličkog okruga analizirana u periodu od 2018 -2024.godine u laboratorijama Instituta za javno zdravlje Niš

Redni broj	Godina	Mikrobiološka ispitivanja			Fizičko-hemijska ispitivanja		
		Broj uzoraka	Neispravnih		Broj uzoraka	Neispravnih	
			Broj	%		Broj	%
1	2018	2137	86	4	2568	24	0.9
2	2019	1428	48	3.4	2104	19	0.9
3	2020	1571	46	2.9	1235	7	0.6
4	2021	1717	43	2.5	1204	8	0.7
5	2022	2002	80	4.0	1366	20	1.5
6	2023	1960	105	5.4	1554	36	2.3
7	2024	2715	126	4.6	1693	27	1.6

<u>UKUPNO</u>	13530	534	3.9	11724	141	1.2

U 2024.godini, u odnosu na prethodne godine, primećen je blagi pad neispravnih namirnica i predmeta opšte upotrebe ispitivanih sa aspekta mikrobioloških i fizičko-hemijskih parametara (tabela 1).

U izveštajnom periodu ispitivana je zdravstvena ispravnost 4428 predmeta opšte upotrebe sa aspekta mikrobioloških parametara i 6338 predmeta opšte upotrebe sa aspekta fizičko-hemijskih parametara (tabela 2).

Tabela 2. Zdravstvena ispravnost predmeta opšte upotrebe sa područija Nišavskog i Topličkog okruga analizirana u periodu od 2018 -2024.godine u laboratorijama Instituta za javno zdravlje Niš

Redni broj	Godina	Mikrobiološka ispitivanja			Fizičko-hemijska ispitivanja		
		Broj uzoraka	Neispravnih		Broj uzoraka	Neispravnih	
			Broj	%		Broj	%
1	2018	604	7	1.2	1012	1	0.1
2	2019	554	0	0	807	4	0.5
3	2020	840	0	0	465	3	0.6
4	2021	796	0	0	341	8	2.3
5	2022	430	5	1.2	835	6	0.7
6	2023	605	18	3.0	1174	20	1.7
7	2024	653	11	1.7	1704	5	0.3
<u>UKUPNO</u>		4482	41	0.9	6338	47	0.7

U 2024.godini, u odnosu na prethodne godine, primećen je blagi pad neispravnih predmeta opšte upotrebe ispitivanih sa aspekta mikrobioloških ili fizičko-hemijskih parametara.

Higijensko-sanitarni nadzor nad objektima za društvenu ishranu

U izveštajnom periodu izvršeno je 112 sanitarno-higijenskih nadzora u objektima društvene ishrane na području Topličkog okruga.

U cilju objektivizacije sanitarno-higijenske situacije u objektima u toku nadzora uzimani su brisevi sa radnih površina, posudja i pribora, ruku i odeće zaposlenih u kuhinjama i gotovih obroka i namirnica (Tabela 3).

Tabela 3. Analiza rezultata prilikom higijensko-sanitarnih nadzora u objektima za društvenu ishranu u periodu od 2018-2024.god.

Redni	Grad	Pregledano briseva	Pregledano gotovih jela i namirnica

broj		Ukupno	Neispravnih		Ukupno	Neispravni		Uzrok neispravnosti
			Broj	%		Broj	%	
1	KURŠUMLIJA	320	-	-	40	-	-	-
2	BLACE	340	-	-	38	-	-	-
3	PROKUPLJE	620	-	-	60	-	-	-
4	ŽITORAĐA	360	-	-	40	-	-	-
	UKUPNO	1640	-	-	178	-	-	-

Ukupno je analizirano 1640 briseva, a mikrobiološki neispravnih briseva nije bilo.

U izveštajnom periodu analizirano je 178 gotovih jela i pakovanih namirnica, a svi analizirani uzorci bili su mikrobiološki ispravni.

Zaključak

Na osnovu izvršenih sanitarno-higijenskih nadzora, bakteriološke analize briseva i uzoraka hrane možemo zaključiti da je sanitarno – higijenska situacija u objektima društvene ishrane bila zadovoljavajuća.

5. EPIDEMIOLOGIJA

5.1. Kretanje zaraznih bolesti

U tabeli ispod je prikazan Izveštaj o kretanju zaraznih bolesti u Topličkom okrugu od 2018. do 2024. godine

Tabela 1. Izveštaj o kretanju zaraznih bolesti u Topličkom okrugu od 2018. do 2024. godine									
ZARAZNE BOLESTI	O/U	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Ukupno
		A02 - Salmonellosis aliae	O					2	
	U								0
A02.0 Enteritis salmonellosa	O	7	3		1		1	1	13
	U								0
A02.8 - Infectiones salmonellosae aliae, specificatae	O						1	3	4
	U								0
A02.9 - Infectio salmonellosa, non specificata	O							5	5
	U								0
A04.5 Enteritis campylobacterialis	O			1				2	3
	U								0
A07.1 Lambliasis	O	1	6						7
	U								0
A15 - Tuberculosis organorum respiratoriorum, per bacteriologiam et histologiam confirmata	O					1			1
	U								0
A15.0 Tuberculosis pulmonis, per microscopiam sputi confirmata	O	3	2	1		1	5	3	15
	U							1	1
A15.1 Tuberculosis pulmonis, solum culture confirmata	O	2	1	1			2	1	7
	U								0
A15.4 Tuberculosis lymphonodorum intratoracalium per bacteriologiam et histologiam confirmata	O							1	1
	U								0
A15.6 Pleuritis tuberculosa, per bacteriologiam histologiam confirmata	O					1			1
	U								0
A18.2 Tuberculosis lymphoglandularum peripherica	O	1							1
	U								0
A21 Tularaemia	O						1		1
	U								0
A21.9 Tularaemia, non specificata	O	4							4
	U								0
A27.9 Leptospirosis, non specificata	O	1							1
	U								0
A37 Pertussis	O							5	5
	U							1	1

A37.9 Pertussis, non specificata	O		1					1
	U							0
A51.0 - Syphilis genitalis primaria	O					1		1
	U							0
A53.9 Syphilis alia et non specificata	O		1					1
	U							0
A54.0 - Infectio tractus genitourinarii inferioris gonococcica sine abscessu periurethrali et glandulae accessoriae	O					1		1
	U							0
A56 Morbi sexuales alii per Chlamydiam transmissa	O						2	2
	U							0
A56.8 Infectio chlamydialis modo sexuali transmissa	O	4	3					7
	U							0
B05.8 Morbilli cum complicationibus alii	O	4						4
	U							0
B05.9 Morbilli sine complicationibus	O	46						46
	U							0
B06.9 Rubeola sine complicationibus	O	1						1
	U							0
B15.9 Hepatits A sine comate hepatico	O	1	2	2				5
	U							0
Hepatitis acuta B (uključuje B16-, B17.0)	O	1	1				5	7
	U							0
B17.1 Hepatits acuta C	O	1						1
	U							0
B18.1 Hepatitis viralis chronica B sine delta agente	O	4	1					5
	U							0
B18.2 Hepatits viralis chronica C	O	1			1		2	4
	U							0
B 23 Morbus HIV cum statibus sida sa drugim stanjima adjunctis aliis	O					1		1
	U							0
B26 - Parotitis	O					1	1	2
	U							0
B58.9 Toxoplasmosis, non specificata	O	2	1			1		4
	U							0
B67.9 Echinococcosis alia non specificata	O	1	1					2
	U							0
B75 - Trichinellosis	O					2		2
	U							0
G72.8 Flacid muscle paralysis	O			1				1
	U							0
J10 Influenza, virus identificatum	O	1	4	6			1	9
	U	1	2					3
J11 Influenza, virus non identificatum	O	29	47	166		16	62	320
	U							0
U07.1 - COVID-19, virus identifikovan	O			2070	10041	9247	1471	44
								22873

	U			49	219	46	1	1	316
UKUPNO	O	115	73	2249	10042	9274	1547	84	23384
	U	1	2	49	219	46	1	3	321
Z21 Nosilaštvo antitela na HIV	O	1			1				2
	U								0
Z22.1 Izlučivanje uzročnika drugih salmoneloza,	O	2	1		1				4
	U								0
Z22.1 Izlučivanje uzročnika Yersiniae enterocoliticae	O				1				1
	U								0
Z22.1 - #Kliconoša drugih crevnih zaraznih bolesti	O							1	1
	U								0
Z22.5 Nosilaštvo antigena virusnog hepatitisa B	O	2	8	4					14
	U								0
Z22.9 Nosilaštvo antitela na virusni hepatitis C	O	4	10	1	1				16
	U								0
Z24.2 Ozlede od životinja	O	9	10	6	3	6	6		40
	U								0
UKUPNO Nosilaštva	O	16	21	7	7	6	6	1	78
	U	0	0	0	0	0	0	0	0
UKUPNO SVE	O	131	94	2256	10049	9280	1553	85	23462
	U	1	2	49	219	46	1	3	321

Operativnu evidenciju zaraznih bolesti na području Topličkog okruga radio je Centar za prevenciju i kontrolu bolesti Instituta za javno zdravlje u Nišu. U periodu od 2018. do 2024. godine prijavljeno je 23462 slučaja oboljenja i 321 smrtni slučaj.

Srednja godišnja stopa morbiditeta od zaraznih bolesti u ovom periodu iznosila je 4333,68 na 100.000 stanovnika. Najveći broj obolelih prijavljen je 2021. godine i to, 10049 (incidenca je 12993,11 na 100.000 stanovnika), a najmanji 2024. godine 85 (incidenca je 109,90 na 100.000 stanovnika). Zarazne bolesti pokazuju trend porasta u obolevanju ($y = 349,21x + 1954,9$; $R^2 = 0,0294$) za period od 2018. do 2024. godine. Pad obolevanja u 2018. godini usledio je posle primene novog Pravilnika o prijavljivanju zaraznih bolesti. Od 1.1.2018. godine prestale su da se prijavljuju bolesti koje su godinama bile u prvih deset bolestina teritoriji Topličkog okruga. U odnosu na 2017. godinu, u 2018. i 2019. godini, registrovanje obolevanja od zaraznih bolesti je od 9,5 do 12,4 puta manje zbog promena u načinu prijavljivanja, Od 2020. do 2023. godine, u odnosu na prethodni period i u odnosu na 2024, zbog velikog broja prijavljenih slučajeva COVID 19 virusne infekcije beleži se porast obolevanja od zaraznih bolesti (od 15,2 puta do 98,5 puta viši u odnosu na 2019. godinu). U 2024. godini beleži se pad obolevanja od zaraznih bolesti za 18,2 puta u odnosu na 2023. godinu.

U periodu od 2018. do 2024. godine prijavljeno je 321 smrtni slučaj od zaraznih bolesti i to: tuberculosis pulmonum, per microscopiam sputi confirmata-1, pertussis-1, influenza, virus identificatum – 3, COVID 19- virus identificatum 316. Broj smrtnih slučajeva u 2018. i 2019. godini je smanjen od 6,5 do 13 puta u odnosu na 2017 godinu, takođe zbog izmena u prijavljivanju zaraznih bolesti. Od 2020. do 2022. godine uočava se povećanje prijavljenih smrtnih slučajeva u odnosu na prethodni period zbog pandemije COVID 19 virusne infekcije. U 2020. godini broj smrtnih slučajeva je od 24,5 do 49 puta povećan u odnosu na prethodne godine, u 2021. od 4,5 do 219 puta, a u 2022 od 4,8 do 46 puta. Tri smrtna slučaja zabeležena su u 2024. godini a to je 3 puta više u odnosu na 2023, 15,3 puta manje u odnosu na 2022. godinu.

Srednja godišnja stopa mortaliteta od zaraznih bolesti u posmatranom periodu iznosila je 59,29 na 100.000 stanovnika. Najveći broj umrlih prijavljen je 2021. godine – 219 (mortalitet je 283,16 na 100.000 stanovnika), a najmanji 2018. i 2023. godine – po 1 sa stopom mortaliteta od 1,29 ‰

Tabela 2. DESET NAJČEŠĆE PRIJAVLJIVANIH ZARAZNIH BOLESTI I STANJA NA PODRUČJU TOPLIČKOG OKRUGA U PERIODU OD 2018. DO 2024. GODINE

R.b.	Bolest	Broj prijavljenih	*Mb/100 000	Broj umrlih	*Mt/100 000
1.	U07.1-COVID 19,virus identifikovan	22873	4224,88	316	58,37
2.	Influenza	341	62,99	3	0,55
3.	Morbilli	50	9,24	0	0
4.	Ozlede od životinja	40	7,38	0	0
5.	Salmonellosis	25	4,62	0	0
6.	Plućna tuberkuloza	23	4,25	1	0,18
7.	Nosilaštvo antitela na virusni hepatitis C	16	2,95	0	0
8.	Nosilaštvo antigena virusnog hepatitisa B	14	2,58	0	0
9.	Infectio chlamydialis	9	1,66	0	0
10.	Hepatitis acuta B (uključuje B16-, B17.0)	7	1,29	0	0
10.	Lambliasis	7	1,29	0	0

*Mb - srednja godišnja stopa morbiditeta

*Mt - srednja godišnja stopa mortaliteta

Na području Topličkog okruga u periodu od 2018. do 2024. godine u strukturi opšteg morbiditeta od zaraznih i parazitaranih bolesti dominantno mesto pripada kapljicnim zaraznim bolestima (99,31%). Procenat učešća se kreće od 53,92% 2019. godine do 99,92% 2021. godine. Srednja godišnja stopa morbiditeta od kapljicnih zaraznih bolesti u ovom periodu iznosila je 4303,58 na 100.000 stanovnika. Respiratorne zarazne bolesti pokazuju trend porasta obolevanja ($y = 354,46x + 1910,6$; $R^2 = 0,0302$). Smanjenje broja obolelih u 2018. i 2019. u odnosu na prethodne godine je na račun bolesti koje se više ne prijavljuju, a koje su bile vodeće po broju obolelih: varicela, pneumonije (virusne, bakterijske i neoznačene) i mononukleoza. Od deset najčešćih bolesti u Topličkom okrugu četiri su iz ove grupe: COVID 19 sa 22873 slučaja, influenza sa 341 zabeleženim slučajem, morbilli sa 50 slučajeva i plućna tuberkuloza sa 23 slučaja. U posmatranom periodu registrovano je četrnaest epidemija respiratornih zaraznih bolesti (dve epidemije gripa u 2020. i 2024. godini, u 2018 tri epidemije malih boginja, u 2024 jedna epidemija

varičele a u periodu od 2020. do 2023. godine, osam epidemija COVID 19). Nije registrovan nijedan slučaj difterije i kongenitalne rubeole.

Kapljičnim zaraznim bolestima pripada 321 letalni ishod. Najviše smrtnih ishoda je zabeleženo kod obolelih od COVID 19 - 316, a znatno manje kod obolelih od influenza, virus identifikatum-3, tuberculosis pulmonum, per microscopiam sputi confirmata-1 i pertussis-1. Broj smrtnih slučajeva je 2,5-5 puta manji u 2018 i 2019. godini u odnosu na prethodne godine zbog promena u prijavljivanju zaraznih bolesti. U periodu 2020.- 2022. beleži se porast letalnih ishoda zbog pandemije COVID 19.

Crevne zarazne bolesti u strukturi opšteg morbiditeta od zaraznih bolesti učestvuju sa 0,17%. Procenat učešća se kreće od 0,02% 2022. godine do 15,29% 2024. godine. Srednja godišnja stopa morbiditeta od crevnih zaraznih bolesti u ovom periodu iznosila je 7,39 na 100.000 stanovnika. Crevne zarazne bolesti pokazuju trend pada obolevanja ($y = -0,0357x + 5,8571$; $R^2 = 0,0003$). U deset najčešćih bolesti u Topličkom okrugu jedna je iz ove grupe- salmonelloses sa 25 obolelih lica. Pošto se od 2018. godine više ne prijavljuju slučajevi zaraznih proliva, trovanja hranom, bakterijskih proliva i onih uzrokovanih klostridijumom dificile, došlo je do značajnog pada u registrovanju crevnih zaraznih bolesti u periodu 2018-2024. godine (od 23 do 150 puta u odnosu na prethodne godine), kao i značajnijeg pada u strukturi opšteg morbiditeta od zaraznih bolesti. Od 2018. do 2024. godine prijavljene su četiri epidemije crevnih zaraznih bolesti (dve eidemije Diarrhoea et gastroenteritis u 2022. i u 2023, jedna epidemija Enteritis salmonellosa u 2024, i jedna epidemija Hepatitis A prijavljena krajem 2020. godine.

Nije bilo letalnih ishoda od crevnih zaraznih bolesti u posmatranom periodu. Registrovan je jedan slučaj akutne flakcidne paralize u opštini Kuršumlija 2020. godine. Kao uzročnik nije potvrđen polio virus.

Sve ostale bolesti (polne, koje se prenose putem krvi i parenteralno, parazitarne i zoonoze) učestvuju u ukupnom morbiditetu zaraznih bolesti u Topličkom okrugu sa 0,52%, od kojih po 0,20% bolesti koje se prenose putem krvi i zoonoze, a najmanje, po 0,06% pripada parazitarnim i polno prenosivim bolestima.

U periodu od 2018. do 2024. godine od zaraznih bolesti koje se prenose putem krvi brojnošću dominiraju Hepatitis acuta B (uključuje B16-, B17.0) -7, nosilaštvo antigena virusnog hepatitisa B -14, nosilaštvo antitela na virusni hepatitis C -16 i nalaze se među deset najčešćih zaraznih bolesti u Topličkom okrugu. Od polno prenosivih bolesti najviše je prijavljeno Infectio chlamydialis – 9, a od parazitarne Lambliasis sa 7 zabeleženih slučajeva. Od 2018. godine scabies se više ne prijavljuje kao oboljenje (registruje se samo epidemijsko javljanje), tako da je u 2019. prijavljena jedna epidemija Scabies u kolektivu sa 3 obolela lica koja su bila hospitalizovana. U grupi zoonoza registrovano je 5 slučajeva tularemije i jedan slučaj leptospiroze. Na četvrtom mestu od deset najčešćih zaraznih bolesti u posmatranom periodu u Topličkom okrugu nalaze se ozlede od životinja kod kojih je postojala indikacija za antirabičnom zaštitom (ukupno 40). Od 2023. godine po novoj metodologiji za obradu podataka za godišnji izveštaj, dobijenoj od IZJZ Srbije, ozlede od životinja nisu oboljenje već zdravstveno stanje i ne ulaze u izveštaj i analizu.

Na području Topličkog okruga u periodu od 1.1.2018. do 31.12.2024. godine registrovano je 19 epidemija zaraznih bolesti sa 3088 obolelih osoba.

Morbilli– U tri epidemije u kolektivima u opštini Prokuplje, u 2018. godini, obolelo je 59, a hospitalizovana 51 osoba. Put prenošenja je aerogeni, izolovan je virus Morbilla. Epidemije su objavljene.

Varicella- Na teritoriji opštine Blace, u 2024. godini prijavljena je i objavljena epidemija u kolektivu sa 4 obolela lica. Put prenošenja je pretpostavljen (kontakt), uzročnik Varicella virus nije ispitan

Influenza– Na području Topličkog okruga, prijavljene su i objavljene dve epidemije Influenzae- jedna u 2020 sa 2673 obolele osobe i u 2024 na teritoriji opštine Prokuplje jedna

epidemija u kolektivu sa 54 obolele a tri hospitalizovane osobe . U obe epidemije put prenošenja je aerogeni sa potvrđenim uzročnicima - Influenza virus tip AH1,tip AH3 i tip B AH3 izolovan u 2020. a u 2024 godini Influenza virus tip AH3.

COVID 19 – Prijavljene su i odjavljene osam epidemija u kolektivima. U opštini Prokuplje pet epidemija- jedna epidemija u 2020. godini sa 26 obolelih osoba, u 2022. dve epidemije u kojima je obolelo 83 osoba a po 7 je hospitalizovano i umrlo, u 2023.godini u dve epidemije obolele su 52 osobe. Na teritoriji opštine Blace tri epidemije: u 2021. jedna epidemija sa 22 obolele i jednom hospitalizovanom osobama, a 2022. u dve epidemije obolelo je 25 osoba, a po jedna je hospitalizovana i umrla. Utvrđeni put prenošenja je aerogeni a izolovan je SARS CoV 2 virus.

Diarrhoea et gastroenteritis – U posmatranom periodu prijavljene su i odjavljene dve epidemije u Topličkom okrugu. U 2022. godini ,u opštini Prokuplje jedna epidemija sa 39 obolelih i jednim hospitalizovanim licem. Na teritoriji opštine Žitorađa, u 2023. u jednoj porodičnoj epidemiji obolelo je 19 osoba. U epidemijama put prenošenja je pretpostavljen, laboratorijskim ispitivanjem uzročnik nije dokazan.

Enteritis salmonellosa - U 2024. godini, u opštini Prokuplje u jednoj epidemiji obolelo je 26, a hospitalizovano 7 lica. Put prenošenja je pretpostavljen (hrana), uzročnik Salmonella Enteritidis je dokazan. Epidemija je odjavljena.

Scabies –U opštini Blace, 2019. godine, prijavljena je epidemija u kolektivu sa 3 obolela lica koja su bila hospitalizovana. Epidemija je odjavljena.

Hepatitis A- Krajem 2020. godine, u opštini Kuršumlija, prijavljena je epidemija sa 3 obolela i hospitalizovana lica. Put prenošenja je kontakt a izolovani uzročnik Hepatitis A virus. Epidemija je odjavljena početkom 2021. godine.

Zaključak:

1. Tokom godina smanjivao se broj prijavljenih slučajeva oboljenja, naročito sa primenom novog Pravilnika o prijavljivanju zaraznih bolesti od 2018godine. U periodu od 2020. do 2022. godine značajniji je porast broja prijavljenih slučajeva oboljenja nakon pojave COVID 19 respiratornog virusnog oboljenja.
2. Osim difterije prijavljene su sve druge vakcinabilne bolesti.
3. U nadzoru nad poliomijelitisom prijavljen je jedan slučaj akutne flakcidne paralize gde laboratorijski nije potvrđeno prisustvo polio virusa.
4. Dominiraju respiratorne zarazne bolesti u svakoj posmatranoj godini.
5. Prijavljeno je četrnaest epidemija respiratornih zaraznih bolesti, četiri epidemije crevnih i jedna parzitaranih zaraznih bolesti.
6. Na osnovu analize svega navedenog epidemiološka situacija na teritoriji Topličkog okruga ocenjuje se kao nesigurna ali pod kontrolom zdravstvene službe.

Aktivna imunizacija u Topličkom okrugu u periodu 2018-2024. godine

Vakcinacija protiv tuberkuloze

U Republici Srbiji vakcinacija protiv tuberkuloze sprovodi se samo u prvoj godini života, živom bakterijskom vakcinom. Obuhvat aktivnom imunizacijom dece u prvoj godini, bio je najniži 2018 (92,1 %) a najveći bio je 2024.godine (100,0%), (tabela 3).

Tabela 3. Sprovedena imunizacija protiv tuberkuloze na teritoriji Topličkog okruga, 2018-2024. Godine

Godina	plan.	vakc.	%
2018	725	668	92,1
2019	599	564	94,2
2020	727	702	96,6
2021	576	553	98,0
2022	567	536	94,5
2023	578	567	98,1
2024	502	502	100,0

Od 1. januara 2015. godine primarna vakcinacija protiv difterije, tetanusa, velikog kašlja, dečije paralize i oboljenja izazvanih Hemofilusom influence tip b u Republici Srbiji, sprovodi se sa tri doze kombinovanom petovalentnom vakcinom (DTaP-IPV-Hib). Obuhvat vakcinom na teritoriji Topličkog okruga DTaP-IPV-Hib kretao se od 86,3% (2020) do 99,2% (2019). Najveći procenat vakcinisanih bio je 2019. godine 99,2% (tabela 3). Revakcinacija DTaP-IPV-Hib vakcinom u 2. godini života beleži najniži obuhvat 2020. od 85,2% do 96,5% (2022). Kod revakcinacije DT vakcinom u 7. godini beleži se veći obuhvat osim 2020. godine kada je bio 39,5%. Najveći obuhvat 96,7% (2019). Obuhvat revakcinacijom dT vakcinom u 14. godini kretao se od 82,6% (2021) do 96,7 % (2019). Vakcinacija planirane populacije kombinovanom petovalentnom vakcinom sprovedena je na teritoriji (tabela 4).

Tabela 4. Sprovedena imunizacija protiv difterije, tetanusa i pertusisa na teritoriji Topličkog okruga, 2018-2024. godine. Pentaxim vakcina, DTaP-IPV-Hib

Godina	DTaP-IPV-Hib *			Revakcinacija u 2. DTaP-IPV-Hib *			Revakcinacija u 7. DT			Revakcinacija u 14. dT		
	plan.	vakc.	%	plan.	reakc.	%	plan.	revakc.	%	plan.	revakc.	%
2018	807	789	97,8	742	681	91,8	726	710	97,8	1103	967	87,7
2019	751	719	95,7	741	663	89,5	752	720	96,7	1110	1073	96,7
2020	728	628	86,3	728	620	85,2	724	280	39,5	862	631	73,2
2021	710	694	97,7	725	504	69,5	804	777	96,6	795	657	82,6
2022	721	660	91,5	736	752	96,5	779	592	90,1	792	676	85,4
2023	707	690	97,6	717	609	84,9	784	773	98,6	821	749	91,2
2024	705	698	99,0	674	668	99,1	765	750	98,0	691	688	99,6

* Od 1. januara 2015. godine primarna vakcinacija protiv difterije, tetanusa, velikog kašlja, dečije paralize i oboljenja izazvanih Hemofilusom influenzae tip b u Republici Srbiji sprovodi se sa tri doze kombinovane petovalentne vakcine DTaP-IPV-Hib.

U posmatranom sedmogodišnjem periodu vakcinacija protiv dečije paralize sprovedena je kombinovanom DTaP-IPV-Hib vakcinom i izvršena je sa najnižim obuhvatom od 86,3% (2020) a najviši je bio 99,0% (2024). Obuhvat dece revakcinacijom u 2. godini kretao od 69,5% (2022) do 98,4 % (2023). Najmanji obuhvat bio je trećom revakcinacijom u 14. godini i iznosio je 73,7 % (2020) a najveći je iznosio 97,9% (2019).

Tabela 5. Sprovedena imunizacija protiv dečije paralize na teritoriji Topličkog okruga, 2018-2024. godine

Godina	DTaP-IPV-Hib			Revakcinacija u 2. godini			Revakcinacija u 7. godini БОПВ2*			Revakcinacija u 14. godini БОПВ3*		
	plan	vakc	%	plan	revak	%	plan	revak	%	plan.	revak	%
2018	807	789	97,8	742	681	91,8	725	705	97,2	1052	890	84,6
2019	751	719	95,7	741	663	89,5	751	723	96,3	966	946	97,9
2020	728	628	86,3	728	620	85,2	724	666	92,0	862	635	73,7
2021	710	694	97,7	736	539	73,2	804	777	96,6	/	/	/
2022	721	660	91,6	725	504	69,5	779	752	96,5	/	/	/
2023	707	690	97,6	717	609	84,9	784	773	98,6	/	/	/
2024	705	698	99,0	674	668	99,1	765	750	98,0	/	/	/

*bOPV, **IPV

*** U 2021. godini prestala je obavezna revakcinacija Polio vakcinom u 14. godini života kao i primena bOPV vakcine.**

Od 2021. godine ne sprovodi se treća revakcinacija protiv dečije paralize u 14. godini i ne primenjuje se bOPV vakcine.

Obuhvat MMR vakcinom kretao se od 67,6 (2020) i revakcinacije 91,0 (2020), kada je bio najmanji. Obuhvat dece vakcinacijom MMR značajno je povećan u 2024. godini u odnosu na ranije godine i iznosio 97,5% u 2. godini i 97,1% u 7. godini.

Tabela 6. Sprovedena imunizacija protiv morbila, rubele i parotitisa na teritoriji Topličkog okruga, 2018-2024. godine

Godina	Vakcinacija MMR			Revakcinacija MMR u 7. godini		
	plan.	vakc.	%	Plan.	revakc.	%
2018	778	747	96,3	753	740	98,3
2019	741	577	77,9	754	710	94,2
2020	728	492	67,6	724	659	91,0
2021	731	568	77,7	770	726	94,6
2022	725	508	70,1	779	745	95,6
2023	717	588	82,0	784	741	94,5
2024	674	657	97,5	765	743	97,1

Vakcinacija protiv virusnog hepatitisa B, (HB) vakcinom imala je obuhvat od 83,7% (2020) do 99,4% (2024). Imunizacija HB vakcinom u 12. godini sprovedena je svake godine u posmatranom periodu (tabela 7).

Tabela 7. Sprovedena imunizacija protiv hepatitisa B na teritoriji Topličkog okruga, 2018-2024. godine

Godina	Hep. B vakcinacija u 1. godini sa tri doze			Hep. B vakcinacija u 12. godini sa tri doze		
	plan.	vakc.	%	plan.	vakc.	%
2018	791	754	95,3	131	67	51,1
2019	736	693	94,2		33	
2020	728	609	83,7		10	
2021	721	657	91,1	/	34	/
2022	710	624	87,9	/	18	/
2023	707	644	91,1	/	/	/
2024	705	701	99,4	/	/	/

Na tabeli 8 prikazana je aktivna imunizacija lica protiv oboljenja izazvanih Haemophilusom influenzae tip b kombinovanom vakcinom. Najniži obuhvat od 86,3% bio je 2020 a najveći do 99,0% (2024), (tabela 8).

Tabela 8. Sprovedena imunizacija protiv oboljenja izazvanih Haemophilusom influenzae tip b na teritoriji Topličkog okruga, 2018-2024. godine

Godina	Hib vakcinacija / DTaP-IPV-HiB *		
	plan.	vakc.	%
2018	807	789	97,8
2019	751	719	95,7
2020	728	628	86,3
2021	710	694	97,7
2022	721	660	91,5
2023	707	690	97,6
2024	705	698	99,0

Obavezna imunizacija lica određenog uzrasta protiv oboljenja izazvanih Streptokokom pneumonije u Republici Srbiji počela je da se sprovodi od 1.4.2018. godine primenom konjugovane polisaharidne vakcine. Vakcinacija je počela da se sprovodi iste godine i na teritoriji Topličkog okruga. U 2018. godini 50,2% dece vakcnisano je sa tri doze konjugovane polisaharidne vakcine i nije bilo revakcinisane dece u drugoj godini (tabela 9) te godine bio je najniži obuhvat a najveći 2024. (99,0%). Sa revakcinacijom se počelo tek 2020. kada je obuhvat bio 52,9% a 2024, (99,1%) (tabela 9).

Tabela 9. Sprovedena imunizacija protiv oboljenja izazvanih Streptokokom pneumonije na teritoriji Topličkog okruga od 2018 do 2024.

Godina	Pneumokokna konjugovana polisaharidna (vakcinacija sa 3 doze)			Revakcinacija u 2. godini		
	plan.	vakc.	%	plan.	rev.	%
2018	338	170	50,2	/	/	/
2019	746	659	88,3	/	/	/
2020	728	555	76,2	647	382	52,9
2021	721	637	88,6	746	542	72,7
2022	721	673	94,8	725	538	74,2
2023	707	512	72,4	717	662	92,3
2024	705	698	99,0	674	668	99,1

Preporučena imunizacija protiv oboljenja izazvanih humanim papiloma virusima osoba uzrasta 9–19 godina, finansirana sredstvima RFZO, započela je 6.6.2022. godine, primenom devotovalentne HPV vakcine (Gardasil 9).

Kretanje bolničkih infekcija na području Topličkog okruga u periodu 2018-2024. Godine

U periodu od 2018. do 2024. godine, Opšta bolnica u Prokuplju prijavila je 27 bolničkih infekcija. Najveći broj bolničkih infekcija je bio u 2018. (15), dok u 2020. i 2021. godini nije bilo prijava bolničkih infekcija. Vodeće su infekcije sistema za varenje, 95% svih bolničkih infekcija. Za njima slede infekcije urinarnog trakta, infekcije respiratornog sistema i operativnog mesta. Jedini uzročnik infekcija sistema za varenje je Clostridioides difficile, dok su uzročnici ostalih bolničkih infekcija Enterobacter sp, i bakterije iz roda Staphilococca. Najveći broj prijava bolničkih infekcija je stizao sa infektivnog odeljenja Opšte bolnice Prokuplje, internog odeljenja i hirurgije. U posmatranom periodu registrovana je jedna hospitalna epidemija Morbilla, na dečijem odeljenju 2018. godine.

Za posmatrani period beleži se subregistracija prijava bolničkih infekcija. U pojedinim godinama posmatranog perioda kao jedini uzročnik bolničkih infekcija prijavljivan je samo Clostridioides difficile.

5.2. Obolevanje i umiranje od masovnih hroničnih nezaraznih bolesti u populaciji Topličkog okruga, period 2018 – 2024. godina

Uvod

Zakonskim propisima regulisana je obaveza zdravstvenih radnika i zdravstvenih ustanova u Republici Srbiji o prikupljanju podataka i vođenju registara obolelih i umrlih iz grupe masovnih hroničnih nezaraznih bolesti (u daljem tekstu: MHNB).

Zakonom o zdravstvenoj dokumentaciji i evidencijama u oblasti zdravstva „*Sl glasnik RS*“ br. 92/2023, član 30 i član 31, predviđeno je prikupljanje podataka i vođenje registara obolelih i umrlih od 9 (devet) oboljenja i/ili stanja.

Vođenje registara ima za cilj sagledavanje osnovnih epidemioloških karakteristika obolevanja i umiranja od ovih bolesti i preduzimanje što adekvatnijih preventivnih mera za smanjenje obolevanja/umiranja od istih. Odsek za masovne hronične nezarazne bolesti, Centra za kontrolu i prevenciju bolesti, Instituta za javno zdravlje u Nišu, u obavezi je da vodi populacione Registre MHNB za teritoriju Nišavskog i Topličkog okruga i to za:

1. Rak (C00-C96)	7. Hronična insuficijencija bubrega (N18)
2. Akutni koronarni sindrom (I20.0, I21)	8. Srčana slabost (I42., I50., I25.5)**
3. Šećerna bolest (E10 i E11)	9. Invaliditet (F71., F72., F73., F84., G23., G24., , G35., G71., G80., G81., G82., H53., H54., H90., Q02., Q90.-Q99.)**
4. Bolesti krvnih sudova mozga (I60-I64)*	
5. Narkomanija (F11-F19)	
6. Psihoze (F20-F29, F31)	

* Registar se vodi od 2017. godine (u daljem tekstu: CVI)

** Registri se vode od 2023. godine

Ranijim zakonskim propisima zaključno sa 2016. godinom vođeni su Registri i za:

1. Endemska nefropatija (N15.0)
2. Reumatska groznica (I00-I02)
3. Progresivna mišićna distrofija (G71.0)
4. Hemofilija (D66-D68)
5. Opstruktivna bolest pluća (J44)

Podaci o obolelima/umrlima od MHBN se od 1. januara 2024. godine unose u elektronski servis, odnosno u informacijski sistem – Servis javnog zdravlja (u daljem tekstu: SJZ), obrađuju i proveravaju u mreži instituta i zavoda u R. Srbiji a u Institutu za javno zdravlje Srbije se vode populacioni registri za celokupnu teritoriju Republike Srbije izuzev Kosova i Metohije.

Tokom 2024. godine, svim zdravstvenim ustanovama na teritoriji Nišavskog i Topličkog okruga, poslani su mejlovi sa prapatnom dokumentacijom u vezi prijavljivanja navedenih bolesti (bolesti od većeg socio-medicinskog značaja), elektronskim unosom podataka u Servis javnog zdravlja (SJZ) (<https://sjz.gov.rs>).

Podaci za MHNB koje su po predviđenoj zakonskoj regulativi evidentiraju i prate na navedenom odseku za teritoriju oba okruga se obrađuju i na osnovu dostupnih podataka vrši analiza obolevanja/umiranja od ovih bolesti.

Na teritoriji Topličkog okruga u periodu 2018 – 2024. godina od MHNB koje podležu obaveznom prijavljivanju ukupno je obolelo 6821 osoba a umrlo 5334. Prosečna nestandardizovana stopa incidencije iznosila je 1259,9/100.000 stanovnika a prosečna nestandardizovana stopa mortaliteta iznosila je 985,2/100.000 stanovnika.

Učešće u obolevanju od MHNB u pomenutom periodu prikazana je na tabeli 10.

oboljenje	%	oboljenje	%
Maligne bolesti	23,1	Narkomanija	0,7
Akutni koronarni sindrom (AKS)	28,4	CVI	10,8
Šećerna bolest (DM)	24,6	Srčana slabost	9,4
Hronična bubrežna insuficijencija (HBI)	<0,1	Invaliditet	2,2
Psihoze	0,7		

Najveće učešće u obolevanju beleži AKS a najmanje HBI.

Učešće u umiranju od MHNB u pomenutom periodu prikazana je na tabeli 11.

oboljenje	%	oboljenje	%
Maligne bolesti	23	Narkomanija	<0,1
Akutni koronarni sindrom (AKS)	13,7	CVI	18,6
Šećerna bolest (DM)	15,5	Srčana slabost	19,2
Hronična bubrežna insuficijencija (HBI)	8	Invaliditet	1,2
Psihoze	0,7		

Najveće učešće u umiranju beleži se kod malignih bolesti a najmanje kod narkomanije.

5.3. Obolevanje i umiranje od malignih tumora u populaciji Topličkog okruga period 2018 – 2024. godina

U navedenom periodu od malignih bolesti ukupno je registrovano 3013 novoobolelih (1701 muškarac i 1312 žena) sa prosečnom nestandardizovanom stopom incidencije od 556,5 na 100.000 stanovnika (622,6/100.000 muškaraca i 489,2/100.000 žena). Učešće obolelih muškaraca je nešto veće u odnosu na žene 56,5:43,5%. Distribucija obolevanja po uzrasnim grupama beleži više stope incidencije u starijim uzrasnim grupama (od 55 –te godine života) i to kod oba pola.

Vodeće lokalizacije u obolevanju od malignih tumora kod oba pola prikazani su na tabeli 12.

muškarci		žene	
lokalizacija	%	lokalizacija	%
pluća/bronh	18,6	dojka	23,1
kolon/rektum	15,6	kolon/rektum	7,6
prostata	10,5	pluća/bronh	8,8
mokraćna bešika	6,8	grlić materice	7,9
želudac	4,6	telo materice	6,5
larynx	5,6	jajnik	4,3
pankreas	2,5	pankreas	2,2
bubreg	1,6	mokraćna bešika	2,4
mozak	2,7	mozak	3,2
jetra	1,8	želudac	2,5
leukemije	3,4	jetra	4,4
usna šupljina/ždrelo	1,6	leukemije	2,7
dr. lokalizacije	24,7	dr. lokalizacije	24,5

Najučestalije lokalizacije u obolevanju od malignih tumora kod muškaraca su: pluća/bronh, kolon/rektum i prostata a kod žena: dojka, pluća/bronh i grlić materice.

U navedenom periodu od malignih bolesti ukupno je registrovano 1387 umrlih (816 muškarca i 571 žena) sa prosečnom nestandardizovanom stopom incidencije od 256,2 na 100.000 stanovnika (298,7/100.000 muškaraca i 212,9/100.000 žena). Učešće obolelih muškaraca je nešto veće u odnosu na žene 58,8:41,2%. Distribucija obolevanja po uzrasnim grupama beleži više stope incidencije u starijim uzrasnim grupama (od 55–te godine života) i to kod oba pola.

Vodeće lokalizacije u umiranju od malignih tumora kod oba pola prikazani su na tabeli 13.

muškarci		žene	
lokalizacija	%	lokalizacija	%
pluća/bronh	30,8	dojka	19,4
kolon/rektum	13,2	pluća/bronh	13,8
prostata	7,1	kolon/rektum	7,5
pankreas	3,3	pankreas	3,7
želudac	4,8	jajnik	4,2
mokraćna bešika	3,6	grlić materice	5,4
jetra	5,1	jetra	2,3
mozak	3,1	želudac	3,7
larynx	4,2	mozak	4,2
leukemije	2,6	telo materice	4,9
dr. lokalizacije	22,3	dr. lokalizacije	30,8

Najučestalije lokalizacije u umiranju od malignih tumora kod muškaraca su: pluća/bronh, kolon/rektum i prostata a kod žena: dojka, pluća/bronh i kolon/rektum.

5.4. Obolevanje i umiranje od šećerne bolesti u populaciji Topličkog okruga period 2018 – 2024. godina

Šećerna bolest (u daljem tekstu: DM) je jedno od najčešćih masovnih hroničnih nezaraznih oboljenja i predstavlja veliki javno-zdravstveni problem. Iako se najviše stope incidencije registruju u razvijenim zemljama sveta, najveći porast broja obolelih očekuje se u zemljama u razvoju, gde spada i naša zemlja. Po rasprostranjenosti i učestalosti javljanja, dužini lečenja, komplikacijama koje ga prate, posledicama koje ostavlja i visokom mortalitetu, šećerna bolest predstavlja u zdravstvenom i socio-ekonomskom pogledu, jedan od najtežih problema savremene medicine i zdravstvene zaštite. Insulin-nezavisni dijabetes melitus (u daljem tekstu: INDM) čini 90% svih dijagnostikovanih oblika šećerne bolesti, dok ostali deo u učešću zauzima insulin-zavisni dijabetes melitus (u daljem tekstu: IZDM).

Tabela 14. Ukupan broj novoobolelih od DM tip 1 (do 29. godina) u periodu 2018-2024.

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	ukupno
Muškarci	1	1	2	2	4	2	3	15
Žene	1	2	2	1	3	2	1	12
Ukupno	2	3	4	3	7	4	4	27

Ukupno su registrovana 27 novoobolela do 29. godine života (15 muškaraca i 12 žena). Prosečan broj obolelih u navedenom periodu iznosio je 4. Prosečna godišnja nestandardizovana stopa incidencije iznosila je 5 na 100.000 stanovnika (5,5/100.000 muškaraca i 4,5/100.000 žena). Muškarci su obolevali prosečno 1,3 puta češće nego žene.

Tabela 15. Ukupan broj novoobolelih od DM tip 2 u periodu 2018-2024.

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	ukupno
Muškarci	60	44	92	87	73	117	118	591
Žene	65	55	78	101	86	113	117	615
Ukupno	125	99	170	188	159	230	235	1206

Ukupno je registrovano 1206 novoobolelih i to 591 muškarac i 615 žena. Prosečan broj obolelih u navedenom periodu iznosio je 172. Prosečna godišnja nestandardizovana stopa incidencije iznosila je 222,8 na 100 000 stanovnika (216,4/100.000 muškaraca i 229,3/100.000 žena). Žene su obolevale prosečno 1,1 puta češće nego muškarci.

Tabela 16. Ukupan broj umrlih od DM tip 1 u periodu 2018-2024.

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	ukupno
Muškarci	9	11	7	9	10	4	23	73
Žene	21	13	12	10	16	5	24	101
Ukupno	30	24	19	19	26	9	47	174

U naznačenom periodu ukupno je registrovano 174 umrlih i to 73 muškaraca i 101 žena. Prosečan broj umrlih iznosio je 25, prosečna godišnja nestandardizovana stopa mortaliteta iznosila je 32,1 na 100.000 stanovnika (26,7/100.000 muškaraca i 37,7/100.000 žena). Žene su umirale u proseku 1,4 puta češće nego muškarci.

Tabela 17. Ukupan broj umrlih od DM tip 2 u periodu 2018-2024.

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	ukupno
Muškarci	5	7	4	12	11	6	38	83
Žene	13	6	14	12	20	8	52	125
Ukupno	18	13	18	24	31	14	90	208

Ukupno je registrovano je 208 umrlih i to 83 mušaraca i 125 žena. Prosečan broj umrlih iznosio je 30, prosečna godišnja nestandardizovana stopa mortaliteta iznosila je 38,4 na 100.000 stanovnika (30,4/100.000 muškaraca i 46,6/100.000 žena). Žene su umirale u proseku 1,5 puta češće nego muškarci.

5.5. Obolevanje i umiranje od akutnog koronarnog sindroma u populaciji Topličkog okruga, period 2018 – 2024. godina

Akutni koronarni sindrom (u daljem tekstu: AKS) je takođe jedan od najčešćih masovnih hroničnih nezaraznih oboljenja tj. stanja koja nastaju kao posledica akutne ishemijske i/ili nekroze srčanog mišića i predstavlja veliki javno-zdravstveni problem.

AKS može da se ispolji kao: nestabilna angina (I20.0), akutni infarkt srčanog mišića bez i sa elevacijom ST segmenta (I21 i I22) ili kao iznenadna srčana smrt koja je najčešći uzrok urgentnog prijema u bolnicu.

Tabela 18. Broj novoobolelih od AKS-a na teritoriji Topličkog okruga u periodu od 2018. do 2024.

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	ukupno
Muškarci	207	252	189	234	188	132	178	1380
Žene	106	169	124	147	107	87	114	854
Ukupno	313	421	313	381	295	219	292	2234

U posmatranom periodu ukupno je registrovano 2234 novoobolelih sa dijagnozom AKS-a (1380 muškarca i 854 žena). Prosečan broj novoobolelih iznosio je 319. Prosečna godišnja nstandardizovana stopa incidencije iznosila je 412,6 na 100.000 stanovnika (505/100.000 muškaraca i 318,4/100.000 žena). Muškarci su obolevali prosečno 1,6 puta češće od žena.

Tabela 19. Broj umrlih od AKS-a na teritoriji Topličkog okruga u periodu od 2018. do 2024.

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	ukupno
Muškarci	34	50	31	46	42	68	66	337
Žene	25	34	32	10	33	57	30	221
Ukupno	59	84	63	56	75	125	96	558

U posmatranom petogodišnjem periodu ukupno je registrovano 518 umrlih od AKS-a (304 muškaraca i 214 žena). Prosečan broj umrlih iznosio je 80. Prosečna godišnja nestandardizovana stopa mortaliteta iznosila je 103,1 na 100 000 stanovnika (123,3/100.000 muškaraca i 82,4/100.000 žena). Muškarci su umirali prosečno 1,5 puta češće od žena.

Znatno manje učešće u obolevanju od 23,9% i u umiranju od 47,8% zbirno beleže druge MHNB koje se prate na Odseku za MHNB i zbog toga neće biti detaljnije analizirane.

Zaključak

U proteklih sedam godina učešće u obolevanju i umiranju je na približno istom nivou. Najveće učešće u obolevanju beleži se kod malignih bolesti, akutnog koronarnog sindroma i šećerne bolesti i iznosi oko 80% svih obolelih. Najveće učešće u umiranju beleži se takođe kod malignih bolesti i iznosi oko 10% svih umrlih. Boljim i potpunijim prijavljivanjem masovnih hroničnih nezaraznih bolesti dobila bi se realnija slika o zdravstvenom stanju stanovništva u ovom okrugu a samim tim i utvrdile adekvatne mere u suzbijanju obolevanja i umiranja od ovih bolesti.